

Hašek Jaroslav

Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války



Hašek Jaroslav
Osudy dobrého vojáka
Švejka za světové války

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=20833606

Содержание

ÚVOD	4
DÍL 1' VZÁZEMÍ	6
1' ZASÁHNUTÍ DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA DOSVĚTOVÉ VÁLKY	6
2' DOBRÝ VOJÁK ŠVEJK NA POLICEJNÍM ŘEDITELSTVÍ	19
3' ŠVEJK PŘED SOUDNÍMI LÉKAŘI	30
4' ŠVEJKA VYHODILI ZBLÁZINCE	38
5' ŠVEJK NA POLICEJNÍM KOMISAŘSTVÍ V SALMOVĚ ULICI	44
6' ŠVEJK OPĚT DOMA, PRORAZIV ZAČAROVANÝ KRUH	54
7' ŠVEJK JDE NA VOJNU	67
8' ŠVEJK SIMULANTEM	75
9' ŠVEJK NA GARNIZÓNĚ	96
10' ŠVEJK VOJENSKÝM SLUHOU U POLNÍHO KURÁTA	122
(1)	122
(2)	131
Конец ознакомительного фрагмента.	136

Jaroslav Hašek

Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války

ÚVOD

Veliká doba žádá velké lidi. Jsou nepoznaní hrdinové, skromní, bez slávy a historie Napoleona. Rozbor jejich povahy zastínil by i slávu Alexandra Makedonského. Dnes můžete potkat v pražských ulicích ošumělého muže, který sám ani neví, co vlastně znamená v historii nové velké doby. Jde skromně svou cestou, neobtěžuje nikoho, a není též obtěžován žurnalisty, kteří by ho prosili o interview. Kdybyste se ho otázali, jak se jmenuje, odpověděl by vám prostince a skromně: „Já jsem Švejk ...”

A tento tichý, skromný, ošumělý muž jest opravdu ten starý dobrý voják Švejk, hrdinný, statečný, který kdysi za Rakouska byl v ústech všech občanů Českého království a jehož sláva nezapadne ani v republice.

Mám velice rád toho dobrého vojáka Švejka, a podávaje jeho osudy za světové války, jsem přesvědčen, že vy všichni budete sympatizovat s tím skromným, nepoznaným hrdinou. On nezapálil chrám bohyně v Efesu, jako to udělal ten hlupák Hérostrates, aby se dostal do novin a školních čítanek. A to stačí.

Autor.

DÍL 1' VZÁZEMÍ

1' ZASÁHNUTÍ DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA DOSVĚTOVÉ VÁLKY

„Tak nám zabili Ferdinanda,“ řekla posluhovačka panu Švejkovi, který opustiv před léty vojenskou službu, když byl definitivně prohlášen vojenskou lékařskou komisí za blba, živil se prodejem psů, ošklivých nečistokrevných oblud, kterým padělal rodokmeny.

Kromě tohoto zaměstnání byl stížen revmatismem a mazal si právě kolena opodeldokem.

„Kerýho Ferdinanda, paní Müllerová?“ otázal se Švejk, nepřestávaje si masírovat kolena, „já znám dva Ferdinandy. Jednoho, ten je sluhou u drogisty Průši a vypil mu tam jednou omylem láhev nějakého mazání na vlasy, a potom znám ještě Ferdinanda Kokošku, co sbírá ty psí hovínka. Vobou není žádná škoda.“

„Ale, milostpane, pana arcivévodu Ferdinanda, toho z Konopiště, toho tlustýho, nábožnýho.“

„Ježíšmarjá,“ vykřikl Švejk, „to je dobrý. A kde se mu to, panu arcivévodovi, stalo?“

„Práskli ho v Sarajevu, milostpane, z revolveru, vědí. Jel tam

s tou svou arcikněžnou v automobilu.”

„Tak se podívejme, paní Müllerová, v automobilu. Jó, takovej pán si to může dovolit, a ani si nepomyslí, jak taková jízda automobilem může nešťastně skončit. A v Sarajevu k tomu, to je v Bosně, paní Müllerová. To udělali asi Turci. My holt jsme jim tu Bosnu a Hercegovinu neměli brát. Tak vida, paní Müllerová. On je tedy pan arcivévoda už na pravdě boží. Trápil se dlouho?”

„Pan arcivévoda byl hned hotovej, milostpane. To vědí, že s revolverem nejsou žádný hračky. Nedávno taky si hrál jeden pán u nás v Nuslích s revolverem a postřílel celou rodinu i domovníka, kterej se šel podívat, kdo to tam střílí ve třetím poschodí.”

„Někerej revolver, paní Müllerová, vám nedá ránu, kdybyste se zbláznili. Takovejch systémů je moc. Ale na pana arcivévodu si koupili jistě něco lepšího, a taky bych se chtěl vsadit, paní Müllerová, že ten člověk, co mu to udělal, se na to pěkně volíká. To vědí, střílet pana arcivévodu, to je moc těžká práce. To není, jako když pytlák střílí hajnýho. Tady jde vo to, jak se k němu dostat, na takovýho pána nesmíte jít v nějakých hadrech. To musíte jít v cylindru, aby vás nesebral dřív policajt.”

„Vono prej jich bylo víc, milostpane.”

„To se samo sebou rozumí, paní Müllerová,” řekl Švejk, konče masírování kolen, „kdybyste chtěla zabít pana arcivévodu, nebo císaře pána, tak byste se jistě s někým poradila. Víc lidí má víc rozumu. Ten poradí to, ten vono, a pak se dílo podaří, jak je to v tej naší hymně. Hlavní věcí je vyčíhat na ten moment,

až takovej pán jede kolem. Jako, jestli se pamatujou na toho pana Luccheniho, co probod naši nebožku Alžbětu tím pilníkem. Procházel se s ní. Pak věřte někomu; vod tý doby žádná císařovna nechodí na procházky. A vono to čeká ještě moc osob. A uvidějí, paní Müllerová, že se dostanou i na toho cara a carevnu, a může být, nedej pánbůh, i na císaře pána, když už to začli s jeho strýcem. Von má, starej pán, moc nepřátel. Ještě víc než ten Ferdinand. Jako nedávno povídal jeden pán v hospodě, že přijde čas, že ty císařové budou kapat jeden za druhým a že jim ani státní návladnictví nepomůže. Pak neměl na útratu a hostinský ho musel dát sebrat. A von mu dal facku a strážníkovi dvě. Pak ho odvezli v košatince, aby se vzpamatoval. Jó, paní Müllerová, dnes se dějou věci. To je zas ztráta pro Rakousko. Když jsem byl na vojně, tak tam jeden infanterista zastřelil hejtmana. Naládoval flintu a šel do kanceláře. Tam mu řekli, že tam nemá co dělat, ale on pořád vedl svou, že musí s panem hejtmanem mluvit. Ten hejtman vyšel ven a hned mu napařil kasárníka. Von vzal flintu a bouch ho přímo do srdce. Kulka vyletěla panu hejtmanovi ze zad a ještě udělala škodu v kanceláři. Rozbila flašku inkoustu a ten polil úřední akta.”

„A co se stalo s tím vojákem?” otázala se po chvíli paní Müllerová, když se Švejk oblékal.

„Voběsil se na kšandě,” řekl Švejk, čistě si tvrdý klobouk. „A ta kšanda nebyla ani jeho. Tu si vypůjčil od profousa, že prý mu padají kalhoty. Měl čekat, až ho zastřelejí? To vědí, paní Müllerová, že v takový situaci jde každému hlava kolem.

Profousa za to degradovali a dali mu šest měsíců. Ale von si je nevodseděl. Utek do Švejcár a dneska tam dělá kazatele ňáký církve. Dneska je málo pochtivců, paní Müllerová. Já si představuju, že se pan arcivévoda Ferdinand také v tom Sarajevu zmejlil v tom člověkoví, co ho střelil. Viděl nějakého pána a myslil si: To je nějakej pořádněj člověk, když mně volá slávu. A zatím ho ten pán bouch. Dal mu jednu nebo několik?”

„Noviny píšou, milostpane, že pan arcivévoda byl jako řešeto. Vystřílel do něho všechny patrony.”

„To jde náramně rychle, paní Müllerová, strašně rychle. Já bych si na takovou věc koupil brovnink. Vypadá to jako hračka, ale můžete s tím za dvě minuty postřílet dvacet arcivévodů, hubenejch nebo tlustejch. Ačkoliv, mezi námi řečeno, paní Müllerová, že do tlustýho pana arcivévody se trefíte jistějc než do hubenýho. Jestli se pamatujou, jak tenkrát v Portugalsku si postříleli toho svýho krále. Byl taky takovej tlustej. To víte, že král nebude přece hubenej. Já tedy teď jdu do hospody U kalicha, a kdyby sem někdo přišel pro toho ratlíka, na kterýho jsem vzal zálohu, tak mu řeknou, že ho mám ve svém psinci na venkově, že jsem mu nedávno kupíroval uši a že se teď nesmí převážet, dokud se mu uši nezahojí, aby mu nenastydly. Klíč dají k domovnici.”

V hospodě U kalicha seděl jen jeden host. Byl to civilní strážník Bretschneider, stojící ve službách státní policie. Hostinský Palivec myl tácky a Bretschneider se marně snažil navázat s ním vážný rozhovor.

Palivec byl známý sprosták, každé jeho druhé slovo byla

zadnice nebo hovno. Přitom byl ale sečtělý a upozorňoval každého, aby si přečetl, co napsal o posledním předměť Viktor Hugo, když líčil poslední odpověď staré gardy Napoleonovy Angličanům v bitvě u Waterloo.

„To máme pěkné léto,” navazoval Bretschneider svůj vážný rozhovor.

„Stojí to všechno za hovno,” odpověděl Palivec, ukládaje tácky do skleníku.

„Ty nám to pěkně v tom Sarajevu vyvedli,” se slabou nadějí ozval se Bretschneider.

„V jakém Sarajevu?” otázal se Palivec, „v tej nuselskej vinárně? Tam se perou každěj den, to vědí, Nusle.”

„V bosenském Sarajevu, pane hostinský. Zastřelili tam pana arcivévodu Ferdinanda. Co tomu říkáte?”

„Já se do takových věcí nepletu, s tím ať mně každěj políbí prdel,” odpověděl slušně pan Palivec, zapaluje si dýmku, „dneska se do toho míchat, to by mohlo každému člověkovu zlomit vaz. Já jsem živnostník, když někdo přijde a dá si pivo, tak mu ho natočím. Ale nějaký Sarajevo, politika nebo nebožtík arcivévoda, to pro nás nic není, z toho nic nekouká než Pankrác.”

Bretschneider umlkl a díval se zklamaně po pusté hospodě.

„Tady kdysi visel obraz císaře pána,” ozval se opět po chvíli, „právě tam, kde teď visí zrcadlo.”

„Jó, to mají pravdu,” odpověděl pan Palivec, „visel tam a sraly na něj mouchy, tak jsem ho dal na půdu. To víte, ještě by si někdo mohl dovolit nějakou poznámku a mohly by být z toho

nepříjemnosti. Copak to potřebuju?”

„V tom Sarajevu to muselo být asi ošklivý, pane hostinský.”

Na tuto záludně přímou otázku odpověděl pan Palivec neobyčejně opatrně:

„V tuhle dobu bývá v Bosně a Hercegovině strašný horko. Když jsem tam sloužil, tak museli dávat našemu obrlajtnantovi led na hlavu.”

„U kterého pluku jste sloužil, pane hostinský?”

„Na takovou maličkost se nepamatuju, já jsem se nikdy o takovou hovadinu nezajímal a nikdy jsem nebyl na to zvědavěj,” odpověděl pan Palivec, „přílišná zvědavost škodí.”

Civilní strážník Bretschneider definitivně umklkl a jeho zachmuřený výraz se zlepšil teprve příchodem Švejka, který, vstoupiv do hospody, poručil si černé pivo s touto poznámkou:

„Ve Vídni dneska taky mají smutek.”

Bretschneidrový oči zasvítily plnou nadějí; řekl stručně:

„Na Konopišti je deset černých praporů.”

„Má jich tam být dvanáct,” řekl Švejk, když se napil.

„Proč myslíte dvanáct?” otázal se Bretschneider.

„Aby to šlo do počtu, do tuctu, to se dá lepší počítat a na tucty to vždycky přijde lacinějc,” odpověděl Švejk.

Panovalo ticho, které přerušil sám Švejk povzdechem:

„Tak už tam je na pravdě boží, dej mu pánbůh věčnou slávu. Ani se nedočkal, až bude císařem. Když já jsem sloužil na vojně, tak jeden generál spadl s koně a zabil se docela klidně. Chtěli mu pomoci zas na koně, vysadit ho, a divějí se, že je úplně

mrtvej. A měl taky avancírovat na feldmaršálka. Stalo se to při přehlídce vojska. Tyhle přehlídky nikdy nevedou k dobrému. V Sarajevě taky byla nějaká přehlídka. Jednou se pamatuji, že mně scházelo při takové přehlídce dvacet knoflíků u mundúru a že mě zavřeli za to na čtrnáct dní do ajnclíku a dva dni jsem ležel jako lazar, svázaněj do kozelce. Ale disciplína na vojně musí být, jinak by si nikdo nedělal z ničeho nic. Náš obrlajtnant Makovec, ten nám vždy říkal: „Disciplína, vy kluci pitomí, musí bejt, jinak byste lezli jako vopice po stromech, ale vojna z vás udělá lidi, vy blbouni pitomí.“ A není to pravda? Představte si park, řekněme na Karláku, a na každým stromě jeden voják bez disciplíny. Z toho jsem vždycky měl největší strach.”

„V tom Sarajevu,” navazoval Bretschneider, „to udělali Srbové.”

„To se mýlíte,” odpověděl Švejka, „udělali to Turci, kvůli Bosně a Hercegovině.”

A Švejka vyložil svůj názor na mezinárodní politiku Rakouska na Balkáně. Turci to prohráli v roce 1912 se Srbskem, Bulharskem a Řeckem. Chtěli, aby jim Rakousko pomohlo, a když se to nestalo, střelili Ferdinanda.

„Máš rád Turky?” obrátil se Švejka na hostinského Palivce, „máš rád ty pohanský psy? Vid’ že nemáš.”

„Host jako host,” řekl Palivec, „třebas Turek. Pro nás živnostníky neplatí žádná politika. Zaplat’ si pivo a sed’ v hospodě a žvaň si, co chceš. To je moje zásada. Jestli to tomu našemu Ferdinandovi udělal Srb nebo Turek, katolík nebo mohamedán,

anarchista nebo mladočech, mně je to všechno jedno.”

„Dobře, pane hostinský,” ozval se Bretschneider, který opět pozbýval naděje, že z těch dvou se dá někdo chytit, „ale připustíte, že je to velká ztráta pro Rakousko.”

Místo hostinského odpověděl Švejk:

„Ztráta to je, to se nedá upřít. Hrozná ztráta. Von se Ferdinand nedá nahradit nějakým pitomou. Von měl bejt jenom ještě tlustější.”

„Jak to myslíte?” ožil Bretschneider.

„Jak to myslím?” odvětil spokojeně Švejk. „Docela jenom takhle. Kdyby byl bejval tlustější, tak by ho jistě už dřív ranila mrtvice, když honil ty báby na Konopišti, když tam v jeho revíru sbíraly roští a houby, a nemusel zemřít takovou hanebnou smrtí. Když to povážím, strýc císaře pána, a voni ho zastřelejí. Vždyť je to ostuda, jsou toho plný noviny. U nás před léty v Budějovicích probodli na trhu v nějaké takové malé hádce jednoho obchodníka s dobytkem, nějakého Břetislava Ludvíka. Ten měl syna Bohuslava, a kam přišel prodávat prasata, nikdo od něho nic nekoupil a každý říkal: ‚To je syn toho probodnutýho, to bude asi také pěkněj lump.‘ Musel skočit v Krumlově z toho mostu do Vltavy a museli ho vytáhnout, museli ho křísit, museli z něho pumpovat vodu a von jim musel skonat v náručí lékaře, když mu dal nějakou injekci.”

„Vy ale máte divná přirovnání,” řekl Bretschneider významně, „mluvíte napřed o Ferdinandovi a potom o obchodníku s dobytkem.”

„Ale nemám,“ hájil se Švejek, „bůh mě chraň, abych já chtěl někoho k někomu přirovnávat. Pan hostinský mne zná. Vid' že jsem nikdy nikoho k někomu nepřirovnával? Já bych jenom nechtěl být v kůži té vdovy po arcivévodovi. Co teď bude dělat? Děti jsou sirotkové, panství v Konopišti bez pána. A vdávat se zas za nějakého nového arcivévodu? Co z toho má? Pojede s ním zas do Sarajeva, a bude vdovou podruhé. To byl ve Zlivi u Hluboké před léty jeden hajný, měl takové ošklivé jméno Pind'our. Zastřelili ho pytláci a zůstala po něm vdova s dvěma dítkami a vzala si za rok opět hajného, Pepíka Šavlovic z Mydlovar. A zastřelili jí ho taky. Pak se vdala potřetí a vzala si zas hajného a povídá: ‚Do třetice všeho dobrého. Jestli teď se to nepodaří, tak už nevím, co udělám.‘ To se ví, že jí ho zas zastřelili, a to už měla s těmi hajnými šest dětí dohromady. Byla až v kanceláři knížete pána na Hluboké a stěžovala si, že má s těmi hajnými trápení. Tak jí odporučili porybnýho Jareše z ražické bašty. A co byste řekli, utopili jí ho při lovení rybníka, a měla s ním dvě děti. Pak si vzala nunváře z Vodňan, a ten ji jednou v noci klepl sekýrou a šel se dobrovolně udat. Když ho potom u krajského soudu v Písku věšeli, ukousl knězi nos a řekl, že vůbec ničeho nelituje, a také řekl ještě něco hodně ošklivého o císaři pánovi.”

„A nevíte, co o něm řekl?“ otázal se hlasem plným naděje Bretschneider.

„To vám říct nemohu, poněvadž se to nikdo neodvážil opakovat. Ale bylo to prý tak něco strašlivého a hrozného, že

jeden rada od soudu, který byl při tom, se z toho zbláznil a ještě dodnes ho drží v izolaci, aby to nevyšlo najevo. To nebyla jenom obyčejná urážka císaře pána, jaká se dělá ve vožralství.”

„A jaké urážky císaře pána se dělají ve vožralství?” otázal se Bretschneider.

„Prosím vás, pánové, obraťte list,” ozval se hostinský Palivec, „víte, já to nemám rád. Leccos se kecne a pak to člověka mrzí.”

„Jaké urážky císaře pána se dělají ve vožralství?” opakoval Švejk. „Všelijaké. Vopijte se, dejte si zahrát rakouskou hymnu a uvidíte, co začnete mluvit. Vymyslíte si toho tolik na císaře pána, že kdyby toho byla jen polovička pravda, stačilo by to, aby měl ostudu pro celý život. Ale von si to starej pán doopravdy nezaslouží. Vezměme si tohle. Syna Rudolfa ztratil v útlém věku, v plné mužské síle. Manželku Alžbětu mu propíchl pilníkem, potom se mu ztratil Jan Ort, bratra, císaře mexického, mu zastřelili v nějaké pevnosti u nějaké zdi. Teď zas mu odstřelili strýčka na stará kolena. To aby měl člověk železné nervy. A potom si vzpomene nějakej vožralej chlap a začne mu nadávat. Kdyby dnes něco vypuklo, půjdu dobrovolně a budu sloužit císaři pánu až do roztrhání těla.”

Švejk se napil důkladně a pokračoval:

„Vy myslíte, že to císař pán takhle nechá bejt? To ho málo znáte. Vojna s Turky musí být. Zabili jste mně strejčka, tak tady máte přes držku. Válka jest jistá. Srbsko a Rusko nám pomůže v té válce. Bude se to řezat.”

Švejk v té prorocké chvíli vypadal krásně. Jeho prostodušná

tvář, usměvavá jak měsíc v úplňku, zářila nadšením. Jemu bylo vše tak jasné.

„Může být,” pokračoval v líčení budoucnosti Rakouska, „že nás v případě války s Tureckem Němci napadnou, poněvadž Němci a Turci drží dohromady. Jsou to takový potvory, že jim není v světě rovno. Můžeme se však spojit s Francií, která má od jedenasedmdesátého roku spadeno na Německo. A už to půjde. Válka bude, víc vám neřeknu.”

Bretschneider vstal a řekl slavnostně:

„Víc nemusíte povídat, pojd'te se mnou na chodbu, tam vám něco povím.”

Švejk vyšel za civilním strážníkem na chodbu, kde ho čekalo malé překvapení, když jeho soused od piva ukázal mu orlíčka a prohlásil, že ho zatýká a ihned odvede na policejní ředitelství. Švejk snažil se vysvětlit, že se asi ten pán mýlí, on že je úplně nevinný, že nepronesl ani jednoho slova, které by mohlo někoho urazit.

Bretschneider mu však řekl, že se skutečně dopustil několika trestných činů, mezi kterými hraje roli i zločin velezrády.

Pak se vrátili do hospody a Švejk řekl k panu Palivcovi:

„Já mám pět piv a jeden rohlík s párkem. Teď mně dej ještě jednu slivovici a já už musím jít, poněvadž jsem zatčenej.”

Bretschneider ukázal panu Palivcovi orlíčka, chvíli se díval na pana Palivce a pak se otázal:

„Jste ženat?”

„Jsem.”

„A může vaše manželka za vás vésti obchod po dobu vaší nepřítomnosti?“

„Může.“

„Tak je to v pořádku, pane hostinský,“ vesele řekl Bretschneider, „zavolejte sem svou paní, předejte jí to a večer si pro vás přijedem.“

„Nic si z toho nedělej,“ těšil ho Švejk, „já tam jdu jenom pro velezrádu.“

„Ale pro co já?“ zabědoval pan Palivec. „Já byl přece tak vopatrnej.“

Bretschneider se usmál a vítězoslavně řekl:

„Za to, že jste řekl, že sraly mouchy na císaře pána. Oni vám už toho císaře pána vyženou z hlavy.“

A Švejk opustil hospodu U kalicha v průvodu civilního strážníka, kterého, stíhaje jeho tvář svým dobráckým úsměvem, se optal, když vyšli na ulici:

„Mám slézt z chodníku?“

„Jak to?“

„Já myslím, když jsem zatčenej, že nemam práva chodit po chodníku.“

Když vcházeli do vrat policejního ředitelství, řekl Švejk:

„Tak nám to pěkně uteklo. Chodíte často ke Kalichu?“

A zatímco vedli Švejka do přijímací kanceláře, u Kalicha předával pan Palivec hospodu své plačící ženě, těše ji svým zvláštním způsobem:

„Neplač, neřvi, co mně mohou udělat kvůli posranému obrazu

císaře pána?”

A tak zasáhl dobrý voják Švejk do světové války svým milým, roztomilým způsobem. Historiky bude zajímat, že on viděl daleko do budoucnosti. Jestli situace vyvinula se později jinak, než jak on vykládal u Kalicha, musíme mít na zřeteli, že neměl průpravného diplomatického vzdělání.

2' DOBRÝ VOJÁK ŠVEJK NA POLICEJNÍM ŘEDITELSTVÍ

Sarajevský atentát naplnil policejní ředitelství četnými oběťmi. Vodili to jednoho po druhém a starý inspektor v přijímací kanceláři říkal svým dobráckým hlasem:

„Von se vám ten Ferdinand nevyplatí!”

Když Švejka zavřeli v jedné z četných komor prvního patra, Švejk našel tam společnost šesti lidí. Pět jich sedělo kolem stolu a v rohu na kavalci seděl, jako by se jich stranil, muž v prostředních letech.

Švejk se počal vyptávat jednoho po druhém, proč jsou zavřeni.

Od těch pěti sedících u stolu dostal takřka úplně stejnou odpověď:

„Kvůli Sarajevu!” – „Kvůli Ferdinandovi!” – „Kvůli té vraždě na pana arcivévodovi!” – „Pro Ferdinanda!” – „Za to, že pana arcivévodu odpravili v Sarajevu!”

Šestý, který se těch pěti stranil, řekl, že s nimi nechce nic mít, aby na něho nepadlo nijaké podezření, on že tu sedí jen pro pokus loupežné vraždy na pantátovi z Holic.

Švejk si sedl do společnosti spiklenců u stolu, kteří si už podesáté vyprávěli, jak se do toho dostali.

Všechny to až na jednoho stihlo buď v hospodě, ve vinárně, nebo v kavárně. Výjimku dělal neobyčejně tlustý pán s brýlemi,

s uplakanýma očima, který byl zatčen doma ve svém bytě, poněvadž dva dny před atentátem v Sarajevu platil u Brejšky za dva srbské studenty, techniky, útratu a detektivem Brixim byl spatřen v jich společnosti opilý v Montmartru v Řetězové ulici, kde, jak již v protokole potvrdil svým podpisem, též za ně platil.

Na všechny otázky při předběžném vyšetřování na policejním komisařství stereotypně kvílel:

„Já mám papírnický obchod.“

Načež dostával taktéž stereotypní odpověď:

„To vás neomlouvá.“

Malý pán, kterému se to stalo ve vinárně, byl profesorem dějepisu a vykládal vinárníkovi dějiny různých atentátů. Byl zatčen právě v okamžiku, když končil psychologický rozbor každého atentátu slovy:

„Myšlenka atentátu jest tak jednoduchá jako Kolumbovo vejce.“

„Stejně jako to, že vás čeká Pankrác,“ doplnil jeho výrok při výslechu policejní komisař.

Třetí spiklenec byl předseda dobročinného spolku Dobromil v Hodkovičkách. V den, kdy byl spáchán atentát, pořádal Dobromil zahradní slavnost spojenou s koncertem. Četnický strážmistr přišel, aby požádal účastníky, by se rozešli, že má Rakousko smutek, načež předseda Dobromilu řekl dobrácky:

„Počkají chvíli, než dohrajou Hej, Slované.“

Nyní seděl tu s hlavou svěřenou a naříkal:

„V srpnu máme nové volby předsednictva, jestli nebudu doma

do té doby, tak se může stát, že mě nezvolejí. Už jsem tím předsedou podesátý. Já tu hanbu nepřežiju.”

Podivně si nebožtík Ferdinand zahrál se čtvrtým zatčeným, mužem ryzí povahy a bezvadného štítu. Vyhýbal se celé dva dny jakékoliv rozmluvě o Ferdinandovi, až večer v kavárně při mariáši, zabíjeje žaludského krále kulovou sedmou trumfů, řekl: „Sedum kulí jako v Sarajevu.”

Pátý muž, který, jak sám řekl, že sedí „kvůli té vraždě na panu arcivévodovi v Sarajevu”, měl ještě dnes zježené vlasy a vousy hrůzou, takže jeho hlava připomínala stájového pinče.

Ten vůbec v restauraci, kde byl zatčen, nepromluvil ani slova, ba dokonce ani nečetl noviny o zabití Ferdinanda a seděl u stolu úplně sám, když přišel k němu nějaký pán, posadil se naproti a řekl k němu rychle:

„Četl jste to?”

„Nečetl.”

„Víte o tom?”

„Nevím.”

„A víte, oč se jedná?”

„Nevím, já se o to nestarám.”

„A přece by vás to mělo zajímat.”

„Nevím, co by mne mělo zajímat? Já si vykouřím doutník, vypiji svých několik sklenic, navečeřím se a nečtu noviny. Noviny lžou. Nač se budu rozčilovat?”

„Vás tedy nezajímá ani ta vražda v Sarajevu?”

„Mne vůbec žádná vražda nezajímá, ať je třebaš v Praze, ve

Vídni, v Sarajevu, nebo v Londýně. Od toho jsou úřady, soudy a policie. Jestli někdy někde někoho zabijou, dobře mu tak, proč je trouba a tak neopatrný, že se dá zabít.”

To byla jeho poslední slova v této rozmluvě. Od té doby opakoval jen hlasitě v pětiminutových přestávkách:

„Já jsem nevinnej, já jsem nevinnej.”

Ta slova křičel i ve vratech policejního ředitelství, ta slova bude opakovat i při převezení k trestnímu soudu v Praze a s těmi slovy vstoupí i do své žalářní kobky.

Když vyslechl Švejk všechny ty strašné spiklenecké historie, uznal za vhodné vysvětlit jim veškeru beznadějnost jich situace.

„Je to s námi se všemi moc špatný,” začal svá slova útěchy, „to není pravda, jak vy říkáte, že se vám, nám všem nemůže nic stát. Vod čeho máme policii než vod toho, aby nás trestala za naše huby. Jestli je taková nebezpečná doba, že střílejí arcivévodý, tak se nikdo nesmí divit, že ho vedou na direkci. To se všechno dělá kvůli lesku, aby měl Ferdinand reklamu před svým pohřbem. Čím víc nás tady bude, tím to bude pro nás lepší, poněvadž nám bude veselejc. Když jsem sloužil na vojně, byla nás někdy zavřená polovina kumpačky. A co nevinnejch lidí bejvávalo odsouzeno. A nejen na vojně, ale i soudama. Jednou se pamatuji, jedna ženská byla odsouzena, že uškrtila svoje novorozená dvojčata. Ačkoliv se zapřísahala, že nemohla uškrtit dvojčata, když se jí narodila jen jedna holčička, kterou se jí podařilo uškrtit docela bez bolesti, byla odsouzena přece jen pro dvojnásobnou vraždu. Nebo ten nevinnej cikán v Záběhlicích, co se vloupal do toho

hokynářskýho krámu na Boží hod vánoční v noci. Zapřísáhl se, že se šel vohřát, ale nic mu to nepomohlo. Jak už něco soud vezme do ruky, je zle. Ale to zle musí bejt. Třebas všichni lidi nejsou takoví darebáci, jak se to o nich dá předpokládat; ale jak poznáš dneska toho hodnýho od toho lumpa, zejména dnes, v takový vážný době, kdy toho Ferdinanda odpráskli. To u nás, když jsem sloužil na vojně v Budějovicích, zastřelili v lese za cvičišťem psa panu hejtmanovi. Když se o tom dověděl, zavolal si nás všechny, postavil a povídá, ať vystoupí každý desátý muž. Já, samo sebou se rozumí, byl jsem taky desátý, a tak jsme stáli habacht a ani nemrkli. Hejtman chodí kolem nás a povídá: ‚Vy lumpové, padouchové, neřádi, hyeny skvrnitý, tak bych vám chtěl kvůli tomu psovi všem napařit ajnclíka, rozsekat vás na nudle, postřílet a udělat z vás kapra namodro. Abyste ale věděli, že vás nebudu šetřit, dávám vám všem na čtrnáct dní kasárníka.‘ Tak vidíte, tenkrát se jednalo o pejska, a teď se jedná dokonce o pana arcivévodu. A proto musí bejt hrůza, aby ten smutek stál za něco.”

„Já jsem nevinnej, já jsem nevinnej,” opakoval zježený muž.

„Kristus Pán byl taky nevinnej,” řekl Švejk, „a taky ho ukřižovali. Nikde nikdy nikomu na nějakým nevinným člověku nezáleželo. Maul halten und weiter dienen! – jako říkávali nám na vojně. To je to nejlepší a nejkrásnější.”

Švejk si lehl na kavalec a spokojeně usnul.

Zatím přivedli nové dva. Jeden z nich byl Bosňák. Chodil po komoře, skřípal zuby a každé jeho druhé slovo bylo: „Jebem ti

dušu.” Mučilo ho pomyšlení, že se mu na policejním ředitelství ztratí jeho kočobrácský košík.

Druhý nový host byl hostinský Palivec, který zpozorovav svého známého Švejka, vzbudil ho a hlasem plným tragiky zvolal: „Už jsem tady taky!”

Švejk mu srdečně potřásl rukou a řekl:

„To jsem opravdu rád. Já jsem věděl, že ten pán bude držet slovo, když vám říkal, že si pro vás přijdou. Taková přesnost je dobrá věc.”

Pan Palivec poznamenal však, že taková přesnost stojí za hovno, a optal se Švejka tiše, jestli ti ostatní zavření páni nejsou zloději, že by mu to mohlo jako živnostníkovi škodit.

Švejk mu vysvětlil, že všichni, až na jednoho, který je tu pro pokus loupežné vraždy na pantátovi z Holic, patří k jich společnosti kvůli arcivévodovi.

Pan Palivec se urazil a řekl, že zde není kvůli nějakému pitomému arcivévodovi, ale kvůli císaři pánu. A poněvadž to ostatní počalo zajímat, vypravoval jim to, jak mouchy mu znečistily císaře pána.

„Zaneřádily mně ho, bestie,” končil líčení své příhody, „a nakonec přivedly mne do kriminálu. Já to těm mouchám neodpustím,” dodal výhruzně.

Švejk šel opět spát, ale nespal dlouho, poněvadž pro něho přišli, aby ho odvedli k výslechu.

A tak, stoupaje po schodišti do III. oddělení k výslechu, Švejk nesl svůj kříž na vrchol Golgoty, sám ničeho nepozoruje o svém

mučednictví.

Spatřiv nadpis, že plivati po chodbách se zakazuje, poprosil strážníka, aby mu dovolil plivnouti do plivátka, a záře svou prostotou, vstoupil do kanceláře se slovy:

„Dobry večer přeju, pánové, všem vespolek.”

Místo odpovědi dloubl ho někdo pod žebra a postavil před stůl, za kterým seděl pán chladné úřední tváře s rysy zvířecké ukrutnosti, jako by byl právě vypadl z Lombrosovy knihy O typech zločinných.

Podíval se krvežíznivě na Švejka a řekl:

„Netvařte se tak blbě.”

„Já si nemohu pomoci,” odpověděl vážně Švejk, „já jsem byl na vojně superarbitrován pro blbost a prohlášen ouředně zvláštní komisí za blba. Já jsem ouřední blb.”

Pán s typem zločince zacvakal zuby:

„To, z čeho jste obviněn a čeho jste se dopustil, svědčí, že máte všech pět pohromadě.”

A vyjmenoval nyní Švejkovi celou řadu různých zločinů, začínaje velezrádou a konče urážkou Jeho Veličenstva a členů císařského domu. Ve středu té skupiny skvělo se schvalování zavraždění arcivévody Ferdinanda, odkud vycházela větev s novými zločiny, mezi kterými zářil zločin pobuřování, poněvadž se to všechno stalo ve veřejné místnosti.

„Co tomu říkáte?” vítězoslavně otázal se pán s rysy zvířecí ukrutnosti.

„Je toho hodně,” odpověděl nevinně Švejk, „všeho moc

škodí.”

„Nu vidíte, že to uznáváte.”

„Já uznávám všechno, přísnost musí bejt, bez přísnosti by se nikdo nikam nedostal. Jako když jsem sloužil na vojně ...”

„Držte hubu!” rozkřikl se policejní rada na Švejka, „a mluvte, až když se vás budu na něco ptát! Rozumíte?”

„Jak bych nerozuměl,” řekl Švejk, „poslušně hlásím, že rozumím a že se ve všem, co ráčejí říct, dovedu orientýrovat.”

„S kýmpak se stýkáte?”

„Se svou posluhovačkou, vašnosti.”

„A v místních politických kruzích nemáte nikoho známého?”

„To mám, vašnosti, kupuji si odpoledníčka Národní politiky, čubičky.”

„Ven!” zařval na Švejka pán se zvířecím vzezřením. Když ho vyváděli z kanceláře, Švejk řekl:

„Dobrou noc, vašnosti.”

Vrátiv se do své komory, oznámil Švejk všem zatčeným, že takový výslech je legrace. „Trochu tam na vás křičí a nakonec vás vyženou. – Dřív,” pokračoval Švejk, „to bejvávalo horší. Četl jsem kdysi jednu knihu, že obžalovaní museli chodit po rozžhaveným železe a pít roztavené olovo, aby se poznalo, jestli je nevinnej. Nebo mu dali nohy do španělský boty a natáhli ho na žebřík, když se nechtěl přiznat, nebo mu pálili boky hasičskou pochodní, jako to udělali svatému Janu Nepomuckému. Ten prej řval při tom, jako když ho na nože bere, a nepřestal, dokud ho neshodili z Eliščina mostu v nepromokavým pytli. Takovejch

případů bylo víc a ještě potom člověka čtvrtili nebo narazili na kůl někde u Muzea. A když ho hodili jenom do lidomorny, to se takovej člověk cítil jako znovuzrozenej. – Dneska je to legrace, bejt zavřenej,” liboval si Švejk dále, „žádný čtvrcení, žádný španělský boty, kavalce máme, stůl máme, lavici máme, nemačkáme se jeden na druhýho, polévku dostanem, chleba nám dají, džbán vody přinesou, záchod máme přímo pod hubou. Ve všem je vidět pokrok. Trochu, je pravda, k výslechu je daleko, až přes tři chodby o poschodí vejš, ale zato po chodbách čisto a živo. To vedou jednoho sem, druhého tam, mladýho, starýho, mužskýho i ženskýho pohlaví. Máte radost, že tady aspoň nejste sám. Každěj jde spokojeně svou cestou a nemusí se obávat, že mu v kanceláři řeknou: ‚Tak jsme se poradili a zejtra budete rozčtvrcenej nebo upálenej, podle vašeho vlastního přání.‘ To bylo jistě těžký rozmýšlení a já myslím, pánové, že by mnohej z nás v takovej moment byl celej zaraženej. Jó, dneska už se poměry zlepšily k našemu dobru.”

Právě dokončil obhajobu moderního věznění občanů, když dozorce otevřel dveře a zvolal:

„Švejk, obléknou se a půjdou k výslechu.”

„Já se oblíknu,” odpověděl Švejk, „proti tomu nic nemám, ale já se bojím, že to bude nějaká mejlka, já už byl jednou od výslechu vyhozenej. A potom se bojím, aby se ti vostatní páni, co jsou zde se mnou, na mne nehněvali, že jdu já dvakrát za sebou k výslechu a voni ještě ani jednou tam teď večer nebyli. Voni by mohli na mne žárlit.”

„Lezou ven a nežvanějí,” byla odpověď na gentlemanský projev Švejkův.

Švejk se opět ocitl před pánem zločinného typu, který beze všech úvodů se ho zeptal tvrdě a neodvratně: „Přiznáváte se ke všemu?”

Švejk upřel své dobré modré oči na neúprosného člověka a řekl měkce:

„Jestli si přejou, vašnosti, abych se přiznal, tak se přiznám, mně to nemůže škodit. Jestli ale řeknou: ‚Švejku, nepřiznávejte se k ničemu,‘ budu se vykrucovat do roztrhání těla.”

Přísný pán psal něco na aktech, a podáváje Švejkovi péro, vyzval ho, aby to podepsal.

A Švejk podepsal udání Bretschneidrovo i tento dodatek:

Vše výše ukázaná obvinění proti mně zakládají se na pravdě.

Josef Švejk

Když podepsal, obrátil se k přísnému pánovi:

„Mám ještě něco podepsat? Nebo mám přijít až ráno?”

„Ráno vás odvezou k trestnímu soudu,” dostal za odpověď.

„V kolik hodin, vašnosti? Abych snad, prokristapána, nezaspal.”

„Ven!” zařvalo to podruhé dnes na Švejka z druhé strany stolu, před kterým stál.

Vraceje se do svého zamřížovaného nového domova, Švejk řekl strážníkovi, který ho doprovázel:

„Všechno to jde tady jako na drátkách.”

Jakmile za ním zavřeli dveře, jeho spoluvězňové zasypali ho

různými otázkami, na které Švejk odvětil jasně:

„Právě jsem se přiznal, že jsem asi zabil arcivévodu Ferdinanda.“

Šest mužů schoulo se uděšeně pod zavšivené deky, jedině Bosňák řekl:

„Dobro došli.“

Ukládaje se na kavalec, řekl Švejk:

„To je hloupý, že nemáme tady budíček.“

Ráno však ho vzbudili i bez budíčka a přesně v šest hodin Švejka odváželi v zeleném antonu k zemskému trestnímu soudu.

„Ranní ptáče dál doskáče,“ řekl Švejk k svým spolucestujícím, když zelený anton vyjížděl ze vrat policejního ředitelství.

3' ŠVEJK PŘED SOUDNÍMI LÉKAŘI

Čisté, útulné pokojíky zemského „co trestního“ soudu učinily na Švejka nejpříznivější dojem. Vybílené stěny, černě natřené mříže i tlustý pan Demartini, vrchní dozorce ve vyšetřovací vazbě s fialovými výložky i obrubou na erární čepici. Fialová barva je předepsána nejen zde, nýbrž i při náboženských obřadech na Popeleční středu i Veliký pátek.

Vracela se slavná historie římského panství nad Jeruzalémem. Vězně vyváděli i představovali je před Piláty roku 1914tého dolů do přízemku. A vyšetřující soudcové, Piláti nové doby, místo aby si čestně myli ruce, posílali si pro papriku a plzeňské pivo k Teissigovi a odevzdávali nové a nové žaloby na státní nadvládnictví.

Zde mizela povětšinou všechna logika a vítězil §, škrtil §, blbl §, prskal §, smál se §, vyhrožoval §, zabíjel §, a neodpouštěl. Byli to žongléři zákonů, žreci liter v zákonících, žrouti obžalovaných, tygři rakouské džungle, rozměřující sobě skok na obžalovaného podle čísla paragrafů.

Výjimku činilo několik pánů (stejně jako i na policejním ředitelství), kteří zákon nebrali tak vážně, neboť všude se najde pšenice mezi koukolem.

K jednomu takovému pánovi přivedli Švejka k výslechu. Starší pán dobromyslného vzezření, který kdysi, vyšetřuje známého vraha Valeše, nikdy neopomenul jemu říci: „Račte si

sednout, pane Valeš, právě je zde jedna prázdná židle.”

Když Švejka přivedli, požádal ho ve vrozené jemu roztomilosti, aby si sedl, a řekl:

„Tak vy jste tedy ten pan Švejk?”

„Já myslím,” odpověděl Švejk, „že jím musím bejt, poněvadž i můj tatínek byl Švejk a maminka paní Švejková. Já jim nemohu udělat takovou hanbu, abych zapíral svoje jméno.”

Laskavý úsměv přelétl po tváři vyšetřujícího soudního rady:

„Vy jste ale nadrobil pěkné věci. Vy toho máte mnoho na svědomí.”

„Já mám toho vždycky mnoho na svědomí,” řekl Švejk, usmívaje se ještě laskavěji než pan soudní rada; „já mám toho, může bejt, ještě víc na svědomí, než ráčejí mít voni, vašnosti.”

„To je vidět podle protokolu, který jste podepsal,” neméně laskavým tónem řekl soudní rada, „nedělali na vás nějaký nátlak na policii?”

„Ale kdepak, vašnosti. Já sám jsem se jich optal, jestli to mám podepsat, a když řekli, abych to podepsal, tak jsem jich uposlechl. Přece se nebudu prát s nimi kvůli mému vlastnímu podpisu. Tím bych si rozhodně neposloužil. Pořádek musí bejt.”

„Cítíte se, pane Švejku, úplně zdravým?”

„Úplně zdravým, to právě ne, vašnosti pane rado. Mám revma, mažu se opodeldokem.”

Starý pán se opět laskavě usmál: „Co byste tomu řekl, kdybychom vás dali prohlédnout soudními lékaři?”

„Já myslím, že to se mnou nebude tak zlý, aby ti páni ztráceli

se mnou zbytečně čas. Mě už prohlédl nějaký pan doktor na policejním ředitelství, jestli nemám kapavku.”

„Víte, pane Švejku, my to přece jen zkusíme s těmi pány soudními lékaři. Sestavíme pěkně komisi, dáme vás dát do vyšetřovací vazby a zatím si pěkně odpočnete. Zatím ještě jednu otázku: Vy jste prý podle protokolu prohlašoval a rozšiřoval, že vypukne teď někdy brzy válka?”

„To prosím, vašnosti pane rado, vypukne co nejdřív.”

„A nemíváte někdy občas nějaké záchvaty?”

„To prosím nemám, jen jednou málem byl by mne zachvátil nějaký automobil na Karlově náměstí, ale to už je řada let.”

Tím byl výslech ukončen, Švejk podal panu soudnímu radovi ruku, a vrátiv se do svého pokojíka, řekl ku svým sousedům:

„Tak mě budou kvůli té vraždě na panu arcivévodovi Ferdinandovi prohlížet soudní lékaři.”

„Já byl také už prohlížený soudními lékaři,” řekl jeden mladý muž, „to bylo tenkrát, když jsem se dostal kvůli kobercům před porotu. Uznali mne za slabomyslnýho. Teď jsem zpronevěřil parní mlátičku, a nemůžou mně nic udělat. Říkal mně včera můj advokát, že když už jednou jsem byl prohlášen za slabomyslnýho, tak že už z toho musím mít prospěch na celý život.”

„Já těm soudním lékařům nic nevěřím,” poznamenal muž inteligentního vzezření. „Když jsem jednou padělal směnky, pro všechen případ chodil jsem na přednášky k doktoru Heverochovi, a když mne chytili, simuloval jsem paralytika právě tak, jak to vyličoval pan doktor Heveroch. Kousl jsem

jednoho soudního lékaře při komisi do nohy, vypil jsem inkoust z kalamáře a vydělal jsem se, s odpuštěním, pánové, před celou komisí do kouta. Ale za to, že jsem jednomu prokousl to lýtko, uznali mne za úplně zdravého a byl jsem ztracen.”

„Já se prohlídky těch pánů úplně nic nebojím,” prohlásil Švejk; „když jsem sloužil na vojně, tak mne prohlížel jeden zvěrolékař a dopadlo to docela dobře.”

„Soudní lékaři jsou mrchy,” ozval se malý, skrčený člověk, „nedávno nějakou náhodou vykopali na můj louce kostru a soudní lékaři řekli, že ta kostra byla zavražděna nějakým tupým předmětem do hlavy před čtyřiceti léty. Mně je osmatřicet a jsem zavřenej, ačkoliv mám křestní list, výtah z matriky a domovský list.”

„Myslím,” řekl Švejk, „abychom se na všechno dívali z poctivější stránky. Von se každý může zmejlit, a musí se zmejlit, čím víc o něčem přemejšlí. Soudní lékaři jsou lidi, a lidi mají svoje chyby. Jako jednou v Nuslích, právě u mostu přes Botič, přišel ke mně v noci jeden pán, když jsem se vracel od Banzetů, a praštil mě bejkovcem přes hlavu, a když jsem ležel na zemi, posvítil si na mne a povídá: ‚Tohle je mejlka, to není von.‘ A dopálil se tak na to, že se zmejlil, že mě přetáhnul ještě jednou přes záda. To už je tak v přirozenosti lidský, že se člověk mejlí až do své smrti. Jako ten pán, co našel v noci vzteklýho psa polozmrzlýho a vzal ho s sebou domů a strčil ženě do postele. Jakmile se pes vohřál a vokřál, pokousal celou rodinu a toho nejmladšího v kolíbce roztrhal a sežral. Nebo vám

povím příklad, jak se zmejlil u nás v domě jeden soustružník. Votevřel si klíčem podolskej kostelík, poněvadž myslel, že je doma, zul se v sakristii, poněvadž myslel, že je to u nich ta kuchyně, a lehl si na voltář, poněvadž myslel, že je doma v posteli, a dal na sebe nějaký ty dečky se svatými nápisy a pod hlavu evangelium a ještě jiný svěcený knihy, aby měl vysoko pod hlavou. Ráno ho našel kostelník a von mu docela dobrácky povídá, když se vzpamatoval, že je to mejlka. ‚Pěkná mejlka,‘ povídá kostelník, ‚když kvůli takový mejlce musíme dát kostel znovu vysvětit.‘ Potom stál ten soustružník před soudními lékaři a ti mu dokázali, že byl úplně přičetnej a střízlivej, poněvadž kdyby byl vožralej, tak by prej tím klíčem netrefil do toho zámku ve dveřích kostela. Potom ten soustružník zemřel na Pankráci. Taky vám dám příklad, jak se na Kladně zmejlil jeden policejní pes, vlčák toho známýho rytmistra Rottra. Rytmistr Rotter pěstoval ty psy a dělal pokusy s vandráky, až se Kladensku počali všichni vandráci vyhejbat. Tak dal rozkaz, aby stůj co stůj četníci přivedli nějakého podezřelého člověka. Tak mu přivedli jednou tak dost slušně ošaceného člověka, kterýho našli v lánských lesích sedět na nějakém pařezu. Hned mu dal uříznout kousek šosu od kabátu, ten dal očichat svými četnickými policejními psy a potom toho člověka odvedli do nějaký cihelny za městem a pustili po jeho stopách ty vycvičené psy, kteří ho našli a přivedli zase nazpátek. Pak ten člověk musel lézt po nějakém žebříku na půdu, skákat přes zeď, skočit do rybníka a psi za ním. Nakonec se ukázalo, že ten člověk byl jeden českej radikální poslanec, kerej

si vyjel na vejlet do lánskejch lesů, když už ho parlament vomrzel. Proto říkám, že jsou lidi chybuující, že se mejlejí, ať je učenej, nebo pitomej, nevzdělanej blbec. Mejlejí se i ministři.”

Komise soudních lékařů, která měla rozhodovat, zdali duševní obzor Švejkův odpovídá či neodpovídá všem těm zločinům, pro které jest žalován, sestávala z tří neobyčejně vážných pánů s názory, z nichž názor každého jednotlivce lišil se znamenitě od jakéhokoliv názoru druhých dvou.

Byly tu zastoupeny tři různé vědecké školy a názory psychiatrů.

Jestli v případě Švejkově došlo k úplné shodě mezi těmi protivopoložnými vědeckými tábory, dá se to vysvětliti čistě jedině tím ohromujícím dojmem, který na celou komisi učinil Švejk, když vstoupiv v síň, kde měl být prozkoumán jeho duševní stav, vykřikl, zpozorovav na stěně visící obraz rakouského mocnáře: „Ať žije, pánové, císař František Josef I.!”

Věc byla úplně jasnou. Spontánním projevem Švejkovým odpadla celá řada otázek a zůstaly jen některé nejdůležitější, aby z odpovědí potvrzeno bylo prvé mínění o Švejkovi na základě systému doktora psychiatrie Kallersona, doktora Heverocha i Angličana Weikinga.

„Jest rádium těžší než olovo?”

„Já ho prosím nevážil,” se svým milým úsměvem odpověděl Švejk.

„Věříte v konec světa?”

„Napřed bych ten konec světa musel vidět,” ledabyly odvětil

Švejk, „rozhodně se ho ale zejtra ještě nedočkám.”

„Dovedl byste vypočítat průměr zeměkoule?”

„To bych prosím nedovedl,” odpověděl Švejk, „ale sám bych vám, pánové, dal také jednu hádanku: Je tříposchod'ovej dům, v tom domě je v každém poschodí 8 oken. Na střeše jsou dva vikýře a dva komíny. V každém poschodí jsou dva nájemníci. A teď mně řekněte, pánové, v kerým roce zemřela domovníkovi jeho babička?”

Soudní lékaři podívali se významně na sebe, nicméně jeden z nich dal ještě tuto otázku:

„Neznáte nejvyšší hloubku v Tichém oceáně?”

„To prosím neznám,” zněla odpověď, „ale myslím, že rozhodně bude větší než pod vyšehradskou skálou na Vltavě.”

Předseda komise se stručně otázal: „Stačí?”, ale přece si ještě jeden z členů vyžádal tuto otázku:

„Kolik je 12 897 krát 13 863?”

„729,” odpověděl Švejk nemrkaje.

„Myslím, že to úplně postačí,” řekl předseda komise, „můžete toho obžalovaného zas odvést na staré místo.”

„Děkuji vám, pánové,” uctivě se ozval Švejk, „mně to také úplně stačí.”

Po jeho odchodu kolegie tří se shodla, že je Švejk notorický blb a idiot podle všech přírodních zákonů vynalezených psychiatrickými vědátory.

V relaci odevzdané vyšetřujícímu soudci stálo mezi jiným: „Nížepodepsaní soudní lékaři bazírují na úplné duševní

otupělosti a vrozeném kretenismu představeného komisi výše ukázané Josefa Švejka, vyjadřujícího se slovy jako ‚Ať žije císař František Josef I.‘, kterýžto výrok úplně stačí, aby osvětlil duševní stav Josefa Švejka jako notorického blba. Nížepodepsaná komise navrhuje proto: 1. Zastaviti vyšetřování proti Josefu Švejkovi. 2. Odpraviti Josefa Švejka na pozorování na psychiatrickou kliniku ku zjištění, jak dalece jest jeho duševní stav nebezpečný jeho okolí.”

Zatímco byla sestavována tato relace, Švejk vykládal svým spoluvězňům: „Na Ferdinanda nakašlali a bavili se se mnou o ještě větších pitomostech. Nakonec jsme si řekli, že nám to úplně stačí, o čem jsme si vyprávěli, a rozešli jsme se.”

„Já nikomu nevěřím,” poznamenal skrčený malý člověk, na jehož louce náhodou vykopali kostru, „je to všechno zlodějna.”

„I ta zlodějna musí bejt,” řekl Švejk, ukládaje se na slamník, „jestli by to všichni lidi mysleli s druhými dobře, tak by se potloukli co nejdřív navzájem”

4' ŠVEJKA VYHODILI ZBLÁZINCE

Když později Švejk líčil život v blázinci, činil tak způsobem neobyčejného chvalořečení: „Vopravdu nevím, proč se ti blázní zlobějí, když je tam drží. Člověk tam může lézt nahej po podlaze, vejť jako šakal, zuřit a kousat. Jestli by to člověk udělal někde na promenádě, tak by se lidi divili, ale tam to patří k něčemu prachvobyčejnému. Je tam taková svoboda, vo kerej se ani socialistům nikdy nezdálo. Člověk se tam může vydávat i za pánaboha nebo za Panenku Marii, nebo za papeže, nebo za anglickýho krále, nebo za císaře pána, nebo za sv. Václava, ačkoliv ten poslední byl pořád svázanej a nahej a ležel v izolaci. Byl tam taky jeden, kerej křičel, že je arcibiskupem, ale ten nic jiného nedělal, než jen žral a ještě něco dělal, s odpuštěním, víte, jak se to může rýmovat, ale tam se žádnej za to nestydí. Jeden se tam dokonce vydával za svatýho Cyrila a Metoděje, aby dostával dvě porce. A jeden pán byl tam těhotnej a zval každýho na křtiny. Moc tam bylo zavřenejch šachistů, politiků, rybářů a skautů, sběratelů známek a fotografů amatérů. Jeden tam byl kvůli nějakým starým hrcům, kterým říkal popelnice. Jeden byl pořád ve svěrací kazajce, aby nemohl vypočítat, kdy bude konec světa. Taky jsem se tam sešel s několika profesory. Jeden z nich pořád chodil za mnou a vykládal, že kolíbka cikánů byla v Krkonoších, a ten druhý mně vysvětloval, že uvnitř zeměkoule je ještě jedna mnohem větší než ta vrchní.

Každěj tam mohl mluvit, co chtěl a co mu slina právě přinesla na jazyk, jako by byl v parlamentě. Někdy si tam vypravovali pohádky a porvali se, když to s nějakou princeznou moc špatně dopadlo. Nejzuřivější byl jeden pán, kerej se vydával za 16. díl Ottova slovníku naučného a každého prosil, aby ho otevřel a našel heslo ‚Kartonáží šička‘, jinak že je ztracenej. Upokojil se teprv, když mu dali svěrací kazajku. To si liboval, že se dostal do knihařského lisu, a prosil, aby mu udělali moderní ořízku. Vůbec žilo se tam jako v ráji. Můžete tam hulákat, řvát, zpívat, plakat, mečet, ječet, skákat, modlit se, metat kotrmelce, chodit po čtyřech, poskakovat po jedné noze, běhat dokola, tancovat, hopkat, sedět celej den na bobku a lézt po stěnách. Nikdo k vám nepřijde a neřekne: ‚Tohle nesmíte dělat, tohle se, pane, nesluší, to byste se mohl stydět, to jste vzdělanej člověk?‘ Je však také pravdou, že jsou tam úplně tichý blázni. Jako tam byl jeden vzdělanej vynálezce, který se pořád rýpal v nose a jenom jednou za den řekl: ‚Právě jsem vynašel elektřinu.‘ Jak říkám, moc pěkný to tam bylo a těch několik dní, který jsem strávil v blázinci, patří k nejkrásnějším chvílím mého života.”

A doopravdy, již samo uvítání, které očekávalo Švejka v blázinci, když ho odvezli na pozorování od zemského trestního soudu, předčilo jeho očekávání. Napřed ho svlékli do naha, pak mu dali nějaký chalát a vedli ho vykoupat, vzavše ho důvěrně pod paždí, přičemž jeden z ošetřovatelů bavit ho vypravováním nějaké anekdoty o židech. V koupelně ho potopili do vany s teplou vodou a pak ho vytáhli a postavili pod studenou sprchu.

To s ním opakovali třikrát a pak se ho optali, jak se mu to líbí. Švejk řekl, že je to lepší než v těch lázních u Karlova mostu a že se velmi rád koupe. „Jestli mně ještě ostríháte nehty a vlasy, tak nebude nic scházet k mému úplnému štěstí,“ dodal usmívaje se příjemně.

I tomu přání bylo vyhověno, a když ho ještě důkladně vydřeli houbou, zabalili ho do prostěradla a odnesli do prvního oddělení na postel, kde ho uložili, přikryli pokrývkou a poprosili ho, aby usnul.

Švejk ještě dnes vypravuje o tom sláskou: „Představte si, že mě nesli, docela vodnesli, mně bylo v tom okamžiku úplně blaze.“

A také na posteli blaženě usnul. Pak ho probudili, aby mu předložili hrnek mléka a housku. Houska byla již rozřezána na malé kousky, a zatímco jeden z ošetřovatelů držel Švejka za obě ruce, druhý namáčel kousky housky do mléka a krmil ho, jako krmí se husa šiškami. Když ho nakrmili, vzali ho pod paždí a odvedli na záchod, kde ho poprosili, aby vykonal malou i velkou tělesnou potřebu.

I o této pěkné chvíli vypravuje Švejk s láskou a nemusím jistě reprodukovat jeho slova, co s ním potom dělali. Zmíním se jedině, že Švejk říká:

„Von mě z nich jeden při tom držel v náručí.“

Když ho přivedli nazpět, uložili ho opět do postele a opětně ho poprosili, aby usnul. Když usnul, probudili ho a odvedli do vyšetřovacího pokoje, kde Švejk, stoje úplně nahý před

dvěma lékaři, připomněl si slavné doby svého odvodu. Mimoděk splynulo mu ze rtů:

„Tauglich.“

„Co povídáte?“ ozval se jeden z lékařů. „Udělejte pět kroků kupředu a pět nazpátek.“

Švejk udělal jich deset.

„Já vám přece říkal,“ pravil lékař, „abyste jich udělal pět.“

„Mně na pár krocích nezáleží,“ řekl Švejk.

Nato ho lékaři požádali, aby si sedl na židli, a jeden ho klepal do kolena. Pak řekl k druhému, že reflexe jsou úplně správné, načež druhý zakroutil hlavou a počal Švejka sám klepat do kolena, mezitímco první rozevíral Švejkovi oční klapky a prohlížel jeho pupilu. Potom odešli ke stolu a prohodili několik latinských výrazů.

„Poslyšte, umíte zpívat?“ otázal se jeden z nich Švejka.

„Nemohl byste nám zazpívat nějakou píseň?“

„Bezevšeho, pánové,“ odpověděl Švejk. „Nemám sice ani hlas, ani hudební sluch, ale pokusím se o to, udělat vám to k vůli, když se chcete bavit.“

A Švejk spustil:

„Což ten mladý mnich v tom křesle

čelo v ruku pravou kloní,

dvě hořké, žhavé slzy

po bledých lících se roní...

Dál to neumím,“ pokračoval Švejk. „Jestli chcete, tak vám zazpívám:

*Jak je mi teskno okolo srdce,
co těžce, bolně zdvíhá ňadra má,
když tiše sedím, do dálky hledím,
tam, tam do dálky touha má...*

A také to dál neumím," vzdychl Švejk. „Znám ještě první sloku z ‚Kde domov můj‘ a potom ‚Jenerál Windischgrätz a vojenští páni od východu slunce vojnu započali‘ a ještě pár takových národních písniček jako ‚Zachovej nám, Hospodine‘ a ‚Když jsme táhli k Jaroměři‘ a ‚Tisíckrát pozdravujeme Tebe‘...”

Oba páni lékaři se na sebe podívali a jeden z nich dal Švejkovi otázku: „Byl váš duševní stav již někdy zkoumán?”

„Na vojně,” odpověděl Švejk slavnostně a hrdě, „byl jsem pány vojenskými lékaři úředně uznán za notorického blba.”

„Mně se zdá, že jste simulant,” rozkřikl se druhý lékař na Švejka.

„Já, pánové,” hájil se Švejk, „nejsem žádný simulant, já jsem opravdovej blbec, můžete se zpravit v kanceláři jednadevadesátýho pluku v Českých Budějovicích nebo na doplňovacím velitelství v Karlině.”

Starší z lékařů mávl beznadějně rukou, a ukazuje na Švejka, řekl košetřovatelům: „Tomuto člověku vrátíte jeho šaty a dáte ho na třetí třídu na první koridor, potom se jeden vrátí a odnese všechny spisy o něm do kanceláře. A řekněte tam, aby to brzy vyřídili, abysme ho tu dlouho neměli na krku.”

Lékaři vrhli ještě jednou zdrcující pohled na Švejka, který uctivě couval pozpátku ku dveřím, ukláněje se zdvořile.

Na otázku jednoho z ošetřovatelů, co to dělá za hlouposti, odpověděl: „Poněvadž nejsem voblečenej, jsem nahej a nechci na ty pány nic ukazovat, aby si nemysleli, že jsem nezdvořilej nebo sprostěj.”

Od toho okamžiku, kdy ošetřovatelé dostali rozkaz, aby vrátili Švejkovi jeho šaty, nejevili již o něho pražádnou péči. Poručili mu, aby se oblékl, a jeden ho odvedl na třetí třídu, kde měl po těch několik dní, než vyřídili v kanceláři písemný vyhazov o něm, příležitost konati svá pěkná pozorování. Zklamání lékaři dali mu dobrozdání, že je „simulant mdlého rozumu”, a poněvadž ho propouštěli před obědem, došlo k malému výstupu.

Švejk prohlásil, že když někoho vyhazují z blázince, že ho nesmí vyhodit bez oběda.

Výtržnosti učinil konec vrátným přivolaný policejní strážník, který Švejka předvedl na policejní komisařství do Salmovy ulice.

5' ŠVEJK NA POLICEJNÍM KOMISAŘSTVÍ V SALMOVĚ ULICI

Po krásných slunných dnech v blázinci přišly na Švejka hodiny plné pronásledování. Policejní inspektor Braun aranžoval scénu setkání se Švejkem s krutostí římských pochopů doby roztomilého císaře Nerona. Tvrdě, jako tenkrát, když oni říkali: „Hod'te toho lumpa křesťana lvům,“ řekl inspektor Braun: „Dejte ho za katr!“

Ani o slovíčko více, ani méně. Jenom oči pana policejního inspektora Brauna zasvítily přitom zvláštní, perverzní rozkoší.

Švejk se uklonil a řekl hrdě: „Jsem připraven, pánové. Myslím, že katr znamená tolik co separace, a to není právě tak zlý.“

„Moc se nám tady neroztahujou,“ odpověděl policejní strážník, načež se Švejk ozval: „Já jsem úplně skromnej a vděčnej za všechno, co pro mne uděláte.“

V separaci na pryčně seděl zadumaně jeden muž. Seděl apaticky a na jeho vzezření bylo vidět, že nevěřil tomu, když zaskřípal klíč ve dveřích separace, že se mu otvírají dveře na svobodu.

„Má poklona, vašnosti,“ řekl Švejk, usedaje k němu na pryčnu, „kolik asi může být hodin?“

„Hodiny nejsou mými pány,“ odvětil zadumaný muž.

„Zde tonení špatný,“ navazoval dál Švejk rozmluvu, „tahle

pryčna jez hlazeného dříví.”

Vážný muž neodpověděl, vstal a počal rychle chodit v malém prostoru mezi dveřmi a pryčnou, jako kdyby spěchal, aby něco zachránil.

Švejk mezitím pozoroval se zájmem nápisy načmárané po stěnách. Byl tu nápis, ve kterém neznámý vězeň slibuje nebi zápas na život i na smrt s policií. Text zněl: „Vy si to vypijete.” Jiný vězeň napsal: „Vlezte mně na záda, kohouti.” Jiný opět prostě konstatoval fakt: „Seděl jsem zde 5. června 1913 a bylo se mnou slušně zacházeno. Josef Mareček, obchodník z Vršovic.” A byl tu i nadpis otřásající svou hloubkou: „Milost, velký bože ...” a pod tím: „Polibte mně p.” Písmena „p” byla však přeškrtnuta a po straně napsáno velkými literami ŠOS. Vedle toho nějaká poetická duše napsala verše: „U potůčku zarmoucený sedím, slunko se za hory ukrývá, na pahorky ozářené hledím, tam, kde drahá milka přebývá.”

Muž, který běhal mezi dveřmi a pryčnou, jako by chtěl vyhrát maratónský běh, se zastavil a udýchán se posadil opět na své staré místo, složil hlavu do dlaní a náhle zařval: „Puste mne ven!”

„Ne, oni mne nepustí,” mluvil pro sebe, „nepustí a nepustí. Už jsem zde od rána od šesti hodin.”

Dostal záchvat sdílnosti, vztyčil se a otázal se Švejka: „Nemáte náhodou u sebe řemen, abych s tím skončil?”

„Tím vám mohu posloužit milerád,” odpověděl Švejk odpínaje řemen, „já jsem ještě nikdy neviděl, jak se v separaci lidi věší na řemenu. – Jenom to je mrzuté,” pokračoval rozhlížeje

se kolem, „že tu není žádná skoba. Klikla na okně vás neudrží. Ledaže byste se pověsil vkleče u pryčny, jako to udělal ten mnich v klášteře v Emauzích, co se oběsil na krucifixu kvůli jedný mladý židovce. Já mám sebevrahy moc rád, tak jen s chutí do toho.”

Zachmuřený muž, kterému Švejk strčil řemen do ruky, podíval se na řemen, odhodil ho do kouta a dal se do pláče, rozmazáváje si slzy černýma rukama, přičemž vyrážel ze sebe skřeky: „Já mám dětičky, já jsem tu pro opilství a nemravný život, ježišmarjá, moje ubohá žena, co mně řeknou v úřadě? Já mám dětičky, já jsem tu pro opilství a nemravný život” a tak dále až donekonečna.

Nakonec se přece jen trochu uklidnil, šel ke dveřím a počal do nich kopat a bušit na ně pěstí. Za dveřmi ozvaly se kroky a hlas: „Co chcete?”

„Puste mne ven!” řekl takovým hlasem, jako by mu nezbývalo už ničeho, aby žil. „Kam?” byla otázka z druhé strany. „Do úřadu,” odvětil nešťastný otec, manžel, úředník, piják a nemrava.

Ozval se smích, příšerný smích v tichu chodby, a kroky se opět vzdálily.

„Jak se mně zdá, ten pán vás nenávidí, když se vám tak směje,” řekl Švejk, zatímco beznadějný muž opět se posadil vedle něho. „Takovej strážník, když má zlost, dovede učinit moc, a když má ještě větší zlost, udělá všechno. Sed'te jen klidně, když se nechcete oběsit, a čekejte, jak se věci vyvinou. Jste-li úředník, ženat a máte-li dítky, je to, přiznávám, strašný. Vy jste asi

přesvědčenej, že vás pustí z úřadu, jestli se nemejlím.”

„To vám nemohu říct,” vzdychl, „poněvadž sám se nepamatuji, co jsem vyváděl, já jenom vím, že mne odněkud vyhodili a že jsem se tam chtěl vrátit, abych si zapálil doutník. Ale napřed to pěkně začlo. Přednosta našeho oddělení slavil jmeniny a pozval nás do jedné vinárny, pak se šlo do druhé, do třetí, do čtvrté, do páté, do šesté, do sedmé, do osmé, do deváté ...”

„Nepřejete si, abych vám pomohl počítat?” otázal se Švejk. „Já se v tom vyznám, já byl jednou za noc v osmadvaceti místnostech. Ale všechna čest, nikde jsem víc neměl než nanejvýš tři piva.”

„Zkrátka,” pokračoval nešťastný podřízený přednosta, který slavil tak velikolepě své jmeniny, „když jsme přešli asi tucet těch různých pajzlíčků, zpozorovali jsme, že se nám přednosta ztratil, ačkoliv jsme si ho uvázali za špagát a vodili s sebou jako pejska. Tak jsme ho šli opět všude hledat a nakonec jsme se ztratili jeden druhému, až nakonec jsem se ocitl v jedné z nočních kaváren na Vinohradech, velmi slušné místnosti, kde jsem pil nějaký likér přímo z láhve. Co jsem potom dělal, na to se nepamatuji, jenom vím, že již zde na komisařství, když mne sem přivedli, hlásili oba páni strážníci raportem, že jsem se opil, choval nemravně, zbil jednu dámu, rozřezal kapesním nožem cizí klobouk, který jsem sňal z věšáku, rozehnal dámskou kapelu, obvinil vrchního číšníka přede všemi z krádeže dvacetikoruny, přerazil mramorovou desku u stolu, kde jsem seděl, a plivl

neznámému pánovi u vedlejšího stolu zúmynlně do černé kávy. Víc jsem neudělal, alespoň se nedovedu upamatovat, že bych byl ještě něco provedl. A věřte mně, že jsem takový pořádný, inteligentní člověk, který na nic jiného nemyslí než na svou rodinu. Co tomu všemu říkáte? Já přece nejsem žádný výtržník!”

„Dalo vám to mnoho práce, než jste přerazil tu mramorovou desku,” otázal se se zájmem Švejk místo odpovědi, „nebo jste ji přerazil naráz?”

„Naráz,” odvětil inteligentní pán.

„Pak jste ztracenej,” zádumčivě řekl Švejk. „Dokážou vám, že jste se na to připravoval pilným cvičením. A ta káva toho cizího pána, do které jste plivl, byla bez rumu nebo s rumem?”

A nečekaje na odpověď, vyjasňoval:

„Jestli byla s rumem, tak to bude horší, poněvadž je dražší. U soudu se všechno počítá, dává dohromady, aby to vylezlo nejmín na zločin.”

„U soudu ...,” malomyslně zašeptal svědomitý otec rodiny, a svěsiv hlavu, upadl v nepříjemný stav, kdy člověka žerou výčitky svědomí.¹

„A vědí doma,” otázal se Švejk, „že jste zavřenej, nebo počkají, až to bude v novinách?”

„Vy myslíte, že to bude v novinách?” naivně otázala se obět jmenin svého představeného.

„Je to víc než jistý,” zněla přímá odpověď, neboť Švejk neměl

¹ Někteří spisovatelé užívají výrazu „hryžou výčitky svědomí”. Nepovažuji ten výraz úplně přiléhajícím. I tygr člověka žere, a nehryže.

nikdy ve zvyku skrývat něco před druhým. „Tohle o vás se bude všem čtenářům novin náramně líbit. Já taky čtu rád tu rubriku o těch vopilejch a jejich výtržnostech. Nedávno u Kalicha nevyvedl jeden host nic jinýho, než že sám sobě rozbil sklenicí hlavu. Vyhodil ji do vejšky a postavil se pod ni. Odvezli ho, a ráno už jsme to četli. Nebo v Bendlovce jsem dal jednou jednomu funebrákovi facku a on mně ji vrátil. Abychom se smířili, museli nás oba zatknout, a hned to bylo v odpoledníčku. Nebo když v kavárně U mrtvolky rozbil ten pan rada dva tácky, myslíte, že ho šetřili? Byl taky na druhej den hned v novinách. Vy můžete jedině z vězení poslat do novin opravu, že zpráva, která byla o vás uveřejněná, se vás netýká a že s pánem toho jména nejste ani příbuznej, ani společnej, a domů psaní, aby vám tu vaši opravu vystříhli a schovali, abyste si to mohl přečíst, až si vodsedíte trest. – Není vám zima?“ otázal se Švejk pln účasti, když zpozoroval, že inteligentní pán se klepe. „Máme letos nějak moc studenej konec léta.“

„Já jsem nemožný,“ zalkal společník Švejkův, „já mám po postupu.“

„To máte,“ ochotně přisvědčoval Švejk. „Jestli vás, až si trest odsedíte, nepřijmou nazpátek do úřadu, nevím, jestli tak brzo najdete druhý místo, poněvadž každěj, i kdybyste chtěl sloužit u pohodnýho, žádá od vás vysvědčení zachovalosti. Ba, taková chvilka rozkoše, kterou jste si popřál, se nevyplácí. A má být vaše paní i s vašemi dětmi od čeho živa po tu dobu, co budete sedět? Nebo bude muset chodit žebrat a učit dítky různým neřestem?“

Ozval se vzlykot:

„Mé ubohé dítky, má ubohá žena!”

Nesvědomitý kajícíník vstal a rozhovořil se o svých dítkách: Má jich pět, nejstaršímu je dvanáct let a je u těch skautů. Pije jen vodu a měl by být příkladem svému otci, který tohle provedl prvně ve svém životě.

„U skautů?” zvolal Švejka. „O těch skautech rád slyším. Jednou v Mydlovarech u Zlivi, okres Hluboká, okresní hejtmanství České Budějovice, právě když jsme tam měli jednadevadesátí cvičení, udělali si sedláci z okolí hon na skauty v obecním lese, kteří se jim tam rozplemenili. Chytli tři. Ten nejmenší z nich, když ho svazovali, kvílel, pištěl a naříkal, že my, otužilí vojáci, jsme se na to nemohli dívat a raději jsme odešli stranou. Při tom svazování ti tři skauti pokousali osm sedláků. Potom na trápení u starosty, pod rákoskou, doznali, že není ani jedna louka v okolí, kterou by nebyli zvalěli, když se vyhřívali na slunci, dále že ten lán žita nastojatě, právě před žněmi, u Ražic, vyhořel čirou náhodou, když si v žitě pekli na rožni srnku, ku které se přikradli s noži v obecním lese. V jejich doupěti v lese našli přes půl metrů vohlodanejších kostí drůbeže i lesní zvěře, ohromný množství pecek z třešní, spoustu vohryzků z nezralejších jablek a jiných dobřejších věcí.”

Ubohý otec skauta nebyl však k upokojení.

„Co jsem to udělal?” bědoval, „já mám zničenou pověst.”

„To máte,” řekl Švejk s upřímností jemu vrozenou; „po tom, co se stalo, musíte mít zničenou pověst na celý život, poněvadž

až to budou číst v novinách, ještě vaši známí k tomu něco přidají. To se tak vždy dělá, ale z toho si nic nedělejte. Lidí, kteří mají zničenou a zkaženou pověst, je ve světě aspoň desetkrát tolik než těch s čistou pověstí. To je pouhá a pranepatrná maličkost.”

Na chodbě se ozvaly pádné kroky, klíč zarachotil v zámku, otevřely se dveře a policejní strážník vyvolal Švejkovo jméno.

„Odpuste,” řekl rytířsky Švejk, „já jsem tu teprve od dvanácti hodin v poledne, ale tenhle pán je tu už od šesti hodin ráno. Já tak nespěchám.”

Místo odpovědi vytáhla Švejka na chodbu silná ruka policejního strážníka a mlčky ho vyvedla po schodech do prvního poschodí.

V druhém pokoji seděl u stolu policejní komisař, tlustý pán bodrého vzezření, který řekl k Švejkovi:

„Tak vy jste tedy ten Švejk? A jak jste se sem dostal?”

„Prachobyčejným způsobem,” odpověděl Švejk; „přišel jsem sem v průvodu jednoho pana strážníka, poněvadž jsem si nechtěl dát líbit, aby mne z blázince vyhazovali bez oběda. To je, jako kdyby mne považovali za nějakou odkopnutou holku z ulice.”

„Víte co, Švejku,” řekl vlídně pan komisař, „nač se zde, na Salmovce, máme s vámi zlobit? Nebude lepší, když vás pošleme na policejní ředitelství?”

„Vy jste, jak se říká,” pravil Švejk spokojeně, „pánem situace; projít se na policejní ředitelství teď k večeru je docela příjemná malá procházka.”

„To jsem rád, že jsme se shodli,” pravil vesele policejní

komisař, „není lepší, když se domluvíme? Že je to pravda, Švejku?“

„Já se také s každým náramně rád radím,“ odvětil Švejk; „já vám, věřte mně, pane komisaři, nikdy nezapomenu na vaši dobrotu.“

Ukloniv se uctivě, odcházel s policejním strážníkem dolů na strážnici a za čtvrt hodiny bylo již vidět na rohu Ječné ulice a Karlova náměstí Švejka v průvodu druhého policejního strážníka, který měl pod pažďí objemnou knihu s německým nápisem Arrestantenbuch.

Na rohu Spálené ulice setkal se Švejk se svým průvodčím s tlupou lidí, kteří se tlačili kolem vyvěšeného plakátu.

„To je manifest císaře pána o vypovězení války,“ řekl policejní strážník k Švejkovi.

„Já to předpovídal,“ řekl Švejk, „ale v blázinci o tom ještě nic nevědí, ačkoliv by to měli mít z první ruky.“

„Jak to myslíte?“ otázal se policejní strážník Švejka.

„Poněvadž je tam zavřenejch mnoho pánů důstojníků,“ vysvětlil Švejk, a když přišli k nové tlupě tlačící se před manifestem, Švejk výkřikl:

„Císaři Františkovi Josefovi nazdar! Tuhle vojnu vyhrajem.“

Někdo z nadšeného davu narazil mu klobouk přes uši a tak za sběhu lidu dobrý voják Švejk vkročil opětně do vrat policejního ředitelství.

„Tuhle vojnu vyhrajem docela určitě, opakuji to ještě jednou, pánové!“ s těmi slovy rozloučil se Švejk s davem, který ho

vyprovázel.

A kdesi v dálných dálavách historie snášela se k Evropě pravda, že zítřek rozboří i plány přítomnosti.

6' ŠVEJK OPĚT DOMA, PRORAZIV ZAČAROVANÝ KRUH

Budovou policejního ředitelství vanul duch cizí autority, která zjišťovala, jak dalece je obyvatelstvo nadšeno pro válku. Kromě několika výjimek, lidí, kteří nezapřeli, že jsou synové národa, který má vykrváct za zájmy jemu úplně cizí, policejní ředitelství představovalo nejkrásnější skupinu byrokratických dravců, kteří měli smysl jedině pro žalář a šibenici, aby uhájili existenci zakroucených paragrafů.

Přitom nakládali se svými oběťmi s jízlivou vlídností, uvažující předem každé slovo.

„Je mně velmi líto,“ řekl jeden z těch dravců černožlutě žíhaných, když k němu přivedli Švejka, „že vy jste opět padl v naše ruce. Mysleli jsme, že se polepšíte, ale zklamali jsme se.“

Švejk němě přitakal hlavou a tvářil se tak nevinně, že černožlutý dravec pohlédl tázavě na něho a zdůraznil:

„Netvařte se tak pitomě.“

Přešel však ihned do laskavého tónu a pokračoval:

„Pro nás je jistě velmi nemilé držet vás ve vazbě a mohu vás ujistit, že podle mého mínění vaše vina není tak veliká, neboť při vaší malé inteligenci není pochyby, že jste byl sveden. Řekněte mně, pane Švejk, kdo vlastně vás svádí, abyste vyváděl takové hlouposti?“

Švejk zakašlal a ozval se:

„Já prosím o žádných hloupostech nevím.”

„A to není hloupost, pane Švejku,” řekl umělý otcovský tón, „když vy, podle udání policejního strážníka, který vás sem přivedl, způsobil jste sběh lidu před manifestem o válce nalepeným na nároží a když jste pobuřoval lid výkřiky ‚Nazdar císaři Františkovi Josefovi. Tahle vojna je vyhrána!’?”

„Já nemoh zahálet,” prohlásil Švejk, upíraje své dobré oči v zrak inkvizitora, „já jsem se rozčilil, když jsem viděl, že všichni čtou ten manifest o vojně a nejevějí žádnou radost. Žádný volání slávy, žádný hurrá, vůbec nic, pane rado. Tak jako kdyby se jich to vůbec netýkalo. A tu já, starý voják od jednadevadesátého regimentu, nemoh jsem se na to dívat, a tak jsem vykřikl ty věty, a já si myslím, že kdybyste vy byl na mém místě, že byste to udělal zrovna jako já. Když je válka, musí se vyhrát a musí se volat sláva císaři pánu, to mně nikdo nevymluví.”

Překonán a zkrušen nesnesl černožlutý dravec zrak nevinného beránka Švejka, sklopil jej na úřední akta a řekl:

„Přiznávám plně vaše nadšení, ale kdyby se bylo projevilo za jiných okolností. Víte však sám dobře, že vás vedl policejní strážník, takže takový vlastenecký projev mohl a musel účinkovat na obecenstvo spíše ironicky než vážně.”

„Jestli vede někoho policejní strážník,” odpověděl Švejk, „je to těžký moment v životě lidském. Ale jestli člověk ani v takovej těžkej moment nezapomíná, co se patří dělat, když je vojna, myslím, že takovej člověk není tak špatnej.”

Černožlutý dravec zavrčel a podíval se ještě jednou Švejkovi

do očí.

Švejk odpověděl nevinným, měkkým, skromným a něžným teplem svého zraku.

Chvíli dívali se ti dva upřeně na sebe.

„Vem vás čert, Švejku,“ řekla nakonec úřední brada, „jestli se sem ještě jednou dostanete, tak se vás vůbec nebudu na nic ptát a poputujete přímo k vojenskému soudu na Hradčany. Rozuměl jste?“

A nežli se nadál, Švejk přikročil k němu, políbil mu ruku a řekl:

„Zaplať vám pánbůh za všechno, kdybyste potřeboval někdy nějakého čistokrevného pejska, račte se obrátit na mne. Já mám obchod se psy.“

A tak se ocitl Švejk opět na svobodě a na cestě k domovu.

Jeho uvažování, má-li se stavit napřed ještě u Kalichu, skončilo tím, že otevřel ty dveře, odkud vyšel před časem v průvodu detektiva Bretschneidra.

Ve výčepu panovalo hrobové ticho. Sedělo tam několik hostů, mezi nimi kostelník od Svatého Apolináře. Tvářili se zachmuřeně. Za výčepním pultem seděla hostinská Palivcová a tupě se dívala na pivní pípy.

„Tak už jsem se vrátil,“ řekl Švejk vesele, „dejte mně sklenici piva. Kdepak máme pana Palivce, je už také doma?“

Místo odpovědi dala se Palivcová do pláče, a soustředujíc své neštěstí ve zvláštním přízvuku na každém slově, zasténala:

„Dali – mu – deset – let – před – tejdnem.“

„Nu vida,” řekl Švejk, „tak už má sedum dní za sebou.”

„On byl takovej opatrněj,” plakala Palivcová, „sám to také vždycky o sobě tvrdil.”

Hosté ve výčepu tvrdošíjně mlčeli, jako by tu bloudil duch Palivcův a nabádal je ještě k větší opatrnosti.

„Opatrnost matkou moudrosti,” řekl Švejk, usedaje ke stolu za sklenici piva, ve které v pěně byly malé otvory, jak na pěnu kapaly slzy paní Palivcové, když nesla Švejkovi pivo na stůl, „dnešní doba je taková, že vona nutí člověka k opatrnosti.”

„Včera jsme měli dva pohřby,” zaváděl řeč na jiné pole kostelník od Svatého Apolináře.

„To patrně někdo umřel,” řekl druhý host, načež třetí dodal:

„Byly ty pohřby s katafalkem?”

„Rád bych věděl,” řekl Švejk, „jaký budou ve válce teď ty vojenský pohřby.”

Hosté se zvedli, zaplatili a tiše odešli. Švejk osaměl s paní Palivcovou.

„To jsem si nepomyslel,” řekl, „aby odsuzovali nevinnýho člověka na deset let. Že jednoho nevinnýho člověka odsoudili na pět let, to jsem už slyšel, ale na deset, to je trochu moc.”

„Když on se můj přiznal,” plakala Palivcová, „jak to tady říkal o těch mouchách a o tom obraze, tak to opakoval i na direkci, i u soudu. Já byla na tom přelíčení jako svědek, ale co jsem mohla svědčit, když mně řekli, že jsem v příbuzenském poměru k svému muži a že se mohu vzdát svědecktví. Já jsem se tak lekla toho příbuzenského poměru, aby snad ještě z toho něco

nebylo, tak jsem se vzdala svědectví a on chudák stará se tak na mne podíval, do smrti na ty jeho oči nezapomenu. A potom, po rozsudku, když ho odváděli, vykřik jim tam na chodbě, jak byl z toho celej pitomej: „Ať žije Volná myšlénka!“

„A pan Bretschneider už sem nechodí?“ otázal se Švejk.

„Byl tady několikrát,“ odpověděla paní hostinská, „vypil jedno nebo dvě piva, ptal se mne, kdo sem chodí, a poslouchal, jak si hosti vypravují o fotbalu. Oni si vždycky, když ho vidí, vypravují jen o fotbalu. A on sebou cukal, jako kdyby každou chvilku chtěl běsnit a svíjet se. Za tu celou dobu dostal na lep jen jednoho čalouníka z Příčné ulice.“

„Je to věc výcviku,“ poznamenal Švejk, „byl ten čalouník hloupej člověk?“

„Asi jako můj muž,“ odpověděla spláčem, „ptal se ho, jestli by střílel proti Srbům. A on mu řek, že neumí střílet, že byl jednou na střelnici a prostřílel tam korunu. Pak jsme všichni slyšeli, že pan Bretschneider řekl, vytahuje si zápisník: ‚I hledme, zase nová pěkná velezráda!‘, a odešel s tím čalouníkem z Příčné ulice, který se již nevrátil.“

„Ono se jich nevrátí víc,“ pravil Švejk, „dejte mně rum.“

Právě si Švejk dával nalít rum podruhé, když do výčepu přišel civilní strážník Bretschneider. Vrhnuv zběžný pohled do výčepu i prázdného lokálu, přisedl k Švejkovi a poručiv si pivo čekal, co řekne Švejk.

Švejk sňal z věšáku nějaké noviny a prohlížeje zadní stranu inzerátů ozval se:

„Tak vida, tenhle Čimpera v Straškově číslo 5, pošta Račiněves, prodá hospodářství s třinácti korci vlastních polí, škola a dráha na místě.”

Bretschneider nervózně zabubnoval prsty a obraceje se k Švejkovi řekl:

„To se divím, proč vás to hospodářství zajímá, pane Šveju.”

„Ach, to jste vy,” pravil Švejk, podáváje mu ruku, „já vás hned nemoh poznat, já mám velmi slabou paměť. Posledně jsme se rozešli, jestli se nemejlím, v přijímací kanceláři policejního ředitelství. Copak děláte od té doby, chodíte sem často?”

„Já jsem dnes přišel kvůli vám,” řekl Bretschneider, „bylo mně sděleno na policejním ředitelství, že prodáváte psy. Potřeboval bych pěkného ratlíčka, nebo špice, nebo něco podobného.”

„To vám všechno mohu opatřit,” odvětil Švejk, „přejete si čistokrevný zvíře nebo nějaké z ulice?”

„Myslím,” odpověděl Bretschneider, „že se rozhodnu pro čistokrevné zvíře.”

„A což policejního psa byste si nepřál?” otázal se Švejk, „takovýho, kerej hned všechno vyslídí a přivede na stopu zločinu. Má ho jeden řezník ve Vršovicích a on mu tahá vozejk, ten pes se, jak se říká, minul se svým povoláním.”

„Já bych chtěl špice,” s klidnou umírněností řekl Bretschneider, „špice, který by nekousal.”

„Přejete si tedy bezzubého špice?” otázal se Švejk, „vím o jednom. Má ho jeden hostinský v Dejvicích.”

„Tak raději ratlíčka,” rozpačitě ozval se Bretschneider, jehož

kynologické schopnosti byly v samých začátcích, a kdyby byl nedostal ten rozkaz z policejního ředitelství, nikdy by se o psech byl ničeho nedověděl.

Ale rozkaz zněl přesně, jasně a tvrdě. Seznámit se důvěrněji se Švejkem na podkladě jeho obchodu se psy, ku kterémuž účelu měl právo vybrat si pomocníky a disponovat obnosy na nákup psů.

„Ratlíčkové jsou větší a menší,” řekl Švejk, „vím o dvou menších a třech větších. Všech pět se dá chovat na klíně. Mohu vám je co nejlépe doporučit.”

„To by se mně zamlouvalo,” prohlásil Bretschneider, „a co by stál jeden?”

„To přijde na velikost,” odpověděl Švejk, „to záleží na velikosti. Ratlík není tele, u ratlíků je to právě naopak, čím menší, tím dražší.”

„Já reflektuji na větší, kteří by hlídali,” odvětil Bretschneider, obávaje se, aby nezatížil tajný fond státní policie.

„Dobrá,” řekl Švejk, „větší vám mohu prodat po padesáti korunách a ještě větší po pětáctyřiceti korunách, ale přitom jsme zapomněli na jednu věc. Mají to být štěňata nebo starší psi, nebo psíci či feny?”

„Mně je to jedno,” odpověděl Bretschneider, který měl tu co dělat s neznámými problémy, „zaopatřte mně je a já si zítra v sedm hodin večer k vám pro ně přijdu. Budou?”

„Přijďte, budou,” suše odvětil Švejk, „ale v takovém případě jsem nucen požádat vás o zálohu třiceti korun.”

„Bezevšeho,” řekl Bretschneider, vypláčeje peníze, „a teď si dáme každý čtvrtku vína na moje konto.”

Když vypili, dal Švejk čtvrtku vína na svůj účet, potom Bretschneider, vyzýváje Švejka, aby se ho nebál, že dnes není ve službě a že se může mluvit dnes s ním o politice.

Švejk prohlásil, že on nikdy o politice v hospodě nemluví, že celá politika je pro malé děti.

Bretschneider byl naproti tomu revolučnějších názorů a říkal, že každý slabý stát je předurčen k zániku, a ptal se Švejka, jaký je jeho názor v této věci.

Švejk prohlásil, že neměl se státem co dělat, ale že jednou měl na ošetřování slabé štěně bernardýna, které krmil vojenskými suchary, a že také chcíplo.

Když měli každý pátou čtvrtku, prohlásil se Bretschneider za anarchistu a ptal se Švejka, do které organizace se má dát zapsat.

Švejk řekl, že si jednou jeden anarchistu koupil od něho leonbergra za sto korun a že mu zůstal poslední splátku dlužen.

Při šesté čtvrtce mluvil Bretschneider o revoluci a proti mobilizaci, načež Švejk naklonil se k němu a pošeptal mu do ucha:

„Právě přišel do lokálu nějaký host, tak ať vás neslyší, nebo byste mohl mít z toho nepříjemnosti... Vidíte, že hostinská už pláče.”

Paní Palivcová opravdu plakala na své židli za výčepním pultem.

„Proč pláčete, paní hostinská?” otázal se Bretschneider, „za tři

měsíce vyhraje vojnu, bude amnestie, váš pán se vrátí a pak si dáme u vás do trumpety. – Nebo nemyslíte, že to vyhraje?” obrátil se k Švejkovi.

„Nač to pořád přežvykovat,” řekl Švejk, „vyhrát se to musí, a basta, teď ale už musím jít domů.”

Švejk zaplatil útratu a vrátil se ku své staré posluhovačce paní Müllerové, která se velice lekla, když viděla, že muž, který si otvírá klíčem dveře do bytu, je Švejk.

„Já myslela, milostpane, že se vrátějí až za kolik roků,” řekla s obvyklou upřímností, „já jsem si zatím vzala z lítosti na byt jednoho portýra z noční kavárny, poněvadž u nás byla třikrát domovní prohlídka, a když nic nemohli najít, tak říkali, že jste ztracenej, poněvadž jste rafinovanej.”

Švejk se ihned přesvědčil, že neznámý cizinec zařídil se úplně pohodlně. Spal v jeho posteli a byl dokonce tak šlechetný, že se spokojil s polovicí postele a na druhou polovici umístil nějaké dlouhovlasé stvoření, které z vděčnosti spalo, objevši ho kolem krku, zatímco části pánské i dámské garderoby válely se smíchány kolem postele. Z toho chaosu bylo vidět, že se portýr z noční kavárny vrátil se svou dámou ve veselé náladě.

„Pane,” řekl Švejk, třesa vetřelcem, „abyste nezmeškal k obědu. Mě by velice mrzelo, kdybyste o mně říkal, že jsem vás vyhodil, když už nikde jste nemoh dostat něco k obědu.”

Portýr z noční kavárny byl velice rozespálý, a dlouho to trvalo, než pochopil, že se majitel postele vrátil domů a že si dělá nárok na ni.

Po zvyku všech portýrů z nočních kaváren i tento pán se vyjádřil, že každého ztluče, kdo ho bude budit, a pokusil se spát dál.

Švejk sebral mezitím části jeho garderoby, přinesl mu je k posteli, a zatřepav jím energicky, řekl:

„Jestli se neobléknete, tak vás zkusím vyhodit tak, jak jste, na ulici. Pro vás bude velkou výhodou, když vyletíte odtud oblečený.“

„Já jsem chtěl spát do osmi večer,“ zaraženě ozval se portýr, navlékaje si kalhoty, „já platím denně z postele dvě koruny té paní a můžu si sem vodit slečny z kavárny. Mařeno, vstávej!“

Když si bral límeček a skládal kravatu, vzpamatoval se již do té míry, že mohl ujistit Švejka, že noční kavárna Mimóza jest opravdu jedna z nejslušnějších nočních místností, kam mají přístup jedině dámy, které mají policejní knížku v úplném pořádku, a zval Švejka srdečně, aby přišel na návštěvu.

Naproti tomu jeho společnice nebyla nijak spokojena se Švejkem a použila několika velice slušných výrazů, z nichž nejslušnější byl „Ty kluku velekněžská!“

Po odchodu vetřelců šel Švejk udělat pořádek s paní Müllerovou, ale nenašel po ní žádné jiné stopy kromě kousku papíru, na kterém tužkou byl načmárán rozházený rukopis paní Müllerové, která neobyčejně lehce vyjádřila své myšlenky týkající se nešťastné příhody s propůjčováním Švejkovy postele portýru z noční kavárny:

„Odpustějí, milostpane, že jich víckrát neuvidím, poněvadž

skočím z okna.”

„Lže,” řekl Švejk a čekal.

Za půl hodiny vplížila se do kuchyně nešťastná paní Müllerová a bylo na jejím zdrceném výrazu tváře vidět, že čeká od Švejka slova útěchy.

„Jestli chcete skákat z okna,” řekl Švejk, „jděte do pokoje, okno jsem otevřel. Skákat z kuchyňského okna bych vám neradil, poněvadž spadnete do zahrádky na růže a pomačkala byste keře a musela byste to platit. Z pokojského okna sletíte krásně na chodník, a když budete mít štěstí, zlomíte si vaz. Jestli budete mít smůlu, tak si přelámete jedině všechny žebra, ruce a nohy a budete muset platit nemocnici.”

Paní Müllerová se dala do pláče, potichu odešla do pokoje, zavřela okno, a když se vrátila, řekla:

„Vono to táhne a nebylo by to dobrý na milostpánův revmatismus.”

Pak šla stlát postel, neobyčejně pečlivě uváděla všechno do pořádku a vrátivši se k Švejkovi do kuchyně se zaslzeným zrakem poznamenala: „Ty dvě štěňata, milostpane, co jsme měli na dvoře, chcípły. A ten bernardýn, ten nám utek, když tady dělali domovní prohlídku.”

„A prokristapána,” vykřikl Švejk, „ten se může dostat do pěkný bryndy, toho teď jistě bude hledat policie.”

„On kouzl jednoho pana policejního komisaře, když ho při prohlídce vytáhl zpod postele,” pokračovala paní Müllerová, „napřed totiž jeden z těch pánů řek, že tam někdo je pod postelí,

tak vyzvali toho bernardýna jménem zákona, aby vylezl ven, a když nechtěl, tak ho vytáhli. A on je chtěl spolknout, pak vyrazil ze dveří a víc se nevrátil. Se mnou také dělali výslech, kdo k nám chodí, jestli nedostáváme nějaké peníze z ciziny, a potom dělali narážky, že jsem hloupá, když jsem jim řekla, že peníze z ciziny chodějí jen zřídk, posledně od toho pana řídícího z Brna ta záloha šedesát korun na angorskou kočku, kterou jste inzeroval v Národní politice a místo který jste mu poslal v bedničce od datlí to slepé štěňátko foxteriéra. Potom se mnou mluvili velice vlídně a odporučili mně sem toho portýra z noční kavárny, abych se sama v bytě nebála, toho samýho, kerýho vyhodili...”

„Já už mám s těmi úřady smůlu, paní Müllerová, teď uvidíte, kolik jich sem přijde kupovat psy,” povzdechl Švejk.

Nevím, jestli ti pánové, kteří po převratu prohlíželi policejní archív, rozšifrovali položky tajného fondu státní policie, kde stálo: B ... 40 K, F ... 50 K, L ... 80 K atd., ale rozhodně se mýlili, že B, F, L jsou začáteční písmena nějakých pánů, kteří za 40, 50, 80 atd. korun prodávali český národ černožlutému orlu.

B znamená bernardýn, F foxteriér a L značí leonbergra. Tyto všechny psy přivedl Bretschneider od Švejka na policejní ředitelství. Byly to ohyzdné obludy, které neměly toho nejmenšího společného s nějakou čistokrevnou rasou, za kterou je Švejk Bretschneiderovi vydával.

Bernardýn byla směs z nečistokrevného pudla a nějakého pouličního čokla, foxteriér měl uši jezevčíka a velikost řeznického psa se zakroucenýma nohama, jako by prodělal

andělskou nemoc. Leonberger připomínal hlavou chlupatou tlamu stájového pinče, měl useknutý ohon, výšku jezevčíka a zadek holý jako proslulí psíci naháčkové američtí.

Pak tam šel koupit psa detektiv Kalous a vrátil se s vyjevenou potvorou, připomínající hyenu skvrnitou, s hřívou skotského ovčáka, a v položkách tajného fondu přibyla nová: D ... 90 K.

Ta potvora hrála roli dogy...

Ale ani Kalousovi se nepodařilo vyzvědět něco od Švejka. Dařilo se mu tak jako Bretschneiderovi. I nejobratnější politické rozhovory Švejk převedl na léčení psinky u štěnat a nejbystřejší záludné léčky končily tím, že si Bretschneider odváděl s sebou od Švejka opět novou nemyslitelně kříženou obludu.

A to byl konec slavného detektiva Bretschneidera. Když měl již ve svém bytě sedm takových ohav, uzavřel se s nimi v zadním pokoji a nedal jim tak dlouho nic jíst, dokud ho nesežraly.

Byl tak čestný, že ušetřil eráru za pohřeb.

V jeho služebním spisku na policejním ředitelství byla zanesena do rubriky „Postup ve službě“ tato slova plná tragiky: „Sežrán vlastními psy.“

Když se později dověděl Švejk o té tragické události, řekl:

„To mně jenom vrtá hlavou, jak ho dají při posledním soudu dohromady.“

7' ŠVEJK JDE NA VOJNU

V době, kdy lesy na řece Rábu v Haliči viděly utíkat přes Ráb rakouská vojska a dole v Srbsku rakouské divize jedna za druhou dostávaly přes kalhoty to, co jim dávno patřilo, vzpomnělo si rakouské ministerstvo vojenství i na Švejka, aby pomohl mocnářství z bryndy.

Švejk, když mu přinesli vyrozumění, že se má za týden dostavit na Střelecký ostrov k lékařské prohlídce, ležel právě v posteli, stížen opětně revmatismem.

Paní Müllerová vařila mu v kuchyni kávu.

„Paní Müllerová,“ ozval se z pokoje tichý hlas Švejkův, „paní Müllerová, pojd'te sem na chvilku.“

Když posluhovačka stála u postele, řekl Švejk opět takovým tichým hlasem: „Sedněte si, paní Müllerová.“

V jeho hlase bylo něco tajuplně slavnostního.

Když se paní Müllerová posadila, prohlásil Švejk, vztyčuje se na posteli: „Já jdu na vojnu!“

„Panenko Maria,“ vykřikla paní Müllerová, „co tam budou dělat?“

„Bojovat,“ hrobovým hlasem odpověděl Švejk, „s Rakouskem je to moc špatný. Nahoře nám už lezou na Krakov a dole do Uher. Jsme biti jako žito, kam se podíváme, a proto mě volají na vojnu. Já jim přece včera četl z novin, že drahou vlast vovinuly nějaké mraky.“

„Ale vždyť se nemůžou hejbat.“

„To nevadí, paní Müllerová, pojedu na vojnu ve vozejku. Znají toho cukráře za rohem, ten takovej vozejk má. Vozil v něm před lety svýho chromýho zlýho dědečka na čerstvej vzduch. Vy mne, paní Müllerová, v tom vozejku na tu vojnu odtáhnete.“

Paní Müllerová se dala do pláče: „Nemám, milostpane, doběhnout pro doktora?“

„Nikam nepudou, paní Müllerová, já jsem až na ty nohy úplně zdravej kanónenfutr a v tý době, když je to s Rakouskem vošklivý, každej mrzák musí bejt na svým místě. Vařte kávu klidně dál.“

A zatímco paní Müllerová, uplakaná a rozechvělá, cedila kávu, dobrý voják Švejk si zpíval na posteli:

Jenerál Windischgrätz a vojenští páni

od východu slunce vojnu započali;

hop, hop, hop!

Vojnu započali,

takto jsou zvolali:

Pomoz nám Kristus Pán s Panenkou Marií;

hop, hop, hop!

Uděšená paní Müllerová pod dojmem strašného válečného zpěvu zapomněla na kávu a třesouc se na celém těle uděšeně naslouchala, jak dobrý voják Švejk dál zpívá na posteli:

S Panenkou Marií a ty čtyry mosty,

postav si, Pimonte, silnější forposty;

hop, hop, hop!

*Byla bitva, byla, tam u Solferina,
teklo tam krve moc, krve pod kolena;
hop, hop, hop!*

*Krve pod kolena a na fůry masa,
vždyť se tam sekala vosumnáctá chasa;
hop, hop, hop!*

*Vosumnáctá chaso, neboj se tý nouze,
vždyť za tebou vezou peníze na voze;
hop, hop, hop!*

„Milostpane, proboha jich prosím,“ ozvalo se žalostivě z kuchyně, ale Švejk již končil svou válečnou píseň:

*Peníze na voze a menáž v kočáře,
kerejpak regiment tohlencto dokáže?
Hop, hop, hop!*

Paní Müllerová vyrazila ze dveří a běžela pro lékaře. Vrátila se za hodinu, zatímco Švejk si zdříml.

A tak byl probuzen obtloustlým pánem, který mu chvíli držel ruku na čele a říkal:

„Nebojte se, já jsem doktor Pávek z Vinohrad – ukažte ruku – tenhle teploměr si dejte pod paždí... Tak – ukažte jazyk – ještě víc – držte jazyk – na co zemřel váš pan otec a vaše matka?“

A tak v době, kdy Vídeň si přála, aby všichni národové Rakousko-Uherska dávali nejskvělejší příklady věrnosti a oddanosti, předepsal doktor Pávek Švejkovi proti jeho vlasteneckému nadšení bróm a doporučoval statečnému a hodnému vojínu Švejkovi, aby nemyslíl na vojnu:

„Ležte rovně a zachovejte klid, já zítra opět přijdu.“

Když druhého dne přišel, ptal se v kuchyni paní Müllerové, jak se daří pacientovi.

„Je to s ním horší, pane doktore,“ odpověděla s opravdovým zármutkem, „v noci zpíval, s vodpuštěním, když ho revma chytlo, rakouskou hymnu.“

Doktor Pávek viděl se nucena reagovat na tento nový projev loajality pacientovy zvýšenou dávkou brómu.

Třetího dne hlásila mu paní Müllerová, že je to se Švejkm ještě horší.

„Odpůldne, pane doktore, si poslal pro mapu bojiště a v noci ho chytla fantaz, že to Rakousko vyhraje.“

„A prášky užívá přesně podle předpisu?“

„Ještě si pro ně, pane doktore, ani neposlal.“

Doktor Pávek odešel, když snesl na Švejka bouři výčitek s ujištěním, že nikdy více nepřijde léčit člověka, který odmítá jeho lékařskou pomoc s brómem.

Zbyly jen dva dny, kdy se měl objevit Švejk před odvodní komisí.

Za tu dobu učinil Švejk náležitě přípravy. Předně poslal koupit paní Müllerovou vojenskou čepici a za druhé ji poslal vypůjčit si vozík od cukráře za rohem, na kterém kdysi cukrář vozil svého zlého chromého dědečka na čerstvý vzduch. Pak si vzpomněl, že potřebuje berle. Naštěstí cukrář choval též i berle jako rodinnou památku na svého dědečka.

Scházela mu ještě rekrutská kytky. I tu mu sehnala paní

Müllerová, která za ty dny nápadně zhubla, a kudy chodila, tudy i plakala.

A tak v ten památný den objevil se na pražských ulicích případ dojemné loajality:

Stará žena, strkající před sebou vozík, na kterém seděl muž ve vojenské čepici s vyleštěným frantíkem, mávající berlemi. A na kabátě skvěla se pestrá rekrutská kytka.

A muž ten, mávaje poznovu a poznovu berlemi, křičel do pražských ulic:

„Na Bělehrad, na Bělehrad!“

Za ním šel zástup lidu, který stále vzrůstal z nepatrného hloučku shromážděnějšího se před domem, odkud Švejk vyjel na vojnu.

Švejk mohl konstatovat, že policejní strážníci, stojící na některých křižovatkách, mu zasalutovali.

Na Václavském náměstí vzrostl zástup kolem vozíku se Švejkem na několik set hlav a na rohu Krakovské ulice byl jím zbit nějaký buršák, který v cerevisce křičel kŠvejkovi:

„Heil! Nieder mit den Serben!“

Na rohu Vodičkovy ulice vjela do toho jízdní policie a rozehnala zástup.

Když Švejk revírnímu inspektorovi ukázal, že to má černé na bílém, že dnes musí být před odvodní komisí, byl revírní inspektor trochu zklamán a kvůli zamezení výtržností dal doprovázet vozík se Švejkem dvěma jízdními strážníky na Střelecký ostrov.

O celé této události objevil se v Pražských úředních novinách tento článek:

Vlastenectví mrzáka. Včera dopoledne byli chodci na hlavních pražských třídách svědky scény, která krásně mluví o tom, že v této veliké a vážné době i synové našeho národa mohou dáti nejskvělejší příklady věrnosti a oddanosti k trůnu staříckého mocnáře. Zdá se nám, že se vrátily doby starých Řeků a Římanů, kdy Mucius Scaevola dal se odvésti do boje, nedbaje své upálené ruky. Nejsvětější city a zájmy byly včera krásně demonstrovány mrzákem o berlích, kterého stará matička vezla na vozíku pro nemocné. Tento syn českého národa dobrovolně, nedbaje své neduživosti, dal se odvésti na vojnu, aby dal svůj život i statky za svého císaře. A jestli jeho volání „Na Bělehrad!“ mělo tak živý ohlas v pražských ulicích, jest to jen svědectvím, že Pražané skýtají vzorné příklady lásky k vlasti a k panovnickému domu.

Ve stejném smyslu psal i Prager Tagblatt, který končil svůj článek slovy, že mrzáka dobrovolce vyprovázel zástup Němců, kteří ho svými těly chránili před lynčováním ze strany českých agentů známé Dohody.

Bohemie uveřejnila tuto zprávu žádajíc, aby mrzák vlastenec byl odměněn, a oznámila, že pro neznámého přijímá od německých občanů dárky v administraci listu.

Jestli podle těch tří časopisů nemohla země česká vydat ušlechtlejšího občana, nebyli téhož názoru páni v odvodní komisi.

Zejména ne vrchní vojenský lékař Bautze. Byl to muž

neúprosný, který ve všem viděl podvodný pokus uniknout vojně, frontě, kulce a šrapnelům.

Známý jest jeho výrok: „Das ganze tschechische Volk ist eine Simulantenbande.”

Za deset týdnů své činnosti vymýtil z 11 000 civilistů 10 999 simulantů a byl by se dostal na kobylku i tomu jedenáctitisícímu, kdyby nebyla toho šťastného člověka právě v tom okamžiku, když na něho zařval „Kehrt euch!”, ranila mrtvice.

„Odneste toho simulanta!” řekl Bautze, když zjistil, že je muž mrtev.

A před ním stál v ten památný den Švejk jako ostatní v plné nahotě, zakrýváje cudně svou nahotu berlemi, o které se opíral.

„Das ist wirklich ein besonderes Feigenblatt,” řekl Bautze, „takových fíkových listů v ráji nebylo.”

„Superarbitrován pro blbost,” poznamenal šikovatel, díváje se do úředních listin.

„A co vám ještě schází?” otázal se Bautze.

„Poslušně hlásím, že jsem revmatik, ale sloužit budu císaři pánu až do roztrhání těla,” skromně řekl Švejk, „já mám otekly kolena.”

Bautze podíval se strašně na dobrého vojáka Švejka a zařval: „Sie sind ein Simulant!”, a obraceje se k šikovateli, s ledovým klidem řekl: „Den Kerl sogleich einsperren!”

Dva vojáci s bajonety odváděli Švejka do posádkové věznice. Švejk šel o berlích a s hrůzou pozoroval, že jeho revmatismus začíná mizet.

Paní Müllerová, která čekala nahoře na mostě s vozíkem na Švejka, když ho viděla pod bajonety, zaplakala a odešla od vozíku, aby se vícekrát k němu nevrátila.

A dobrý voják Švejk šel skromně v průvodu ozbrojených ochránců státu.

Bajonety svítily v záři slunce a na Malé Straně obrátil se Švejk před pomníkem Radeckého k zástupu, který je vyprovázel:

„Na Bělehrad! Na Bělehrad!”

A maršálek Radecký snivě se díval ze svého pomníku za vzdalujícím se dobrým vojákem Švejkem s rekrutskou kytkou na kabátě, kulhajícím na starých berlích, zatímco sděloval nějaký vážný pán lidem kolem, že vedou dezentéra.

8 ŠVEJK SIMULANTEM

V této velké době vojenští lékaři dali si neobyčejně záležet, aby ze simulantů vyhnali ďábla sabotáže a vrátili je opět do lůna armády.

Bylo zavedeno několik stupňů trápení simulantů a lidí podezřelých, že jsou simulanti, jakými byli: souchotináři, revmatikové, lidé s kýlou, ledvinovou nemocí, tyfem, cukrovkou, zánětem plic a jinými chorobami.

Trápení, kterému byli simulanti podrobeni, bylo systematizováno a stupně trápení byly tyto:

1. Naprostá dieta, ráno a večer po šálku čaje během tří dnů, přičemž se všem bez rozdílu toho, nač si stěžují, podává aspirin pro pocení.

2. Podává se, aby si nemysleli, že je vojna med, v hojných porcích chinin v prášku, čili takzvané „lízání chininu”.

3. Vyplachování žaludku dvakrát za den litrem teplé vody.

4. Klystýr, při použití mýdlové vody a glycerínu.

5. Zabalení do prostěradla namočeného ve studené vodě.

Byli lidé stateční, kteří přetrpěli všech pět stupňů trápení a dali se odvézt v prosté rakvi na vojenský hřbitov. Byli však lidé malomyslní, kteří když došli ke klystýru, prohlásili, že už je jim dobře a že si nic jiného nepřejí než odejít s nejbližším maršovým bataliónem do zákopů.

Švejka v posádkové věznici uložili do nemocničního baráku

právě mezi takové malomyslné simulanty.

„Už to nevydržím,” řekl jeho soused na posteli, kterého přivedli z ordináčního pokoje, kde mu již podruhé vyplachovali žaludek.

Muž ten simuloval krátkozrakost.

„Zítra pojedu k pluku,” rozhodoval se druhý soused po levé straně, který právě dostal klystýr, simuluje, že je hluchý jako pařez.

Na posteli u dveří umíral jeden souchotinář, zabalený do prostěradla namočeného ve studené vodě.

„To je už třetí tenhle týden,” poznamenal soused po pravé straně, „a co tobě schází?”

„Já mám revma,” odpověděl Švejka, načež následoval upřímný smích všech kolem. Smál se i umírající souchotinář simulující tuberkulózu.

„S revmatismem mezi nás nelez,” vážně Švejka upozorňoval tučný muž, „revmatismus, ten tu platí tolik jako kuří oka; já jsem chudokrevný, mám pryč půl žaludku a pět žeber pryč, a nikdo mně nevěří. Byl zde dokonce jeden hluchoněmý, čtrnáct dní ho balili každou půl hodiny do prostěradla namočeného ve studené vodě, každý den mu dávali klystýr a pumpovali žaludek. Už všichni sanitáři mysleli, že to vyhrál a že půjde domů, když mu tu předepsal doktor něco pro dávení. Mohlo ho to ztrhat, a tu on zmalomyslněl. ‚Nemohu,‘ povídá, déle dělat hluchoněmého, vrátila se mně řeč i sluch.’ Marodi všichni mu domlouvali, aby se nehubil, ale on stál na svém, že slyší a mluví jako ostatní. A

také to tak i hlásil ráno při vizitě.”

„Držel se dost dlouho,” poznamenal muž, simulující, že má jednu nohu kratší o celý decimetr, „ne jako ten, co simuloval, že ho ranila mrtvice. Stačily tři chininy, jeden klystýr a jednodenní půst. Přiznal se, a než došlo k pumpování žaludku, nebylo po mrtvici ani památky. Nejdéle se zde držel ten, co byl pokousán vzteklým psem. Kousal, vyl, to je pravda, to uměl znamenitě, ale nemoh nijak dostat dohromady tu pěnu u huby. Pomáhali jsme mu, jak jsme mohli. Lechtali jsme ho kolikrát po celou hodinu do vizity, až dostal křeče a zmodral nám, ale pěna u huby se nedostavovala a také nedostavila. Bylo to něco hrozného. Když se vzdával takhle ráno při vizitě, tak nám ho bylo líto. Postavil se u postele jako svíčka, zasalutoval a řekl: ‚Poslušně hlásím, pane obrarct, že asi ten pes, který mne kous, nebyl vzteklej.‘ Obrarct se na něho podíval tak nějak divně, že pokousaný se počal třást na celém těle a pokračoval: ‚Poslušně hlásím, pane obrarct, že mne vůbec žádnej pes nekous, to jsem se já sám kous do ruky.‘ Po tom přiznání ho vyšetřovali pro sebezohavení, že si chtěl ukousnout ruku, aby nemusel do pole.”

„Všechny takové nemoci, kde se potřebuje pěna u huby,” řekl tučný simulant, „se dají špatně simulovat. Jako kupříkladu padoucnice. Byl zde také jeden s padoucnicí, ten nám vždy říkal, že mu na jednom záchvatu nezáleží, tak jich dělal třeba deset za den. Svíjel se v těch křečích, zatínal pěstě, vypuloval oči, maje je jako na šťopkách, bil sebou, vyplazoval jazyk, zkrátka vám řeknu, nádherná prvotřídní padoucnice, taková upřímná.

Najednou dostal nežidy, dva na krk, dva na záda, a bylo po svíjení a bití sebou o podlahu, když nemohl hlavou hnout, ani sedět, ani ležet. Dostal horečku a v horečce na sebe při vizitě všechno pověděl. A dal nám s těmi nežidami co proto, poněvadž musel s nimi ležet ještě tři dny mezi námi a dostával druhou dietu, ráno kávu s houskou, k obědu polévku, omáčku a knedlík, večer kaši nebo polévku, a my se museli dívat s hladovými vypumpovanými žaludky s úplnou dietou, jak ten chlap žere, mlaská, funí a krká sytostí. Třema tím podrazil nohy, přiznali se také. Ti leželi na srdeční vadu.”

„Nejlepší,” mínil jeden ze simulantů, „dá se simulovat šílenství. Z našeho učitelského sboru jsou vedle v cimře dva, jeden neustále křičí dnem i nocí: ‚Hranice Giordana Bruna ještě dýmá, obnovte proces Galileův!’ a ten druhý štěká, napřed třikrát pomalu: haf – haf – haf, potom pětkrát rychle za sebou: hafhafhafhafhaf, a zas pomalu, a tak to jde neustále. Už to vydrželi přes tři neděle. Já jsem původně také chtěl dělat blázna, náboženského šílence, a kázat o neomylnosti papežově, ale nakonec jsem si opatřil rakovinu žaludku od jednoho holiče na Malé Straně za patnáct korun.”

„Já znám jednoho kominíka v Břevnově,” poznamenal jiný pacient, „ten vám za deset korun udělá takovou horečku, že vyskočíte z okna.”

„To nic není,” řekl druhý, „ve Vršovicích je jedna porodní bába, která vám za dvacet korun vymkne nohu tak pěkně, že jste mrzák nadosmrti.”

„Já mám vymknutou nohu za pětku,” ozvalo se z řady postelí u okna, „za pětku a tři piva.”

„Mě ta moje nemoc stojí už přes dvě stovky,” prohlásil jeho soused, vyschlá tyčka, „jmenujte mně jakýkoliv jed, kterého bych byl neužíval, nenajdete. Jsem živé skladiště jedů. Pil jsem sublimát, vdechoval rtuťové páry, chroupal arzén, kouřil opium, pil opiovou tinkturu, sypal si morfium na chleba, polykal strychnin, pil roztok fosforu v sirouhlíku i kyselinu pikrovou. Zničil jsem si játra, plíce, ledviny, žluč, mozek, srdce, střeva. Nikdo neví, co mám za nemoc.”

„Nejlepší je,” vysvětloval někdo ode dveří, „vstříknout si petrolej pod kůži na ruce. Můj bratranec byl tak šťastný, že mu uřízli ruku pod loket, a dnes má s celou vojnou pokoj.”

„Tak vidíte,” řekl Švejk, „to všechno každéj musí zkusit pro císaře pána. I to pumpování žaludku, i ten klystýr. Když jsem sloužil před léty u mého regimentu, bejvalo to ještě horší. To takovýho maroda svázali do kozelce a hodili do díry, aby se vykurýroval. To nebyly žádný postele s kavalci jako zde nebo plivátka. Holá pryčna a na tej leželi marodi. Jednou měl jeden vopravdovskej tyfus a druhej vedle něho černý neštovice. Voba byli svázaní do kozelce a regimentsarct je kopal do břicha, že jsou prej simulanti. Pak když ty voba vojáci umřeli, přišlo to do parlamentu a bylo to v novinách. Ty noviny hned nám zakázali číst a dělali prohlídku v kuffíkách, kdo má ty noviny. A jak už mám vždycky to neštěstí, u celýho regimentu je u nikoho nenašli než u mě. Tak mne vedli k regimentsraportu a

náš obršt, takovej vůl, dej mu pánbůh nebe, začal na mne řvát, abych stál rovně a řek, kdo to do těch novin napsal, nebo že mně roztrhne hubu od ucha k uchu a dá mě zavřít, až budu černej. Potom přišel regimentsarct, šermoval mně pěstí pod nosem a křičel: ‚Sie verfluchter Hund, Sie schäbiges Wesen, Sie unglückliches Mistvieh, ty kluku socialistická!‘ Dívám se všem upřímně do očí, ani nemrknu a mlčím, ruku na čepici a levou na faldě kalhot. Běhali kolem mne jako psi, štěkali na mne, a já pořád nic. Mlčím, vzdávám čest a levá ruka na faldě kalhot. Když tak řádili asi půl hodiny, rozběhl se obršt ke mně a zařval: ‚Jsi blbec, nebo nejsi blbec?‘ – ‚Poslušně hlásím, pane obršt, že jsem blbec.‘ – ‚Jednadvacet dní tuhého vězení pro blbost, dva pusty týdně, měsíc kasárníka, osumačtyřicet hodin špangle, hned zavřít, nedat mu žrát, svázat ho, ukázat mu, že erár blbce nepotřebuje. My už ti, holomku, noviny vytlučem z hlavy,‘ rozhodl se po dlouhým lítání pan obršt. – Zatímco jsem seděl, děly se v kasárnách divy. Náš obršt zakázal vůbec vojákům číst, třebas by to byly i Pražské úřední noviny, v kantýně nesměli balit do novin ani párky, ani syrečky. Vod tý doby vojáci začli číst a náš regiment byl nejvzdělanější. Četli jsme všechny noviny a u každý kumpačky skládali veršičky, písničky proti panu obrštovi. A když se něco u regimentu stalo, tak se vždycky našel mezi manšaftem nějakej dobrodinec, kerej to dal do novin pod názvem ‚Tejrání vojáků‘. A na tom neměli dost. Psali poslancům do Vídně, aby se jich ujmulí, a ti začli dávat interpelaci jednu za druhou, že je náš pan obršt zvíře a podobně.

Nějakej ministr poslal k nám komisi, aby to vyšetřila, a nějakej Franta Henčlů z Hluboký dostal potom dva roky, poněvadž to byl ten, co se vobrátil do Vídně k poslancům kvůli tý facce, kerou dostal na cvičišti od pana obršta. Potom, když komise vodjela, dal si nás pan obršt všechny seřadit, celej regiment, a povídá, že voják je voják, že musí držet hubu a sloužit, jestli se mu něco nelíbí, tak že je to porušení subordinace. ‚Tak jste si, lumpové, mysleli, že vám ta komise pomůže,‘ povídá pan obršt, ‚drek vám pomohla. A teď bude každá kumpačka kolem mne defilírovat a opakovat hlasitě, co jsem řekl.‘ – Tak jsme šli jedna kumpačka za druhou, rechtsšaut, kde stál pan obršt, ruku na řemeni flinty, a řvali jsme na něho: ‚Tak jsme si, lumpové, mysleli, že nám ta komise pomůže, drek nám pomohla.‘ – Pan obršt se smál, až se za břicho popadal, až defilírovala jedenáctá kumpačka. Jde, dupe, a když přijde k panu obrštovi, nic, ticho, ani hlásku. Pan obršt se začervenál jako kohout a vrátil jedenáctou kumpačku, aby to ještě jednou opakovala. Defilíruje a mlčí, jen řada za řadou se drze dívá panu obrštovi do očí. – ‚Ruht!‘ povídá pan obršt a chodí po dvoře, seká si bičíkem přes holínky, plivá, pak najednou se zastaví a zařve ‚Abtreten!‘, sedne si na svou herku a už je z brány venku. Čekali jsme, co se stane s jedenáctou kumpačkou, a ono nic. Čekáme jeden den, druhý den, celý týden, a ono pořád nic. Pan obršt se v kasárnách vůbec neobjevil, z čehož mělo mužstvo, šarže i důstojníci velkou radost. Potom jsme dostali nového obršta a o tom starém se povídalo, že je v nějakém sanatoriu, poněvadž napsal vlastnoruční dopis k císaři

pánovi, že se jedenáctá kumpačka vzbouřila.”

Přiblížila se doba odpolední vizity. Vojenský lékař Grünstein chodil od postele k posteli a za ním sanitní poddůstojník se zápisní knihou.

„Macuna?!”

„Zde!”

„Klystýr a aspirin! – Pokorný?!”

„Zde!”

„Vypláchnout žaludek a chinin! – Kovařík?!”

„Zde!”

„Klystýr a aspirin! – Koťátko?!”

„Zde!”

„Vypláchnout žaludek a chinin!”

A tak to šlo, jeden za druhým, bez milosti, mechanicky, řízně.

„Švejek?!”

„Zde!”

Dr. Grünstein podíval se na nový přírůstek.

„Co vám schází?”

„Poslušně hlásím, že mám revma!”

Dr. Grünstein po dobu své praxe přivykl být jemně ironickým, kterýž způsob působil mnohem vydatněji nežli křik.

„Aha, revma,” řekl k Švejkovi, „to máte náramně těžkou nemoc. Je to opravdu náhoda, dostat revma v době, kdy je světová válka a člověk má jít na vojnu. Já myslím, že vás to musí strašně mrzet.”

„Poslušně hlásím, pane obrarct, že mě to strašně mrzí.”

„Tak vida, ono ho to mrzí. To je od vás náramně hezké, že jste si s tím revmatismem právě teď na nás vzpomněl. V době míru běhá takový chudák jako kůzlátko, ale jak vypukne vojna, hned má revma a hned mu kolena neslouží. Nebolí vás kolena?“

„Poslušně hlásím, že bolí.“

„A celé noci nemůžete spát, není-liž pravda? Revma je velice nebezpečná, bolestná a těžká nemoc. My už tady máme s revmatiky dobré zkušenosti. Naprostá dieta a jiný náš způsob léčení se velice dobře osvědčil. Budete zde dřív zdravější než v Píšťanech a maširovat budete na pozice, jen se za vámi zapráší.“

Obraceje se k sanitnímu poddůstojníkovi řekl:

„Pište: Švejka, úplná dieta, dvakrát denně vypláchnout žaludek, jednou za den klystýr, a jak bude dál, uvidíme. Prozatím ho odveďte do ordinačního pokoje, vypláchněte mu žaludek a dejte mu, až se vzpamatuje, klystýr, ale pořádný, až bude volat všechny svaté, aby se to jeho revma leklo a vyběhlo.“

Obraceje se pak ku všem postelím, pronesl řeč plnou pěkných a rozumných sentencí:

„Nemyslete si, že máte před sebou nějakého vola, který si dá všechno nabulíkovat na nos. Mě vaše chování nijak nepřivede z rovnováhy. Já vím, že jste všichni simulanti, že chcete dezertyrovat z vojny. A podle toho s vámi jednám. Přežil jsem sta a sta takových vojáků, jako jste vy. Na těchto postelích ležely celé spousty lidí, kterým nic jiného nescházelo než vojenský duch. Zatímco jich kamarádi bojovali v poli, oni si myslili, že se budou válet na posteli, dostávat nemocniční stravu a čekat, až se

válka přežene. To se ale zmýlili setsakramentsky, a i vy všichni se také setsakramentsky zmýlíte. Ještě za dvacet let budete křičet ze spaní, když se vám bude zdát, jak jste u mne simulovali.”

„Poslušně hlásím, pane obrarct,“ ozvalo se tiše od postele u okna, „já už jsem zdravěj, já už v noci pozoroval, že mne záducha přešla.”

„Jmenujete se?”

„Kovařík, poslušně hlásím, mám dostat klystýr.”

„Dobře, klystýr dostanete ještě na cestu,“ rozhodl dr. Grünstein, „abyste si nestěžoval, že jsme vás tady neléčili. Tak, a teď všichni marodi, které jsem četl, za poddůstojníkem, aby každý dostal, co mu patří.”

A každý také dostal poctivou porci, jakou měl předepsánu. A jestli někteří snažili se na vykonavatele lékařského rozkazu působit prosbami nebo vyhrožováním, že se dají také k sanitě a může být, že jim oni také padnou jednou do rukou, Švejka se držel statečně.

„Nešetři mne,“ vybízel toho pochopa, který mu dával klystýr, „pamatuj na svou přísahu. I kdyby zde ležel tvůj otec nebo vlastní bratr, dej jim klystýr, aniž bys mrkl okem. Mysli si, že na takových klystýrech stojí Rakousko, a vítězství je naše.”

Druhého dne při vizitě otázal se dr. Grünstein Švejka, jak se mu líbí ve vojenské nemocnici.

Švejka odpověděl, že jest to podnik správný a vznešený. Za odměnu dostal totéž co včera, kromě aspirinu a tří prášků chininu, které mu nasypali do vody, aby je ihned vypil. Ani

Sokrates nepil svou číši bolehlavu s takovým klidem jako chinin Švejka, na kterém vyzkoušel dr. Grünstein všechny stupně trápení.

Když balili Švejka do mokrého prostěradla u přítomnosti lékaře, odpověděl Švejka na jeho otázku, jak se mu to teď líbí:

„Poslušně hlásím, pane obrarct, že je to jako na plovárně nebo v mořských lázních.“

„Máte ještě revma?“

„Poslušně hlásím, pane obrarct, že se to nechce nijak zlepšit.“

Švejka byl podroben novému trápení.

V té době měla vdova po generálovi pýchoty baronka von Botzenheim velice mnoho starostí, aby vypátrala toho vojáka, o kterém uveřejnila nedávno Bohemie zprávu, jak dal se vozit, on, mrzák, na vozíku pro nemocné a křičel „Na Bělehrad!“, kterýž vlastenecký projev dal původ redakci Bohemie k vyzvání čtenářů, aby konali sbírky ve prospěch loajálního hrdiny mrzáka.

Konečně poptávkou na policejním ředitelství zjištěno bylo, že to byl Švejka, a dále bylo už lehké pátrat. Baronka von Botzenheim vzala s sebou svou společnici a komorníka s košem a jeli na Hradčany.

Chuděrka paní baronka ani nevěděla, co to znamená, když někdo leží ve vojenské nemocnici posádkové věznice. Její navštívenka otevřela jí dveře věznice a v kanceláři se k ní chovali náramně vládně, a za pět minut už věděla, že „der brave Soldat Švejka“, po kterém se ptala, leží ve třetím baráku, postel číslo 17. Šel s ní sám dr. Grünstein, který byl z toho janek.

Švejka právě seděl na posteli po obvyklé denní kúře předepsané

dr. Grünsteinem, obklopen skupinou vychrtlých a vyhladovělých simulantů, kteří se doposud nevzdali a houževnatě zápasili s dr. Grünsteinem na půdě úplné diety.

Kdo by je byl poslouchal, měl by dojem, že se octl ve společnosti kulinářů, ve vyšší kuchařské škole nebo na labužnických kursech.

„I ty sprosté lojové škvarky se dají jíst,“ vyprávěl právě jeden, který zde ležel se zastaralým katarem žaludku, „jestli jsou teplé. Když se lůj škvaří, vymačkají se dosucha, posolí, opepří, a já vám říkám, že se husí škvarky jim nevyrovnají.“

„Nechte husí škvarky být,“ řekl muž se žaludeční rakovinou, „nad husí škvarky není. Kam se proti nim hrabou z vepřového sádla. To se rozumí, že musí být dozlata vyškvařeny, jako to dělají židi. Vezmou tučnou husu a stáhnou sádlo s kůží a škvařejí to.“

„Víte, že jste na omylu, pokud se týká vepřových škvarků?“ poznamenal Švejkův soused, „rozumí se samo sebou, že mluvím o škvarkách z domácího sádla, tak jak jim říkají domácí škvarky. Ne hnědé barvy a také ne žluté. Musí to být něco mezi těma dvěma odstíny. Takový škvarek nesmí být ani příliš měkký, ani příliš tvrdý. On nesmí chroupat, to je přepálen. Musí se rozplynout na jazyku a nesmíte mít přitom dojem, že vám teče sádlo po bradě.“

„Kdo z vás jed škvarky z koňského sádla?“ ozval se čísi hlas, na který však nikdo nedal odpovědi, poněvadž sem vběhl sanitní poddůstojník: „Všichni do postele, jde sem nějaká arcikněžna, ať

nikdo neukazuje špinavé nohy z deky!”

Ani arcikněžna nemohla tak vážně vejít, jako to udělala baronka von Botzenheim. Za ní valil se celý průvod, ve kterém nescházel ani účetní šikovatel při nemocnici, který v tom všem viděl tajemnou ruku revize, která ho od tučného žlabu v týlu hodí napospas šrapnelům někam pod drátěné překážky pozic.

Byl bledý, ale ještě bledší byl dr. Grünstein. Jemu tancovala před očima malá vizitka staré baronky s titulem „vdova po generálu” a všechno to, co mohlo být spojeno s tím titulem, jako konexe, protekce, stížnosti, přeložení na frontu a jiné hrozné věci.

„Zde máme Švejka,” řekl, zachováváje umělý klid, veda baronku von Botzenheim ku Švejkově posteli, „chová se velice trpělivě.”

Baronka von Botzenheim posadila se na přistavenou židli k Švejkově posteli a řekla:

„Cešky fójak, toprá fójak, kriplfójak pýt tapferfójak, moc rát měl cešky Rakušan.”

Přitom hladila Švejka po neholené tváři a pokračovala: „Ja čist všekno f nófiny, já vám přinest pápat, kousat, kuřit, cúcat, cešky fójak, toprá fójak. Johann, kommen Sie her!”

Komorník, připomínající svými ježatými licousy Babinského, přitáhl objemný koš k posteli, zatímco společnice staré baronky, vysoká dáma s uplakanou tváří, sedla si na Švejkovu postel a urovnávala mu slaměný polštář pod záda s fixní myšlenkou, že se to patří dělat nemocným hrdinům.

Baronka zatím vytahovala dárky z koše. Tucet pečených kuřat, zabalených do růžového hedvábného papíru a ovázaných černožlutou hedvábnou stužkou, dvě láhve nějakého válečného likéru s etiketou „Gott strafe England!“ Na druhé straně byl na etiketě František Josef s Vilémem, jak se drží za ruce, jako by si chtěli hrát hru „Králíček v své jamce seděl sám, ubožátko, co je ti, že nemůžeš skákat“.

Potom vytáhla z koše tři láhve vína pro rekonvalescenty a dvě krabice cigaret. Vše elegantně rozložila na prázdnou postel vedle Švejka, kam přibyla ještě pěkně vázaná kniha Příběhy ze života našeho mocnáře, kterou napsal nynější zasloužilý šéfredaktor naší úřední Československé republiky, který se ve starém Frantíkovi viděl. Potom se octly na posteli balíčky čokolády s tímž nápisem „Gott strafe England!“ a opět s podobiznami rakouského i německého císaře. Na čokoládě už si nedrželi ruce a každý se udělal pro sebe a ukazovali na sebe záda. Pěkný byl dvouřadový kartáček na zuby s nápisem „Viribus unitis“, aby každý, kdo si čistí zuby, vzpomínal na Rakousko. Elegantním a velice vhodným dárečkem do fronty a do zákopů byla souprava na čištění nehtů. Na krabici byl obrázek, jak praská šrapnel a nějaký člověk v šišáku se žene s bodákem kupředu. Pod tím: „Für Gott, Kaiser und Vaterland!“ Bez obrázku byl balík sušenek, zato byl tam verš:

*Österreich, du edles Haus,
steck deine Fahne aus,
laß sie im Winde weh'n,*

Österreich muß ewig steh'n!

s českým překladem umístěným na druhé straně:

Rakousko, vznešený dům,

vystrč prapor svůj,

nech ho ve větrech vlát,

Rakousko věčně musí stát!

Posledním dárkem byl bílý hyacint v kořenáči.

Když to všechno leželo vybaleno na posteli, baronka von Botzenheim nemohla se pohnutím udržet slz. Několika vyhladovělým simulantům tekly sliny z úst. Společnice barončina podpírala sedícího Švejka a také slzela. Bylo ticho jako v kostele, které přerušil náhle Švejk, sepjav ruce:

„Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvět' se jméno Tvé, přijď království Tvé... pardon, milostpaní, tak to není, já jsem chtěl říct: Pane Bože, Otče nebeský, požehnej nám těchto darů, které z Tvé štědrosti požívati budeme. Amen!”

Po těchto slovech vzal z postele kuře a pustil se do něho, sledován vyděšeným zrakem dr. Grünsteina.

„Ach, jak mu chutná, vojáčkovi,” s nadšením šeptala dr. Grünsteinovi stará baronka, „on je jistě už zdravý a může jít do pole. Jsem opravdu velice ráda, jak mu to přišlo vhod.”

Potom chodila od postele k posteli a rozdávala cigarety a čokoládové pralinky a vrátila se ze své obchůzky opět k Švejkovi, pohladila mu vlasy se slovy „Behüt' euch Gott” a vyšla s celým průvodem ze dveří.

Nežli se dr. Grünstein vrátil zezdola, kam šel doprovodit

baronku, Švejek rozdal kuřata, která byla zhlcena pacienty s takovou rychlostí, že místo kuřat našel dr. Grünstein jen hromadu kostí, ohlodaných tak čistě, jako by byla kuřata padla zaživa do hnízda supů a na jejich ohlodané kosti pražilo několik měsíců slunce.

Zmizel i válečný likér, i tři láhve vína. Ztratily se v žaludcích pacientů i balíčky čokolády, i balík sušenek. Někdo dokonce vypil i lahvičku politury na nehty, nalézající se v soupravě, a nakouzl pastu na zuby, přiloženou ke kartáčku.

Když se dr. Grünstein vrátil, postavil se opět do bojovné pózy a měl dlouhou řeč. Kámen mu spadl ze srdce, že již návštěva odešla. Hromada ohlodaných kostí utvrdila ho v myšlence, že jsou všichni nenapravitelní.

„Vojáci,“ spustil, „jestli byste měli trochu rozumu, tak byste nechali to všechno ležet a řekli byste si, že jestli to sežerem, že nám pan obrarct nebude věřit, že jsme těžcí marodi. Vy jste tím sami dali sobě svědectví, že si nevážíte mé dobroty. Pumpuji vám žaludek, dávám vám klystýry, snažím se udržet vás při úplné dietě, a vy si mně přecpete žaludek. Chcete dostat žaludeční katar? To se mýlíte, dříve nežli se váš žaludek pokusí to strávit, vyčistím vám ho tak důkladně, že budete na to vzpomínat do nejdelší smrti a ještě svým dětem vypravovat, jak jste jednou sežrali kuřata a napráskali se různé jiné dobroty, ale jak to u vás nevydrželo ani čtvrt hodiny v žaludku, poněvadž vám vypumpovali ještě zatepla žaludek. A tak jeden po druhém za mnou, abyste nezapomněli, že nejsem žádný vůl jako vy, ale

přece jen o trochu chytřejší než vy všichni dohromady. Kromě toho vám oznamuji, že zítra sem na vás pošlu komisi, poněvadž se už válíte tady moc dlouho a nic z vás nikomu neschází, když si umíte za těch pár minut zasvinít žaludek tak pěkně, jak jste to právě nyní dokázali. Tak pochodem pochodem!”

Když došla řada na Švejka, podíval se dr. Grünstein na něho a jakási reminiscence na dnešní záhadnou návštěvu přinutila ho, že se otázal: „Vy znáte paní baronku?”

„Je to moje nevlastní matka,” odpověděl klidně Švejk, „v outlém věku mne pohodila a teď mne zas našla ...”

A dr. Grünstein řekl stručně: „Potom dejte Švejkovi ještě klystýr.”

Večer na kavalcích bylo smutno. Před několika hodinami měli všichni v žaludcích různé dobré a chutné věci, a nyní tam mají slabý čaj a skývu chleba.

Číslo 21 se ozvalo od okna: „Věříte, kamarádi, že raději mám smažené kuře než pečené?”

Kdosi zabručel: „Dejte mu deku,” ale byli všichni tak zesláblí po té nezdařené hostině, že se nikdo nehýbal.

Dr. Grünstein držel slovo. Dopoledne přišlo několik vojenských lékařů z proslulé komise.

Šli vážně řadami postelí a nic jiného nebylo slyšet než „Ukažte jazyk!”

Švejk vyplázl jazyk tak daleko, že jeho obličej udělal pitvornou grimasu a oči se mu zahmouřily:

„Poslušně hlásím, pane štábarct, že už delší jazyk nemám.”

Nastala zajímavá rozprava mezi Švejkem a komisí. Švejk tvrdil, že učinil tu poznámku, obávaje se, aby si nemyslili, že před nimi skrývá svůj jazyk.

Členové komise naproti tomu se rozcházeli znamenitě ve svých úsudcích o Švejkovi.

Polovina z nich tvrdila, že je Švejk „ein blöder Kerl“, kdežto druhá, že je lotr, který si chce z vojny dělat legraci.

„To by v tom musel bejt hrom,“ zařval na Švejka předseda komise, „abychom na vás nevyzráli.“

Švejk díval se na celou komisi s božským klidem nevinného dítěte.

Vrchní štábní lékař přistoupil těsně k Švejkovi: „To bych rád viděl, vy mořské prase, co si asi teď myslíte.“

„Poslušně hlásím, že já vůbec nemyslím.“

„Himldonrvetr,“ hulákal jeden z členů komise, břinkaje šavlí, „tak von vůbec nemyslí. Pročpak, vy jeden siamskej slone, nemyslíte?“

„Poslušně hlásím, že já proto nemyslím, poněvadž je to na vojně vojákům zakázáno. Když jsem byl před léty u 91. regimentu, tak nám náš pan hejtman vždycky říkal: ‚Voják nesmí sám myslet. Za něho myslí jeho představení. Jakmile voják začne myslet, už to není voják, ale nějakej prachvšivej civilista. Myšlení nevede ...‘“

„Držte hubu,“ přerušil Švejka zuřivě předseda komise, „o vás už máme zprávy. Der Kerl meint: man wird glauben, er sei ein wirklicher Idiot... Žádněj idiot nejste, Švejku, chytřej jste,

mazanej jste, lump jste, uličník, všivák, rozumíte ...”

„Poslušně hlásím, že rozumím.”

„Už jsem vám říkal, abyste držel hubu, slyšel jste?”

„Poslušně hlásím, že jsem slyšel, abych držel hubu.”

„Himlhergot, tak tu hubu držte, když jsem vám poručil, tak víte dobře, že nesmíte kušnit!”

„Poslušně hlásím, že vím, že nesmím kušnit.”

Vojenští páni podívali se na sebe a zavolali šikovatele.

„Tohoto muže,” řekl vrchní štábní lékař z komise, ukazuje na Švejka, „odvedete dolů do kanceláře a počkáte na naši relaci a raport. Na garnizónu už mu to kušnění vyženou z hlavy. Chlap je zdravěj jako ryba, simuluje a ještě kušní a dělá si legraci ze svých představených. Myslí si, že jsou zde jen kvůli jeho zábavě, že je celá vojna legrace, špásovná věc. Oni vám to, Švejku, na garnizóně ukážou, že vojna není žádná sranda.”

Švejk odcházel s šikovatelem do kanceláře a po cestě přes nádvoří bručel si:

Vždycky jsem si myslel,

že je vojna špás,

že tam budu tejdén nebo dvě neděle,

přijdu domů zas ...

A zatímco na Švejka řval v kanceláři důstojník mající službu, že takoví chlapi, jako je Švejk, se mají střílet, komise nahoře v nemocničních pokojích pobíjela simulanty. Ze sedmdesáti pacientů zachránili se jen dva. Jeden, který měl uraženou nohu granátem, a druhý s opravdovým kostižerem.

Jedině ti neslyšeli slůvko „tauglich“, ostatní všichni, nevyjímaje ani tři umírajících souchotinářů, byli uznáni schopnými služby v poli, přičemž vrchní štábní lékař neodepřel si té příležitosti, aby si nezařekl.

Jeho řeč byla propletena nejrozmanitějšími nadávkami a byla obsahově stručná. Všichni jsou dobytek a hnůj, a jediné budou-li bojovat statečně za císaře pána, mohou se vrátit do lidské společnosti a po válce jim bude odpuštěno, že se chtěli dostat z vojny a simulovali. On sám ale v to nevěří a myslí, že všechny čeká provaz.

Nějaký mladičkový vojenský lékař, duše čistá doposud nezkažená, požádal vrchního štábního, aby směl též promluvit. Jeho řeč lišila se od řeči jeho představeného optimismem a naivitou. Mluvil německy.

Mluvil dlouho o tom, že každý z těch, kteří opouští nemocnici, aby odešli ke svým plukům do pole, musí být vítězem i rytířem. On že jest přesvědčen, že budou zruční ve zbrani, na bojišti i čestní ve všech záležitostech válečných i soukromých. Že budou nepřemožitelnými válečníky, pamětlivými na slávu Radeckého i prince Eugena Savojského. Že zúrodní svou krví široká pole slávy mocnářství a vítězně dokonají úlohu, kterou jim předurčila historie. Ve smělé odvaze, pohrdající svými životy pořítí se kupředu pod rozstřílenými prapory svých regimentů k nové slávě, k novým vítězstvím.

Potom na chodbě řekl k tomu naivnímu muži vrchní štábní lékař: „Pane kolego, mohu vás ubezpečit, že je to všechno marné.

Z těch lumpů by ani Radecký, ani ten váš princ Eugen Savojský nevychovali vojáky. Mluvit k nim andělsky nebo ďábelsky, to je všechno jedno. Je to banda.”

9' ŠVEJK NA GARNIZÓNĚ

Posledním útočištěm lidí, kteří nechtěli jít do války, byl garnizón. Znal jsem jednoho suplenta, který nechtěl střílet jako matematik u artilérie a kvůli tomu ukradl hodinky jednomu nadporučíkovi, aby se dostal na garnizón. Učinil tak s plnou rozvahou. Válka mu neimponovala a neokouzlovala ho. Střílet do nepřítele a zabíjet na druhé straně šrapnely a granáty stejně takové nešťastné suplenty, matematiky, považoval za blbost.

„Nechci být nenáviděn pro své násilnictví,“ řekl si a ukradl s klidem hodinky. Zkoumali zprvu jeho duševní stav, a když prohlásil, že se chtěl obohatit, dopravili ho na garnizón. Bylo takových lidí víc, kteří seděli na garnizóně pro krádež nebo podvody. Idealisté i neidealisté. Lidé, kteří považovali vojnu za zdroj příjmů, různí ti účetní poddůstojníci v týlu i na frontě, kteří páchali všemožné podvody s menáží, s žoldem, a potom drobní zlodějové, tisíckrát poctivější než ti chlapi, kteří je sem poslali. Dále na garnizóně seděli vojáci pro různé jiné delikty, čistě vojenského rázu, porušení disciplíny, pokus vzpoury, dezerce. Potom zvláštním typem byli političtí, z kterých osmdesát procent bylo úplně nevinných a z kterých opět devětadevadesát procent bylo odsuzováno.

Aparát auditorů byl velkolepý. Takový soudní aparát má každý stát před všeobecným politickým, hospodářským i mravním úpadkem. Zář bývalé moci a slávy zachovává soudy s

policií, četnictvem a prodajnou chátrou donášečů.

V každé vojenské části mělo Rakousko své špicly, udávající své druhy, kteří s nimi spali na kavalcích a na pochodu dělili se s nimi o chleba.

Státní policie dodávala také na garnizón materiál – pánové Klíma, Slavíček & comp. Vojenská cenzura dopravovala sem autory korespondence mezi frontou a těmi, které doma zanechali v zoufalství. Sem vodili četníci i staré výměnkáře, kteří posílali psaní na frontu, a vojenský soud házel jim na krk za jich slova útěchy a líčení bídy domácí po dvanácti letech.

Z hradčanského garnizónu vedla také cesta přes Břevnov na motolské cvičiště. Napřed šel v průvodu bodáků člověk s řetízky na rukách a za ním vůz s rakví. A na motolském cvičišti úsečný povel: „An! Feuer!” A po všech regimentech a bataliónech četli plukovní rozkaz, že zas jednoho zastřelili pro vzpouru, když narukoval a pan hejtman sekl šavlí jeho ženu, která se nemohla od muže rozloučit.

A v garnizóně trojice: štábní profous Slavík, hejtman Linhart a šikovatel Řepa, přezvaný též „kat”, vykonávali již svou úlohu. Kolik jich umlátili v samovazbě! Může být, že dnes hejtman Linhart i za republiky je dále hejtmanem. Přál bych si, aby mu byla započtena služební léta na garnizóně. Slavíček a Klíma od státní policie je započteny mají. Řepa se vrátil do civilu a vykonává dál své zaměstnání zednického mistra. Může být, že je členem vlasteneckých spolků v republice.

Štábní profous Slavík stal se zlodějem za republiky a je dnes

zavřen. Nezakotvil se chudák v republice jako jiní vojenští páni.

Je úplně přirozené, že štábní profous Slavík, když přejímal Švejka, vrhl na něho pohled plný němé výčitky:

„I ty máš porouchanou pověst, že jsi se dostal až sem mezi nás? My ti, chlapečku, pobyt zde osladíme, jako všem, kteří upadli v naše ruce, a ty naše ruce nejsou nějaké dámské ručky.”

Aby pak dodal váhy svému pohledu, přiložil svou svalnatou, tlustou pěst Švejkovi pod nos a řekl:

„Čichni si, lumpe!”

Švejk si čichl a poznamenal:

„S tou bych nechtěl dostat do nosu, to voní hřbitovem.”

Klidná, rozvážná řeč zalíbila se štábnímu profousovi. „He,” řekl, štouchaje Švejka pěstí do břicha, „stůj rovně, co máš v kapsách? Jestli máš cigareto, tak si ho můžeš nechat, a peníze dáš sem, aby ti je neukradli. Víc nemáš? Doopravdy nemáš? Nelži, lež se trestá.”

„Kam ho dáme?” otázal se šikovatel Řepa.

„Dáme ho do šestnáctky,” rozhodl se štábní profous, „mezi ty v podvlíkačkách, cožpak nevidíte, že je na spise napsáno panem hejtmanem Linhartem ‚Streng behüten, beobachten!’? – Jojo,” prohlásil slavnostně k Švejkovi, „s neřáda se jedná neřádsky. Jestli se někdo vzpouzí, tak si ho odtáhneme do ajnclíku a tam mu přelámeme všechny žebra a necháme ho tam ležet, dokud nechcípne. Na to máme právo. Jako jsme to udělali s tím řezníkem, víte, Řepo?”

„Inu, dal nám práce, pane štábní profous,” odpověděl snivě

šikovatel Řepa, „to bylo tělo! Šlapal jsem po něm přes pět minut, než mu začly praskat žebra a lejt se krev z huby. A ještě deset dní byl živ. Hotovej nezmar.”

„Tak vidíš, lumpe, jak to u nás chodí, když se někdo vzpouzí,” končil svůj pedagogický výklad štábní profous Slavík, „nebo když chce utéct. To je vlastně sebevražda, která se u nás taky tak trestá. Nebo nedej pánbůh, aby tě, hajzlíku, napadlo, až přijde inspekce, si na něco stěžovat. Když inspekce přijde a optá se: ‚Máte nějakou stížnost?‘, tak musíš, smrade, stát hapták, zsalutovat a odpovědět: ‚Poslušně hlásím, že nemám, že jsem úplně spokojen.‘ – Jak to řekneš, hnuse, opakuj to!”

„Poslušně hlásím, že nemám, že jsem úplně spokojen,” opakoval Švejk s takovým milým výrazem, že se štábní profous zmýlil a považoval to za upřímnou snahu a poctivost.

„Tak se vysveč do podvlíkaček a půjdeš do šestnáctky,” řekl vlídně, nepřidávaje ani lumpa, hnusa nebo smrada, jak měl ve zvyku.

V šestnáctce setkal se Švejk s devatenácti muži bez kalhot. To byli všichni, kteří měli na spisech napsanou poznámku „Streng behüten, beobachten!” a o které nyní pečovali velice starostlivě, aby jim neutekli.

Kdyby ty podvlékačky byly čisté a nebyly v oknech mříže, na první pohled dělalo by to dojem, že jste v šatně nějakých lázní.

Švejka přijal od šikovatele Řepy cimrkomandant, zarostlý chlap v rozhalené košili. Zapsal si jeho jméno na kousek papíru visícího na zdi a řekl kněmu:

„Zejtra máme u nás divadlo. Povedou nás do kaple na kázání. My všichni v podvlíkačkách stojíme zrovna pod kazatelnou. To ti bude legrace!”

Jako ve všech věznicích a trestnicích, tak i na garnizóně těšila se domácí kaple velké oblibě. Nejednalo se o to, že by nucená návštěva vězeňské kaple sblížila návštěvníky s bohem, že by se věžňové více dověděli o mravnosti. O takové hlouposti nemůže být ani řeči.

Služby boží a kázání byly pěkným vytržením z nudy garnizónu. Nejednalo se o to, že jsou blíže bohu, ale že po cestě je naděje najít na chodbách a cestou přes dvůr kousek odhozené cigarety nebo doutníku. Boha úplně zastrčil do ústraní malý špaček válející se beznadějně v plivátku nebo někde na zemi v prachu. Ten malinký páchnoucí předmět zvítězil nad bohem i nad spasením duše.

Potom ještě to kázání, ta zábava a legrace. Polní kurát Otto Katz byl přece jen roztomilý člověk. Jeho kázání byla neobyčejně poutavá, legrační, osvěžující tu nudu garnizónu. Uměl tak krásně žvanit o neskonalé milosti boží, sílit zpustlé vězně a muže zneuctěné. Uměl tak krásně vynadat z kazatelny i od oltáře. Uměl tak báječně řvát u oltáře své „Ite, missa est”, celé bohoslužby provést originelním způsobem a přeházet celý pořádek mše svaté, vymyslet si, když už byl hodně opilý, úplně nové modlitby a novou mši svatou, svůj ritus, něco, co zde ještě nebylo.

A potom ta švanda, když někdy sklouzl a upadl s kalichem, s velebnou svátostí nebo s mešní knihou, a hlasitě obviňuje

ministranta z trestancecké roty, že mu úmyslně podrazil nohu, a hned mu před samou velebnou svátostí naparuje ajnclíčka a špangle.

A postižený má radost, neboť to patří k celé té švandě v trestancecké kapli. On hraje velkou úlohu v kuse a důstojně se jí zhostil.

Polní kurát Otto Katz, nejdokonalejší vojenský kněz, byl žid. To ostatně není nic divného. Arcibiskup Kohn byl také žid a ještě k tomu Macharův kamarád.

Polní kurát Otto Katz měl ještě pestřejší minulost než slavný arcibiskup Kohn.

Studoval obchodní akademii a sloužil jako jednoroční dobrovolník. A vyznal se tak dobře v směnečném právu a ve směnkách, že přivedl za ten rok obchodní firmu Katz a spol. k bankrotu tak slavnému a podařenému, že starý pán Katz odjel do Severní Ameriky, zkombinovav nějaké vyrovnání se svými věřiteli bez vědomí posledních i svého společníka, který odjel do Argentiny.

Když tedy mladý Otto Katz podělil firmou Katz a spol. nezištně Ameriku Severní i Jižní, octl se v situaci člověka, který nemá vůbec co dědit, neví, kam hlavu složit, a musí se dát na vojně aktivovat.

Předtím však vymyslel si jednoroční dobrovolník Otto Katz náramně slavnou věc. Dal se pokřtít. Obrátil se ke Kristu, aby mu pomohl udělat kariéru. Obrátil se k němu s naprostou důvěrou, že je to obchodní věc mezi ním a synem božím.

Křtili ho slavnostně v Emauzích. Sám páter Albán ho namáčel do křtitelnice. Byla to nádherná podívaná, byl u toho jeden nábožný major od pluku, kde Otto Katz sloužil, jedna stará panna z ústavu šlechtičen na Hradčanech a nějaký otlemený zástupce konzistoře, který mu dělal kmotra.

Důstojnická zkouška dopadla dobře a nový křesťan Otto Katz zůstal na vojně. Zprvu se mu zdálo, že to půjde dobře, chtěl se dokonce dát na studování štábních kursů.

Ale jednoho dne se opil a šel do kláštera, zanechal šavle a chopil se kutny. Byl u arcibiskupa na Hradčanech a dostal se do semináře. Opil se namol před svým vysvěcením v jednom velmi pořádném domě s dámskou obsluhou v uličce za Vejvodovic a přímo z víru rozkoše a zábavy šel se dát vysvětit. Po vysvěcení šel k svému pluku o protekci, a když byl jmenován polním kurátem, koupil si koně a projížděl se po Praze a zúčastňoval se vesele všech pitek s důstojníky svého pluku.

Na chodbě domu, kde měl byt, velice často ozývaly se kletby neuspokojených věřitelů. Vodil si také do bytu holky z ulice nebo posílal si pro ně svého vojenského sluhu. Velmi rád hrával ferbla a byly jisté domněnky a předpoklady, že hraje falešně, ale nikdo mu nedokázal, že má schované eso v širokém rukávě své vojenské kleriky. V důstojnických kruzích zvali ho svatým otcem.

Na kázání se nikdy nepřipravoval, v čemž se lišil od svého předchůdce, který také navštěvoval garnizón. To byl člověk stížený utkvělou představou, že se mužstvo zavřené na garnizóně dá z kazatelny polepšit. Ten ctihodný kurát kroutil nábožně

očima a vykládal zavřeným, že je nutná reforma nevěstek, reforma péče o neprovdanou matku, vypravoval o výchově nemanželských dětí. Jeho kázání byla abstraktního rázu a neměla nijaké spojitosti s přítomnou situací, nudila.

Naproti tomu polní kurát Otto Katz měl kázání, na která se všichni těšili.

Byl to slavnostní okamžik, když pokoj šestnáctku vedli v podvlékačkách do kaple, poněvadž oblékat je bylo spojeno s rizikem, že se někdo z nich ztratí. Postavili těch dvacet bílých podvlékaček a andělů pod kazatelnu. Někteří z nich, na které se štěstěna usmála, bagovali špačky, které našli po cestě, poněvadž neměli – jak přirozeno – kapsy a nebylo to kam schovat.

Kolem nich stáli ostatní vězňové garnízonu a libovali si pohledem na dvacet podvlékaček pod kazatelnou, na kterou vylezl polní kurát, břinkaje ostruhami.

„Habacht!“ vykřikl, „k modlitbě, všichni za mnou, co já budu říkat! A ty vzadu, ty lumpe, nesmrkej do ruky, jsi v chrámu Páně, a to tě dám zavřít. Jestlipak jste, vy syčáci, ještě nezapomněli otčenáš? Tak to zkusíme – — — Nu, já věděl, že to nepůjde. Kdepak otčenáš, takhle dvě porce masa a fazulový salát, napráskat se, lehnout si na břicho na kavalec, dloubat se v nose a nemyslit na pánaboha, nemám pravdu?“

Podíval se z kazatelny dolů na dvacet bílých andělů v podvlékačkách, kteří se náramně dobře, stejně jako všichni, bavili. Vzadu hráli maso!

„Je to moc dobrý,“ zašeptal Švejk svému sousedovi, na

kterém lpělo podezření, že za tři koruny usekl svému kamarádovi sekýrou všechny prsty na ruce, aby se ten dostal z vojny.

„Vono to ještě přijde,” byla odpověď, „dnes je zas pořádně nalítej, to zas bude povídat o trnitej cestě hříchu.”

Polní kurát byl opravdu dnes ve výtečné náladě. Sám ani nevěděl, proč to dělá, ale nakloňoval se neustále z kazatelny a byl by málem ztratil rovnováhu a přepadl.

„Zpívejte něco, hoši,” křičel dolů, „nebo chcete, abych vás naučil nové písničky? Tak zpívejte za mnou:

*Ze všech znejmilejší
svou milou já mám,
nechodím tam za ní sám,
chodí za ní jiných více,
milenců má na tisíce,
a ta moje znejmilejší
je Panenka Maria — — —*

Vy se tomu, holomci, nikdy nenaučíte,” pokračoval polní kurát, „já jsem pro to, všechny vás postřílet; rozumíte mně dobře?! Já to tvrdím z tohoto božího místa, ničemové, neboť bůh je něco, co se vás nebojí a co s vámi zatočí, až budete z toho pitomí, neboť vy váháte obrátit se ke Kristu a raději jdete po trnitě cestě hříchu.”

„Už je to tady, je správně nalítej,” šeptal radostně soused Švejkovi.

„Trnitá cesta hříchu je, vy kluci pitomí, cesta boje s neřestmi. Vy jste marnotratní synové, kteří se raději válíte v ajnclíku,

než byste se vrátili k Otci. Jen dále a výše upřete svůj zrak do výsosti nebes, i zvítězíte a uhostí se pokoj ve vaší duši, vy uličníci. Já bych si vyprosil, aby si tam vzadu někdo odfrkával. Není kůň a není v maštali, je v chrámu Páně. Na to vás upozorňuji, miláckové moji. Tak kdepak jsem to přestal. Ja, über den Seelenfrieden, sehr gut. Pamatujte si, vy dobytku jeden, že jste lidi a že se musíte dívat i skrze temný mrak v daleký prostor a vědět, že zde trvá všechno jen do času, však bůh že je navěky. Sehr gut, nicht wahr, meine Herren? Já bych se měl dnem a nocí za vás modlit, aby milosrdný bůh, vy kluci pitomí, vlil svou duši ve vaše studená srdce a svou svatou milostí smyl hříchy vaše, abyste byli jeho navěky a aby vás, vy darebáci, vždycky miloval. To se ale mýlíte. Já vás do toho ráje uvádět nebudu —” Polní kurát škytl. „A nebudu,“ opakoval umíněně, „nic pro vás neudělám, ani mne nenapadne, poněvadž jste nenapravitelní ničemové. Po cestách vašich vás nepovede dobrota Páně, dech lásky boží vás neprovane, poněvadž milému pánubohu ani nenapadne zabývat se s takovými lotry. Slyšíte to, vy tady dole v těch podvlékačkách?”

Dvacet podvlékaček podívalo se nahoru a řeklo jako jedním hlasem:

„Poslušně hlásíme, že slyšíme.”

„Nestačí jenom slyšet,” pokračoval ve svém kázání polní kurát, „temný mrak života, v němž žal vám boží úsměv nevezme, vy pitomci, neboť dobrota boží má také své meze, a ty mezku vzadu, se nekuckej, nebo tě dám zavřít, až budeš černej. A vy tam

dole, nemyslete si, že jste v putyce. Bůh je nejvyšší milosrdný, ale jen pro pořádné lidi, a ne pro nějaký vyvrhelný lidské společnosti, která se nespravuje jeho zákony ani dienstreglamá. To jsem vám chtěl říct. Modlit se neumíte a myslíte si, že chodit do kaple patří k nějaké legraci, že je zde nějaké divadlo nebo kinoteátr. A to vám vyženu z hlavy, abyste si nemyslili, že jsem zde kvůli tomu, abych vás bavil a dal vám nějakou radost do života. Rozsádím vás po ajnclíkách, to vám udělám, lumpové. Ztrácím s vámi čas a vidím, že je to všechno dočista marné. Že kdyby zde byl sám polní maršálek nebo arcibiskup, že se nenapravíte, neobráte k bohu. A přece si jednou na mne vzpomenete, že jsem to s vámi myslel dobře.”

Mezi dvaceti podvlékačkami ozval se vzlykot. To se dal Švejk do pláče.

Polní kurát podíval se dolů. Tam stál Švejk a utíral si pěsti oči. Kolem bylo vidět radostný souhlas.

Polní kurát pokračoval, ukazuje na Švejka:

„Z toho člověka nechť si každý vezme příklad. Co dělá? Pláče. Neplač, povídám ti, neplač. Ty se chceš polepšit? To se ti, chlapečku, tak lehce nepodaří. Teď pláčeš, a až se odtud vrátíš do cimry, zas budeš stejně takový lump jako předtím. To musíš ještě moc přemýšlet o neskonale milosti a milosrdenství božím, moc se starat, aby tvoje hřešící duše mohla nalézt ve světě tu pravou cestu, po které má kráčet. Dnes vidíme, že se nám zde rozbrečel jeden muž, který se chce obrátit, a co děláte vy ostatní? Docela nic. Tamhleten něco žvýká, jako kdyby jeho rodiče byli

přezvýkavci, a tamhle zas si hledají v chrámu Páně vši v košili. Copak se nemůžete škrábat doma a musíte si to právě nechat na služby boží? Pane štábsprofous, vy si taky ničeho nevšímáte. Vždyť jste všichni vojáci, a ne nějací pitomí civilisti. Máte se přece chovat, jak se sluší na vojáky, třeba jste byli v kostele. Puste se, krucifix, do hledání boha a vši si hledejte doma. Tím jsem skončil, vy uličníci, a žádám od vás, abyste při mši chovali se slušně, aby se nestalo jako posledně, že si vzadu vyměňovali erární prádlo za chleba a žrali ho při pozdvihování.”

Polní kurát sestoupil z kazatelny a odešel do sakristie, kam se za ním odebral štábní profous. Za chvíli štábní profous vyšel, obrátil se přímo k Švejkovi, vytáhl ho ze skupiny dvaceti podvlékaček a odvedl do sakristie.

Polní kurát seděl velice pohodlně na stole a kroutil si cigaretu.

Když Švejk vstoupil, řekl polní kurát:

„Tak vás tady mám. Já už jsem si všechno rozmyslil a myslím, že jsem vás prohlídl jaksepatří, rozumíš, chlape? To je první případ, aby se mně tady v kostele někdo rozbřečel.”

Seskočil se stolu a cukaje Švejkovi za rameno křičel pod velkým, zasmušilým obrazem Františka Sáleského:

„Přiznej se, lumpe, žes brečel jen tak kvůli legraci?!”

A František Sáleský díval se tázavě z obrazu na Švejka. Z druhé strany, z jiného obrazu, díval se na Švejka vyjeveně nějaký mučedník, který měl právě v zadnici zuby od pily, jíž ho nějací neznámí římsští žoldněři pilovali. Na tváři mučedníka přitom nebylo znát žádného utrpení a též žádné radosti a mučednické

záře. Tvářil se jen vyjeveně, jako by chtěl říct: Jakpak jsem vlastně k tomuhle přišel, copak to, pánové, se mnou děláte?

„Poslušně hlásím, pane feldkurát,“ řekl rozvážně Švejk, sázeje všechno na jednu kartu, „že se zpovídám bohu všemohoucímu i vám, důstojný otče, který jste na místě božím, že jsem brečel opravdu jen kvůli legraci. Já jsem viděl, že k vašemu kázání schází jeden polepšenej hříšník, kterýho jste marně hledal ve vašem kázání. Tak jsem vám chtěl vopravdu udělat radost, abyste si nemyslel, že se nenajdou ještě spravedliví lidi, a sobě chtěl jsem udělat legraci, aby se mně vodlehčilo.“

Polní kurát podíval se zkoumavě do prostodušné tváře Švejkovy. Sluneční paprsek zahrál si na zasmušilém obraze Františka Sáleského a teple ohřál vyjeveného mučedníka na stěně naproti.

„Vy se mně začínáte líbit,“ řekl polní kurát, sedaje opět na stůl. „Ke kterému regimentu patříte?“ Počal škytat.

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že patřím i nepatřím k jednadevadesátému regimentu, že vůbec nevím, jak to vlastně se mnou je.“

„A proč zde vlastně sedíte?“ otázal se polní kurát, nepřestávaje škytat.

Z kaple nesly se sem zvuky harmonia, které zastupovalo varhany. Hudebník, jeden učitel zavřený pro dezerci, kvílel na harmoniu v nejtesklivějších církevních melodiích. Se škytáním polního kuráta splývaly ty zvuky v novou dórickou stupnici.

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že opravdu nevím, proč tu

sedím, a že si nestěžuji, že tu sedím. Já mám jenom smůlu. Já myslím vždycky všechno dobře a nakonec se mně to vždycky vobrátil k tomu horšímu, jako tamhletomu mučedníkovi na tom obraze.”

Polní kurát podíval se na obraz, usmál se a řekl:

„Vy se mně opravdu líbíte, na vás se musím přeptat u pana auditora a dál se s vámi bavit nebudu. Už abych měl tu mši svatou z krku! Kehrt euch! Abtreten!”

Když se Švejk vrátil do rodné skupiny podvlékaček pod kazatelnou, odpověděl na otázky, co mu chtěl v sakristii polní kurát, velice suše a stručně:

„Je vožralej.”

Nový výkon polního kuráta, mše svatá, byla sledována všemi s velkou pozorností a netajenými sympatiemi. Jeden se dokonce vsadil pod kazatelnou, že polnímu kurátovi vypadne monstrance z ruky. Vsadil celou svou porci chleba proti dvěma fackám a vyhrál to.

To, co v kapli plnilo duše všech při pohledu na obřady polního kuráta, nebyl mysticismus věřících či zbožnost pravých katolíků. Byl to pocit takový jako v divadle, když neznáme obsah kusu, děj se zaplétá a my s dychtivostí čekáme, jak se to vyvine. Pohroužili se v obraz, který jim poskytoval s velkou obětavostí ten pan polní kurát u oltáře.

Oddali se v estetické požívání ornátu, který si polní kurát oblékl naruby, a s vroucím porozuměním a roznícením pozorovali všechno, co se děje u oltáře.

Zrzavý ministrant, dezertér z kostelnických kruhů, specialista v drobných krádežích u 28. pluku, snažil se poctivě vybavovat z paměti celý postup, techniku i text mše svaté. On byl současně i ministrantem, i náповědou polnímu kurátovi, který s naprostou lehkomyšlností přehazoval celé věty a místo obyčejné mše dostal se v mešní knize až na roráty, které začal zpívat ku všeobecné spokojenosti obecnstva.

Neměl ani hlasu, ani hudebního sluchu a pod klenbou kaple ozvalo se takové kvičení a ječení jako v prasečím chlívku.

„Ten je ale dneska vožralej,“ s plným uspokojením a radostí říkali před oltářem, „ten ji má. Toho to zas chytlo! To se jistě vožral někde u holek.“

A už asi potřetí ozýval se od oltáře zpěv polního kuráta „Ite, missa est!“ jako válečný řev Indiánů, až se třásla okna.

Potom polní kurát podíval se ještě jednou do kalichu, nezbyla-li tam přece ještě kapka vína, učinil mrzutý posuněk a obrátil se kposluchačům:

„Tak teď už, lumpové, můžete jít domů, už je konec. Pozoroval jsem, že nejevíte tu pravou zbožnost, jakou máte mít, jste-li v kostele před tváří nejsvětější svátosti oltářní, vy uličníci. Tváří v tvář nejvyššímu bohu nestydíte se smát nahlas, kašlat a chrchlat, šoupat nohama, dokonce přede mnou, který tu zastupuji Panenku Marii, Krista Pána i Boha Otce, pitomci. Jestli se to příště bude opakovat, tak s vámi zatočím, jak se sluší a patří, a abyste věděli, že není jenom to jedno peklo, o kterém jsem vám předposledně kázal, ale že je i peklo na zemi, a jestli byste se

i mohli spasit před tím prvním, před tímhle se mně nespasíte. Abtreten!”

Polní kurát, který tak krásně v praxi vyložil zatraceně starou věc, vězně navštěvovati, odešel do sakristie, převlékl se, dal si nalít z demižónu do konvice mešní víno, vypil je a s pomocí zrzavého ministranta vsedl na svého jezdeckého koně na dvoře přivázaného, ale pak si vzpomněl na Švejka, slezl a šel do kanceláře k auditorovi Bernisovi.

Vyšetřující auditor Bernis byl muž společnosti, půvabný tanečník a mravní zpustlík, který se zde strašně nudil a psal německé verše do památníků, aby měl pohotově vždy nějakou zásobu. Byl nejdůležitější složkou celého aparátu vojenského soudu, poněvadž měl tak hrozné množství restů a spletených akt, že uváděl v respekt celý vojenský soud na Hradčanech. Ztrácel obžalovací materiál a byl nucen vymýšlet si nový. Přehazoval jména, ztrácel nitě k žalobě a soukal nové, jak mu to napadlo. Soudil dezertéry pro krádež a zloděje pro dezerci. Pletl i politické procesy, které přitahoval ze vzduchu. Dělal nejrozmanitější hokuspokusy, aby usvědčil obžalované ze zločinů, o kterých se těm nikdy nezdálo. Vymýšlel si urážky veličenstva a vymyšlené inkriminované výroky přiřkl vždy někomu, jehož obžaloba či udání na něho se ztratilo v tom nepřetržitěm chaosu úředních akt a přípisů.

„Servus,” řekl polní kurát, podáváje mu ruku, „jak se daří?”

„Nevalně,” odpověděl vyšetřující auditor Bernis, „přeházeli mně materiál, a pak se v tom ani čert nemůže vyznat. Včera

jsem poslal nahoru už zpracovaný materiál o jednom chlapovi pro vzpouru, a vrátili mně to nazpátek, že v tom případě nejde o vzpouru, ale o krádež konzervy. A ještě jsem na to dal jiné číslo, ale jak na to přišli, to bůh suď.” Auditor si odplivl.

„Chodíš ještě hrát karty?” otázal se polní kurát.

„S kartami jsem to všechno prohrál; posledně jsme hráli s tím plešatým plukovníkem makao a hodil jsem mu to všechno do chřtánu. Ale vím o jedné žábě. A co ty děláš, svatý otče?”

„Já potřebuji burše,” řekl polní kurát, „měl jsem posledně jednoho starého účetního bez akademického vzdělání, ale hovořil první třídy. Pořád jen fňukal a modlil se, aby ho bůh chránil, tak jsem ho poslal s maršbataliónem na frontu. Povídá se, že ten baťák úplně rozsekali. Potom mně poslali jednoho chlapíka, který nic jiného nedělal, než že seděl v hospodě a pil na můj účet. To byl ještě snesitelný člověk, ale potily se mu nohy. Tak jsem ho poslal také s maršbataliónem. Dnes jsem našel při kázání jednoho chlapa, který se mně z legrace rozplakal. Takového člověka bych potřeboval. Jmenuje se Švejka a sedí na šestnáctce. Rád bych věděl, proč ho zavřeli a jestli by to nešlo nějak udělat, abych ho mohl vzít odtud.”

Auditor hledal v zásuvkách akta týkající se Švejka, ale nemohl jako vždy ničeho najít.

„Bude to mít hejtman Linhart,” řekl po dlouhém hledání, „čertví kam se u mne ta všechna akta ztrácejí. Patrně jsem je poslal k Linhartovi. Hned tam zatelefonuji – — — Haló, zde nadporučík auditor Bernis, pane hejtmane. Já bych prosil,

nemáte-li tam spisy týkající se jakéhosi Švejka ... Že musí být Švejk u mne? To se divím ... Že jsem to od vás přejímal? To se opravdu divím... Sedí na šestnáctce ... Já vím, pane hejtmane, že šestnáctku mám já. Ale já myslil, že spisy o Švejkovi se tam někde u vás válejí... Že si vyprošujete, abych tak s vámi mluvil? Že se u vás nic neválí? Haló, haló ...”

Auditor Bernis se posadil ke stolu a rozhořčeně odsuzoval nepořádky ve vedení vyšetřování. Mezi ním a hejtmanem Linhartem panovalo již dávno nepřátelství, v kterém byli velice důslední. Dostal-li se spis patřící Linhartovi do rukou Bernise, založil ho Bernis, že se nikdo v tom nevyznal. Linhart dělal totéž se spisy patřícími Bernisovi. Ztráceli si navzájem přílohy.²

(Spisy o Švejkovi byly nalezeny v archívu vojenského soudu teprve až po převratu s touto relací: „Hodlal odhodit pokryteckou masku a vystoupit veřejně proti osobě našeho panovníka a našemu státu.” Spisy byly zastrčeny do spisů týkajících se jakéhosi Josefa Koudely. Na obálce byl křížek a pod ním „Vyřízeno” a datum.)

„Tak se mně Švejk ztratil,” řekl auditor Bernis; „dám si ho zavolat, a jestli se k ničemu nepřizná, tak ho pustím a dám ho odvést k tobě a ty už si to vyjednáš u regimentu.”

Po odchodu polního kuráta dal si auditor Bernis předvésti Švejka a nechal ho stát u dveří, poněvadž právě dostal telefonogram od policejního ředitelství, že vyžadovaný materiál

² Třicet procent lidí, kteří seděli na garnizóně, sedělo tam přes celou válku, aniž by byli jednou u výslechu.

k obžalovacímu spisu číslo 7267, týkající se pěšáka Maixnera, byl přijat v kanceláři číslo 1 s podpisem hejtmana Linharta.

Mezi tou dobou prohlížel si Švejk auditorovu kancelář. Že by činila velice příznivý dojem, zejména fotografiemi na stěnách, nedá se říci. Byly to fotografie různých exekucí, provedených armádou v Haliči i v Srbsku. Umělecké fotografie s vypálenými chalupami a se stromy, jichž větve se skláněly pod tíhou oběšených. Zejména pěkná byla fotografie ze Srbska s pověšenou rodinou. Malý hoch, otec i matka. Dva vojáci s bajonetem hlídají strom s popravenými a nějaký důstojník jako vítěz stojí v popředí a kouří cigaretu. Na druhé straně v pozadí vidět polní kuchyň v práci.

„Tak jak je to s vámi, Šveju?“ otázal se auditor Bernis, když uložil telefonogram ad acta, „co jste provedl? Chtěl byste se přiznat, nebo čekat, až bude na vás sestavena žaloba? Takhle to dál nejde. Nemyslete si, že jste před nějakým soudem, kde vás vyšetřují pitomí civilisti. U nás jsou vojenské soudy, k. u. k. Militärgericht. Jediným vaším spasením od přísného a spravedlivého trestu může být, že se přiznáte.“

Auditor Bernis měl zvláštní metodu, když ztratil materiál proti obžalovanému. Jak vidíte, nebylo v tom zcela nic zvláštního a také se nesmíme divit, že výsledky takového vyšetřování a výslechu rovnaly se v každém případě nule.

A tu auditor Bernis cítil se být vždy tak prozíravým, že nemaje materiálu proti obviněnému, neznaje, z čeho ho viní, proč tu sedí na garnizónu, pozorováním chování a fyziognomie předvedeného

k výslechu kombinoval, proč asi toho člověka zavřeli na garnizón.

Jeho prozíravost a znalost lidí byla tak veliká, že jednoho cikána, který se dostal od svého pluku na garnizón pro krádež několika tuctů prádla (byl k ruce skladníkovi ve skladišti), obvinil z politických zločinů, že prý někde v hospodě mluvil s vojáky o zřízení samostatného národního státu ze zemí koruny české a Slovenska se slovanským králem v čele.

„My máme dokumenty,” řekl nešťastnému cikánovi, „vám nezbývá než se přiznat, v které hospodě jste to mluvil a od jakého pluku byli ti vojáci, kteří vás poslouchali, a kdy to bylo.”

Nešťastný cikán si vymyslel i datum, i hospodu, i od kterého pluku byli jeho domnělí posluchači, a když šel od výslechu, utekl vůbec z garnizónu.

„Vy se nechcete přiznat k ničemu,” řekl auditor Bernis, když Švejk hrobově mlčel, „vy nechcete říct, proč jste zde, proč vás zavřeli? Mně byste to alespoň mohl říct, než vám to řeknu sám. Upozorňuji vás ještě jednou, abyste se přiznal. Je to pro vás lepší, poněvadž to usnadní vyšetřování a zmírňuje to trest. To je stejné u nás jako u civilistů.”

„Poslušně hlásím,” ozval se dobrácký hlas Švejkův, „že jsem zde v garnizónu jako nalezenec.”

„Jak to myslíte?”

„Poslušně hlásím, že to mohu vysvětlit náramně jednoduchým způsobem. U nás v ulici je uhlíř a ten měl úplně nevinnýho dvouletýho chlapečka a ten jednou se dostal pěšky z Vinohrad až do Libně, kde ho strážník našel sedět na chodníku. Tak toho

chlapečka odved na komisařství a zavřeli je tam, to dvouletý dítě. Byl, jak vidíte, ten chlapeček úplně nevinnej, a přece byl zavřenej. A kdyby byl uměl mluvit a někdo se ho ptal, proč tam sedí, tak by taky nevěděl. A se mnou je něco podobnýho. Já jsem taky nalezenec.”

Bystrý pohled auditorův přelétl Švejkovu postavu i obličej a rozbil se o ně. Taková lhostejnost a nevinnost zářila z celé té bytosti stojící před auditorem, že Bernis začal chodit rozčileně po kanceláři, a kdyby byl neslibil polnímu kurátovi, že mu pošle Švejka, čertví jak by to se Švejkem bylo dopadlo. Konečně se však zastavil opět u svého stolu. „Poslyšte,” řekl k Švejkovi, který se lhostejně díval před sebe, „jestli se ještě jednou s vámi setkám, tak na to budete pamatovat. – Odveďte ho!”

Když Švejka odváděli zpět na šestnáctku, dal si auditor Bernis zavolat štábního profousa Slavíka.

„Do dalšího rozhodnutí,” řekl stručně, „posílá se Švejk k dispozici pana polního kuráta Katze. Vyhotovit propouštěcí papíry a odvést se dvěma muži Švejka k panu polnímu kurátovi.”

„Dát mu řetízky na cestu, pane nadporučíku?” Auditor uhodil pěstí do stolu:

„Vy jste vůl. Řekl jsem vám přeci jasně, vyhotovit propouštěcí papíry.”

A všechno, co se nashromáždilo za den v duši auditorově, hejtman Linhart i Švejk, vylilo se jako dravá řeka na štábního profousa a končilo slovy:

„A nyní chápete, že jste korunovaný vůl?”

Má se sice tak říkat jen králům a císařům, ale ani prostý štábní profous, hlava nekorunovaná, nebyl s tím spokojen. Odcházíje od auditora, zkopal na chodbě trestance konkaře, dělajícího úklid na chodbě.

Co se týká Švejka, umínil si štábní profous, že Švejk musí alespoň jednu noc přespat ještě na garnizóně, aby také ještě něčeho užil.

Noc strávená na garnizóně patří vždy k milým vzpomínkám.

Vedle šestnáctky byl ajnclík, ponurá díra – samovazba, odkud i tu noc ozývalo se vytí nějakého zavřeného vojáka, kterému šikovatel Řepa pro nějaký disciplinární přestupek z rozkazu štábního profousa Slavíka lámal žebra.

Když vytí utichlo, bylo slyšet v šestnáctce praskání vši, které se dostaly mezi prsty vězňů při prohlídce.

Nad dveřmi v otvoru ve zdi petrolejová lampa, opatřená mřížovaným chránítkem, vydávala matné světlo a čoudila. Zápach petroleje mísil se s přirozenými výpary lidských nemytých těl a se zápachem kyblíku, který po každém upotřebení rozhrnul svou hladinu, aby vrhl novou vlnu zápachu do šestnáctky.

Špatná výživa činila u všech obtížným proces trávení a většina trpěla na větry, které vypouštěli do nočního ticha, odpovídajíce si těmi signály navzájem za různých žertů.

Na chodbách bylo slyšet odměřený krok hlídek, občas otevřel se otvor ve dveřích a kukátkem se díval bachař. Na středním

kavalci ozývalo se tiché vypravování:

„Než jsem chtěl utéct a než mne potom sem dali mezi vás, byl jsem na čísle dvanáct. Tam jsou jako ti lehčí. Jednou vám tam přivedli jednoho člověka, odněkud z venkova. Dostal ten milý člověk čtrnáct dní, poněvadž u sebe nechával přespávat vojáky. Napřed se mysliło, že je to spiknutí, ale pak se vysvětlilo, že to dělal za peníze. Měl být mezi těma nejlehčíma zavřenej, ale poněvadž tam bylo plno, tak se dostal mezi nás. A co si ale všechno s sebou nepřines z domova a co mu ještě neposlali, poněvadž měl nějak dovoleno, že může se stravovat sám a sobě přilepšit. I kouřit měl dovoleno. Měl dvě šunky, takový obrovský pecny chleba, vejce, máslo, cigarety, tabák, nu zkrátka na co si člověk pomyslí, to měl s sebou ve dvou baťochách. A chlap si myslel, že to musí sežrat sám. Začali jsme na něm loudit, když se nedovtípil, že se musí s námi dělit, jako se dělili ti druzí, když něco dostali, ale on chlap lakomá, že prý ne, že bude čtrnáct dní zavřenej a že by si zkazil žaludek tou kapustou a shnilýma bramborama, co nám dávají na mináž. Prej nám dá celou svou mináž i komisárek, vo to prý nestojí, ať prej si to dělíme mezi sebou anebo po poradě se střídáme. Řeknu vám, že to byl takovej fajnovej člověk, že si nechtěl ani na ten kyblík sedat a čekal až na druhej den na procházce, že to udělá na dvoře na latríně. Byl takovej rozmazlenej, že si dokonce přines s sebou klozetovej papír. Řekli jsme mu, že se mu vykašlem na tu jeho porci, a trpěli jsme den, druhej, třetí. Chlap žral šunku, mazal si máslo na chleba, loupal si vajíčka, zkrátka žil. Kouřil cigarety a ani

šluka nechtěl nikomu dát. My prej nesmíme kouřit, a kdyby to viděl bachař, že nám dává šluka, že prej by ho zavřeli. Jak říkám, my jsme trpěli tři dny. Na čtvrtý den v noci jsme to udělali. Chlap se ráno probudí, a to jsem vám zapomněl říct, že se vždycky ráno, v poledne i večer, než se začal cpát, modlil, dlouho modlil. Tak se pomodlí a hledá svoje baťochy pod pryčnou. Jó, baťochy tam byly, ale vysušený, scvrklý jako sušená švestka. Začal křičet, že je vokradenej, že mu tam nechali jen klozetovej papír. Pak zas myslel asi pět minut, že si děláme legraci, že jsme to někam poschovávali. Povídá ještě tak vesele: ‚Já vím, vy jste šizuňkové, já vím, že mně to vrátíte, ale povedlo se vám to.‘ Byl tam mezi náma jeden Libeňák a ten povídá: ‚Vědí co, přikryjou se dekou a počítají do deseti. A pak se podívají do těch svejch baťochů.‘ Přikryl se jako poslušnej chlapec a počítá: ‚Jedna, dvě, tři...‘ A ten Libeňák povídá znova: ‚To nesmějí tak rychle, to musejí hodně pomalu.‘ A tak von pod tou dekou počítá pomalu, v přestávkách: ‚Jedna – dvě – tři...‘ Když přepočítal deset, vylez z kavalce a prohlíd si svoje baťochy. ‚Ježíšmarjá, lidičky,‘ začal křičet, ‚vždyť jsou prázdný, jako byly dřív!‘ A přitom ten jeho blbej obličej, mohli jsme všichni puknout od smíchu. Ale ten Libeňák povídá: ‚Zkusejí to ještě jednou.‘ A věříte, že byl takovej blbej z toho ze všeho, že to ještě jednou zkusil, a když viděl, že zas tam nic nemá než ten klozetovej papír, začal mlátit do dveří a křičet: ‚Vokradli mne, vokradli mne, pomóc, votevřte, prokristapána, votevřte.‘ Tak tam hned přilítli, zavolali štábního profousa a šikovatele Řepu. My všichni jeden jako druhý říkáme,

že se zbláznil, že včera i dlouho do noci žral a že to všechno sežral. A von jen plakal a pořád říkal: ‚Vždyť někde musejí bejt drobečky.‘ Tak hledali drobečky a nenašli, poněvadž tak chytrý jsme byli taky. Co jsme sami nemohli sežrat, poslali jsme poštou na šňůře do druhýho poschodí. Nemohli nám nic dokázat, ačkoliv ten blbec pořád ved svou: ‚Dyt’ ty drobečky někde musejí bejt.‘ Celej den vám nic nežral a dával pozor, jestli někdo něco nejí nebo nekouří. Druhej den se k obědu ještě také netknul mináže, ale večer mu šly ty shnilé brambory a kapusta k duhu, jenomže se už nemodlil jako dřív, než se dával do šunky a do vajíček. Potom tam jeden od nás dostal zvenčí nějakým způsobem dramky, a to začal s náma ponejprv mluvit, abychom prý mu dali šluka. Nedali jsme mu nic.”

„Já jsem měl strach, že jste mu toho šluka dali,” poznamenal Švejk, „to byste zkazil celý vypravování. Takový šlechtnosti jsou jenom v románech, ale na garnizóně za takovejch okolností by to byla blbost.”

„A deku jste mu nedali?” ozval se čísi hlas.

„Na to jsme zapomněli.”

Nastala tichá debata, měl-li dostat ke všemu deku či ne. Většina byla pro.

Vypravování pomalu zatichalo. Usínali, škrábající se pod paždí, na prsou a na bříše, kde se v prádle vši nejvíce drží.

Usínali, dávající si zavšivené deky přes hlavu, aby je nerušilo světlo petrolejové lampy...

Ráno v osm hodin vyzvali Švejka, aby šel do kanceláře.

„Po levej straně u dveří kanceláře je plivátko, tam házejí špačky,” poučoval Švejka jeden. „Potom v prvním poschodí jdeš také kolem jednoho. Metou chodby až v devět, tak tam něco bude.”

Ale Švejk zklamal jejich naděje. Nevrátil se více do šestnáctky. Devatenáct podvlékaček kombinovalo a hádalo všelijaké věci.

Nějaký pihovatý voják od zeměbrany, který měl největší fantazii, rozhlásil, že Švejk střelil po svém hejtmanovi a že dnes ho odvedli na motolské cvičiště na popravu.

10' ŠVEJK VOJENSKÝM SLUHOU U POLNÍHO KURÁTA

(1)

Znovu počíná jeho odyssea pod čestným průvodem dvou vojáků s bajonety, kteří ho měli dopravit k polnímu kurátovi.

Jeho průvodčí byli mužové, kteří se doplňovali navzájem. Jestli jeden z nich byl čahoun, druhý byl malý, tlustý. Čahoun kulhal na pravou nohu, malý voják na levou. Oba sloužili v týlu, poněvadž byli kdysi do války úplně zproštěni vojenské služby.

Šli vážně vedle chodníku a dívali se občas úkosem na Švejka, který kráčet uprostřed a salutoval kdekomu. Jeho civilní šaty ztratily se ve skladišti garnizónu i s jeho vojenskou čepicí, s kterou šel na vojnu. Nežli ho propustili, dali mu starý vojenský mundúr, který patřil nějakému břicháči a o hlavu většímu, než byl Švejk.

Do kalhot, které měl na sobě, byli by se vešli ještě tři Švejkové. Nekonečné faldy od noh až přes prsa, kam až sahaly kalhoty, mimovolně způsobovaly obdiv diváků. Ohromná blůza se záplatami na loktech, zamaštěná a špinavá, klátila se na Švejkovi jako kabát na hasstrošovi. Kalhoty visely na něm jako kostým na klaunovi z cirku. Vojenská čepice, kterou mu též na garnizóně vyměnili, šla mu přes uši.

Na úsměvy diváků odpovídal Švejek měkkým úsměvem, teplem a něhou svých dobráckých očí.

A tak šli do Karlína, do bytu polního kuráta.

První promluvil na Švejka malý tlustý. Byli právě na Malé Straně dole pod podloubím.

„Odkud jseš?“ otázal se malý tlustý.

„Z Prahy.“

„A neutěčeš nám?“

Do rozmluvy vmísil se čahoun. Je to prazvláštní zjev, že jestli malí, tlustí bývají povětšinou dobromyslnými optimisty, čahouni, vytáhlí bývají naopak skeptiky.

A proto čahoun řekl k malému: „Kdyby moh, tak by utek.“

„A proč by utíkal,“ ozval se malý tloušťík, „je tak jako tak na svobodě, venku z garnizónu. Tady to nesu v balení.“

„A co tam je v tom balení k polnímu kurátovi?“ otázal se čahoun.

„To já nevím.“

„Tak vidíš, nevíš a mluvíš.“

Šli přes Karlův most za naprostého mlčení. V Karlově ulici promluvil opět malý tlustý na Švejka:

„Nevíš, proč tě vedeme k polnímu kurátovi?“

„Ke zpovědi,“ řekl ledabyle Švejek, „zítra mne budou věšet. To se vždycky tak dělá a říká se tomu duchovní outěcha.“

„A proč tě budou jako tento . . .,“ otázal se opatrně čahoun, zatímco tlustý soustrastně se podíval na Švejka. Oba byli řemeslníci z venkova, otcové rodin.

„Já nevím,” odpověděl Švejk, usmívaje se dobrácky, „já o ničem nevím. Patrně to bude osud.”

„Asis se narodil na nešťastné planetě,” znalecky a se soucitem poznamenal malinký, „u nás v Jasenné u Josefova ještě za pruský války pověsili také tak jednoho. Přišli pro něho, nic mu neřekli a v Josefově ho pověsili.”

„Já myslím,” řekl skeptický čahoun, „že pro nic a za nic člověka nevěší, že musí být k tomu vždycky nějaká příčina, aby se to mohlo odůvodnit.”

„Když není válka,” poznamenal Švejk, „tak se to odůvodňuje, ale ve válce se na jednoho člověka nebere zřetel. Má padnout na frontě, nebo bejt pověšenej doma. Pěšky jako za vozem.”

„Poslouchej, nejsi ty nějakej politickej?” otázal se čahoun. V přízvuku jeho otázky bylo znát, že začíná být Švejkovi nakloněn.

„Politickej jsem až moc,” usmál se Švejk.

„Nejsi národní socialista?” Nyní počal být malý tlustý opatrným. Vmísil se do toho. „Co je nám do toho,” řekl, „je všude plno lidí a pozorujou nás. Aspoň kdybychom někde v průjezdě mohli sundat bodla, aby to tak nevypadalo. Neutečeš nám? My bychom měli z toho nepříjemnosti. Nemám pravdu, Toníku?” obrátil se k čahounovi, který potichu řekl:

„Bodla bychom mohli sundat. Je to přece náš člověk.” Přestal být skeptikem a duši jeho naplnila soustrast k Švejkovi. Hledali tedy vhodný průjezd, kde sňali bodáky, a tlustý dovolil Švejkovi, aby kráčel vedle něho.

„Kouřil bys, vid’,” řekl, „jestlipak ...” Chtěl říct: „Jestlipak ti

dají také zakouřit, než tě pověsí,” ale nedokončil větu, vycitíuje, že by to byla beztaktnost.

Zakouřili si všichni a průvodčí Švejkovi počali sdělovat jemu o svých rodinách na Královéhradecku, o ženách, dětech, o kousku políčka, o jedné krávě.

„Já mám žízeň,” řekl Švejk.

Čahoun s malým podívali se na sebe.

„Někam na jednu bychom také šli,” řekl malý, vycitíuje Čahounův souhlas, „ale někam, kde by to nebylo nápadný.”

„Pojďme na Kuklík,” vybízel Švejk, „kvěry si dáte do kuchyně, hostinský Serabona je sokol, toho se nemusíte bát. – Hrajou tam na housle a na harmoniku,” pokračoval Švejk, „a chodějí tam pouliční holky a různá jiná dobrá společnost, která nesmí do Reprezentáku.”

Čahoun s malým podívali se ještě jednou na sebe a pak řekl Čahoun: „Tak tam půjdem, do Karlina je ještě daleko.”

Po cestě jim Švejk vypravoval různé anekdoty a v dobré náladě vstoupili na Kuklík a udělali to tak, jak Švejk radil. Ručnice uschovali v kuchyni a šli do lokálu, kde housle a harmonika naplňovaly místnost zvuky oblíbené písně „Na Pankráci, tam na tom vršíčku, stojí pěkné stromořadí...”

Nějaká slečna, která seděla na klíně vyžilému mladíkovi s hladce učesanou pěšinkou, zpívala chraplavým hlasem: „Měl jsem holku namluvenou, jinej mně za ní chodí.”

U jednoho stolu spal opilý sardinkář, chvílemi se probouzel, uhodil pěstí do stolu, zabreptal: „Nejde to,” a zas spal dál. Za

kulečníkem pod zrcadlem seděly jiné tři slečny a pokřikovaly na nějakého konduktéra od dráhy: „Mladej pane, dají nám vermut.“ U hudby hádali se dva, že nějakou Mařku včera lízla patrola. Jeden to viděl na vlastní oči a druhý tvrdil, že šla s nějakým vojákem se vyspat k Valšům do hotelu.

U samých dveří seděl voják s několika civilisty a vykládal jim o svém zranění v Srbsku. Měl obvázanou ruku, plné kapsy cigaret, které od nich dostal. Říkal, že už nemůže pít, a jeden z té společnosti, plešatý dědek, neustále ho vybízel:

„Jen pijte, vojáčku, kdoví jestli se ještě sejdem. Mám vám dát něco zahrát? Máte rád ‚Osířelo dítě‘?“

To byla totiž píseň plešatého dědka a opravdu již za chvíli housle i harmonika zakvílely, přičemž dědkovi vstoupily slzy do očí a on zpíval třaslavým hlasem: „Když už rozum bralo, na mámu se ptalo, na mámu se ptalo ...“

Od druhého stolu ozvalo se: „Nechaj si to. Jdou se vycpat. Pověšej si to na hřebík. Odprejsknou s tím sirotkem.“

A jako poslední trumf počal nepřátelský stůl zpívat: „Loučení, ach loučení, mé srdéčko je celý zhroucený, zhroucený...“

„Franto,“ volali na raněného vojáka, když přezpívali, zahlušivše ‚Osířelé dítě‘, „nech už je bejt a pojď si k nám sednout. Vykašli se už na ně a pošli sem cigarety! Budeš je bavit, nádivy.“

Švejk se svými průvodčími dívali se se zájmem na to všechno.

Švejk vžil se ve vzpomínky, když tu často sedával do vojny. Jak sem chodil policejní komisař Drašner na policejní prohlídku a prostitutky jak se ho bály a skládaly na něho písničky s obsahem

opačným. Jak právě jednou zpívaly chórem:

*Za pana Drašnera
stala se tu mela,
Mařena byla vožralá
a Drašnera se nebála.*

Vtom přišel Drašner se svým průvodem, strašný a neúprosný. Bylo to, jako když střelí do koroptví. Civilní strážníci seřadili to všechno do houfu. I on, Švejk, byl tenkrát v tom houfu, poněvadž při své smůle řekl komisaři Drašnerovi, když ho vyzval, aby se legitimoval: „Mají na to povolení od policejního ředitelství?”

Švejk vzpomínal též na jednoho básníka, který tu sedával pod zrcadlem a v tom všeobecném ruchu Kuklíku, zpěvu a pod zvuky harmoniky psával básničky a pročítal je prostitutkám.

Naproti tomu u Švejkových průvodčí nebylo žádných podobných reminiscencí. Bylo to pro ně něco zcela nového. Začínalo se jim to líbit. První z nich, který našel zde úplného uspokojení, byl malý tlustý, neboť tací lidé, kromě svého optimismu, mají velký sklon být epikurejci. Čahoun chvíli sám s sebou zápasil. A jako ztratil již svůj skepticismus, ztrácel pomalu i svou odměřenost a zbytek rozvahy.

„Já si zatancuji,” řekl po pátém pivě, když viděl, jak tancují páry šlapáka.

Malý oddal se úplně požitkářství. Vedle něho seděla jedna slečna, mluvila oplzle, a oči mu jen hrály.

Švejk pil. Čahoun přetancoval a vrátil se se svou tanečnicí ke stolu. Potom zpívali, tančili, neustále pili, poplácávali své

společnice. A v atmosféře prodejné lásky, nikotinu a alkoholu kroužilo nenápadně staré heslo „Po nás ať přijde potopa!”

Odpůldne k nim přisedl nějaký voják a nabízel se, že jim udělá za pětku flegmónu a otravu krve. Má s sebou injekční stříkačku a stříkne jim do nohy nebo do ruky petrolej.³ Budou s tím ležet nejmíň dva měsíce, a jestli budou krmit ránu slinami, tak třebaš půl roku, a musí je pustit úplně z vojny.

Čahoun, který úplně již ztratil všechnu duševní rovnováhu, dal si na záchodě od vojáka stříknout petrolej pod kůži do nohy.

Když se schylovalo již k večeru, navrhl Švejk, aby nastoupili cestu k polnímu kurátovi. Malý tloušťík, který už začal breptat, sváděl Švejka, aby ještě počkal. Čahoun byl také toho mínění, že polní kurát může čekat. Švejkovi se však přestalo již na Kuklíku líbit, a proto jim pohrozil, že půjde sám.

Tak šli, ale musel jim slíbit, že se všichni ještě někde zastaví.

Stavili se za Florencí v malé kavárničce, kde tlustý prodal své stříbrné hodinky, aby se mohli ještě dále veselit.

Odtamtud už je Švejk vedl pod paždí. Dalo mu to strašně mnoho práce. Neustále jim nohy podklesávaly a chtěli stále ještě jít někam. Malý a tlustý byl by málem ztratil paket k polnímu kurátovi, tak byl Švejk nucen nésti paket sám.

Švejk je neustále musel upozorňovat, když šel naproti důstojník nebo nějaká šarže. Po nadlidském úsilí a namáhání

³ Je to prostředek dosti osvědčený dostat se do nemocnice. Ale zápach petroleje, který zůstane i v otoku, prozrazuje. Benzín je lepší, poněvadž dříve vyprchá. Později si vstříkovali éter s benzínem a ještě později došli k jinému zdokonalení.

podařilo se Švejкови přivléct je k domu v Královské třídě, kde bydlel polní kurát.

Sám jim nastrčil bajonety na ručnice a přinutil je dloubnutím pod žebra, aby ho vedli oni, a ne on je.

V prvním poschodí, kde byla navštívenka na dveřích bytu „Otto Katz, Feldkurat“, přišel jim otevřít nějaký voják. Z pokoje ozývaly se hlasy a cinkot lahví a sklenic.

„Wir – melden – gehorsam – Herr – Feldkurat,“ řekl namáhavě čahoun, salutuje vojákovi, „ein – Paket – und ein Mann gebracht.“

„Lezte dál,“ řekl voják, „kdepak jste se tak zřídili? Pan feldkurát je taky...“ Voják si odplivl.

Voják odešel s paketem. Čekali v předsíni dlouho, až se otevřely dveře a jimi nevešel, ale vletěl do předsíně polní kurát. Byl jen ve vestě, v ruce držel doutník.

„Tak už jste tady,“ řekl k Švejкови, „a to vás přivedli. É – nemáte sirky?“

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že nemám.“

„É – a proč nemáte sirky? Každý voják má mít sirky, aby si mohl zapálit. Voják, který nemá sirky, je ... Co je?“

„Je, poslušně hlásím, bez sirek,“ odpověděl Švejk.

„Velice dobře, je bez sirek a nemůže nikomu připálit. Tak to by bylo jedno a teď to druhé. Nesmrdějí vám nohy, Švejku?“

„Poslušně hlásím, že nesmrdějí.“

„Tak to by bylo to druhé. A teď to třetí. Pijete kořalku?“

„Poslušně hlásím, že kořalku nepiju, jenom rum.“

„Dobře, podívejte se tady na toho vojáka. Toho jsem si vypůjčil na dnešek od obrlajtanta Feldhubra, je to jeho pucflek. A ten nic nepije, je ab-ab-abstinent, a proto půže s marškou. Poponěvadž takového člověka nemohu potřebovat. To není pucflek, to je kráva. Ta pije taky jenom vodu a bučí jako vůl. – Ty jsi abstinent,“ obrátil se na vojáka, „že se nenestydíš, pitomče. Zasloužíš pár facek.“

Polní kurát obrátil svou pozornost na ty, kteří Švejka přivedli a kteří ve snaze rovněž stát klátili sebou, marně se opírajíce o své ručnice.

„Vy jste se o-opili,“ řekl polní kurát, „opili jste se ve službě a za to vás dám za-zavřít. Švejku, vy jim vezmete ručnice a odvedete je do kuchyně a budete je hlídat, dokud nepřijde patrola, aby je odvedla. Já hned zatelefonu-nu-nu-nu-ju do kasáren.“

A tak slova Napoleonova „Na vojně se mění situace každým okamžikem“ došla i zde svého úplného potvrzení.

Ráno ho ti dva vedli pod bajonety a báli se, aby jim neutekl, pak je sám přived, a nakonec je musel hlídat sám.

Zprvu si dobře neuvědomili toho obratu, až když seděli v kuchyni a u dveří viděli stát Švejka s ručnicí a bajonetem.

„Já bych něco pil,“ povzdechl malý optimista, kdežto čahoun dostal opět záchvat skepticismu a řekl, že je to všechno mizerná zrada. Jal se hlasitě obviňovat Švejka, že je přivedl do toho postavení, a vyčetl mu, že prý jim sliboval, že bude zítra oběšenej, a teď že je vidět, že to je legrace i s tou zpovědí, i s

tím oběšením.

Švejk mlčel a přecházel u dveří.

„Volové jsme byli,” křičel čahoun.

Nakonec vyslechnuv všechna obvinění prohlásil Švejk:

„Nyní alespoň vidíte, že vojna není žádný med. Já konám svou povinnost. Já jsem se stejně do toho dostal tak jako vy, ale v obecné řeči se říká, že se na mne štěstěna usmála.”

„Já bych něco pil,” opakoval zoufale optimista.

Čahoun vstal a šel ke dveřím vrávoravým krokem. „Pust nás domů,” řekl Švejkovi, „kolego, neblbni.”

„Jdi vode mě,” odpověděl Švejk, „já vás musím hlídat. Teď se neznáme.”

Ve dveřích objevil se polní kurát: „Já, já se nijak nemohu do těch kasáren dozvonit, tak jděte domů a pa-pamatujte si, že ve službě se chlástat ne-nesmí. Marš!”

Ku cti pana polního kuráta budiž řečeno, že do kasáren netelefonoval, poněvadž neměl doma telefonu a mluvil do stojanu na žárovku.

(2)

Již třetí den byl Švejk sluhou polního kuráta Otto Katze a za tu dobu viděl ho jen jednou. Třetího dne přišel vojenský sluha od nadporučíka Helmicha, aby si Švejk přišel pro polního kuráta.

Po cestě sdělil Švejkovi, že polní kurát pohádal se s nadporučíkem, rozbil pianino, že je opilý namol a nechce jít

domů.

Nadporučík Helmich že je také opilý, vyhodil polního kuráta na chodbu a ten že sedí u dveří na zemi a dřímá.

Když přibyl Švejk na místo, zatřásl polním kurátem, a když ten zabručel a otevřel oči, Švejk zasalutoval a řekl: „Poslušně hlásím, pane feldkurát, že jsem zde.”

„A co zde – chcete?”

„Poslušně hlásím, že mám pro vás přijít, pane feldkurát.”

„Vy tedy máte pro mne přijít – a kam půjdem?”

„Do vašeho bytu, pane feldkurát.”

„A proč mám jít do svého bytu – copak nejsem ve svém bytě?”

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že jste na chodbě v cizím domě.”

„A – jak – jsem – se sem dostal?”

„Poslušně hlásím, že jste byl na návštěvě.”

„Na – ná-návštěvě jsem ne-nebyl. – To – se vy mý-mý-líte.”

Švejk zdvihl polního kuráta a přistavil ho ke zdi. Polní kurát se mu kácel ze strany na stranu, navaloval se na něho, přičemž říkal: „Já vám upadnu. – Upadnu,” opakoval ještě jednou usmívaje se pitomě.

Konečně podařilo se Švejkovi přimáčknot polního kuráta ke zdi, který v nové pozici počal opět dřímat.

Švejk ho probudil. „Co si přejete?” řekl polní kurát, děláje marný pokus svézt se po zdi a posadit se na zem. „Co jste zač?”

„Poslušně hlásím,” odpověděl Švejk, přidržuje polního kuráta opět ke stěně, „že jsem váš pucflek, pane feldkurát.”

„Já žádného pucfleka nemám,” řekl namáhavě polní kurát, děláje nový pokus skácet se na Švejka, „já nejsem žádný feldkurát. – Já jsem prase,” dodal s upřímností pijáka, „puste mne, pane, já vás neznám.”

Malý zápas skončil naprostým vítězstvím Švejkovým. Švejk využil svého vítězství tím, že polního kuráta stáhl ze schodů do průjezdu, kde polní kurát kladl odpor, aby nebyl vytažen na ulici. „Já vás, pane, neznám,” tvrdil neustále při zápase Švejkovi do očí. „Znáte vy Ottu Katze? To jsem já. – Já byl u arcibiskupa,” hulákal, drže se vrat v průjezdu. „Vatikán se o mne zajímá, rozumíte?”

Švejk shodil „Poslušně hlásím” a mluvil s polním kurátem čistě důvěrným tónem.

„Pust se, povídám,” řekl, „nebo tě seknu přes tu pazouru. Jdeme domů, a basta. Žádné řeči.”

Polní kurát pustil se vrat a navalil se na Švejka: „Pojďme tedy někam, ale k Šuhům nepůjdu, tam jsem dlužen.”

Švejk vytlačil ho i vynesl z průjezdu a tahal se s ním po chodníku směrem k domovu.

„Copak je to za pána?” otázal se někdo z diváků na ulici.

„To je můj bratr,” odpověděl Švejk, „dostal dovolenou, tak mne přijel navštívit a z radosti se opil, poněvadž myslel, že jsem mrtvej.”

Polní kurát, který zaslechl poslední slova, pobručuje si nějaký motiv z operety, kterou by nikdo nepoznal, vztyčil se kdivákům: „Kdo je z vás mrtvej, ať se přihlásí u korpskomanda během tří

dnů, aby mohla být jeho mrtvola vykropena.”

A upadl v mlčení, snaže se upadnout nosem na chodník, když ho Švejek pod paždím táhl domů.

Maje hlavu kupředu a nohy vzadu, kterými pletl jako kočka s přeraženým hřbetem, polní kurát pobručoval si: „Dominus vobiscum – et cum spiritu tuo. Dominus vobiscum.”

U stanoviště drožkářů Švejek posadil polního kuráta ke zdi a šel vyjednávat s drožkáři o převoz.

Jeden z drožkářů prohlásil, že toho pána velice dobře zná, že ho vezl jen jednou a víckrát že ho nepoveze.

„Poblil mně to všechno,” vyjádřil se přímo, „a nezaplatil ani za jízdu. Vozil jsem ho přes dvě hodiny, než našel, kde bydlí. Teprve za týden, když jsem byl u něho asi třikrát, dal mně na to všechno pět korun.”

Po dlouhém vyjednávání odhodlal se jeden z drožkářů, že je poveze.

Švejek vrátil se k polnímu kurátovi, který spal. Tvrdý černý klobouk (neboť on chodil obyčejně v civilu) mu někdo zatím sňal s hlavy a odnesl.

Švejek ho vzbudil a za pomoci drožkáře dopravil do drožky. V drožce polní kurát upadl v úplnou otupělost a považoval Švejka za plukovníka Justa od 75. pěšího pluku a několikrát za sebou opakoval: „Nehněvej se, kamaráde, že ti tykám. Jsem prase.”

Jednu chvíli se zdálo, že drkotáním drožky o dlažbu přichází k rozumu. To se posadil rovně a začal zpívat nějaký úryvek z neznámé písně. Může být též, že to byla jeho fantazie:

*Vzpomínám na zlaté časy,
když mne houpal na klíně,
bydleli jsme toho času
u Domažlic vMerklíně.*

Po chvíli však upadl opět do úplné otupělosti, a obraceje se k Švejkovi, otázal se, přihmuřuje jedno oko: „Jak se vám dnes daří, milostivá? – Pojedete někam na letní byt?” řekl po krátké přestávce, a vida všechno dvojatě, otázal se: „Vy račte mít už dospělého syna?” Přitom ukazoval prstem na Švejka.

„Sedneš!” zakřičel na něho Švejk, když polní kurát chtěl vylézt na sedadlo, „nemysli si, že tě nenaučím pořádku.”

Polní kurát ztichl a díval se malýma prasečíma očima ven z drožky, naprosto nechápaje, co se to vlastně s ním děje.

Ztratil úplně všechny pojmy, a obraceje se na Švejka, řekl tesklivě: „Paní, dejte mně první třídu.” Učinil pokus spustiti si kalhoty.

„Hned se zapneš, svině!” rozkřikl se Švejk, „už tě znají všichni drožkáři, poblil jsi se už jednou, a ještě teď tohle. Nemysli si, že zůstaneš zas něco dlužen jako posledně.”

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.